

రెండు రెళ్లు

(మూడు ఆటలు)

భమిడిపాటి కైమేశ్వరరావు

నామాటే నెగ్గింది, ఎవళ్ళగొడవ వాళ్ళది, రెండురెళ్లు నాలుగు

పబ్లిషర్లు : అద్వైతి అండ్ కో
సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

అన్ని స్వామ్యాలూ
గ్రంథకర్తవి

మొదటి ముద్రణ, సెప్టెంబరు 1946

Saraswathi Power Press, Rajahmundry
Printed and Published by
A. Lakshmanaswamy Naidu
For Addepally & Co., Educational Publishers
Order No. 4170 — 21-9-46

హా చ్చ రి క

కేవల వివోదం నిమిత్తమైవానరే, లేక సొమ్ము వరూలు
చేసుకునే నిమిత్తమైవానరే, ఈప్రదర్శనాలలో ఏదైనా సభ
ఎవరూ ఆడవలచిన ప్రతి సంఘం వారున్నా, ముందుగానే, గ్రంథ
కర్తకి వ్రాసి లిఖితానుమతి పొందక పోవడం కాపీరైట్ చట్ట
ప్రకారం ఒక నేరం గనక, ఆసంగతి గమించి లిఖితానుమతి
పొంది తిరువాతనే ఆడుకోవాలి.

భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు
రాజమండ్రి

నామాటే నెగ్గింది

(ఒక ఆట)

[మోలియర్ రచనల్లో ఒకదానిక ఇది అనుసరణం.
27-1-1945 తేదీని రాజమండ్రి ఆర్ట్స్ కాలేజీలో శ్రీ తెన్నేటి
సూర్యనారాయణగారి అధ్యక్షత క్రింద జరిగిన ఘోర విద్యార్థి
వార్షికోత్సవ సమావేశ సందర్భంలో, అనుమతితో, ఇది మొదలు
పడింది ప్రదర్శించారు.]

పాత్రలు

శతకోపం—సలిలానికి నచ్చని పెళ్ళికొడుకు

అభిషేకం—సలిలా లండన్, గృహం

నవనీతం—సలిలానికి నచ్చిన వాడు.

మాలోకం—మాయలు తెలిసిన నాకర్లు
తలుపులు }

డాక్టరు సంతానం—నాటు వైద్యులు

డాక్టర్ సముద్రం }

సలిలా—అభిషేకం కూతురు,

పాత్రధారులు

శతకోపం— శ్రీ దుగ్గిరాల సత్యనారాయణరావు

అభిషేకం— ,, యం. వెంకటరావు.

నవనీతం— ,, టి. జగన్నాథరావు.

మాలోకం— ,, పాలగుమ్మి పీఠభద్రేశ్వరరావు

తలుపులు— ,, సి.హెచ్. సుబ్బారావు

డా||సంతానం— ,, బి.వి. సూర్యనారాయణమూర్తి

డా||సముద్రం— ,, కె. రామకృష్ణ రావు

సలిలా— ,, ఎ.వి. రమణారావు.

[తెర (1), తెర (2) లేస్తాయి. ఒక ఇంటి వీధి గది. ఇల్లు ఎడమనైపు ఉన్నట్టు. రెండు కుర్చీలుంటాయి. కుడి ఎడమనుంచి నలిలంనచ్చి, ఎడమ కేసి వడిచి, ఇల్లు గుత్తుపట్టికట్టు నటిస్తూ]

న—నవసీతంగానూ నాత్యా నాటకం త మూరుచె న్యుడానికి అభ్యసించే నిమిత్తం తీసుకున్న కొట్టు ఇదే. పిలిచిచూస్తాను. అయ్యో, ఎంతోలుగానూ !

న—(ఎడమ నున్నవించినచ్చి) ఇదిగో, నలిలం ! రా, కూవో !

న—(కుర్చీమీద కూచుంటుం—)

న—ఊ, ఎట్లా తెలిసిందిమేం రిహార్సలు కోసం వుచ్చుకున్న ఈ బసా ?

న—సరే. నోట్లో నాకుంటే బనే తెలియదూ !

న—జాకర్తగా వచ్చావా, మీనాన్న గారు పసికట్టకుండా ?

న—అ ఏలైనంత గట్టుగానే వచ్చాను కాని (కుడి ఎడమ మాస్తూ) ఎన్నెవరూ నెంటాడలేదు కాదా అని భయం వేస్తోంది.

న—(అటు పరకాయించి) ఎవరూ లేరే ?

న—లేరు కాని, మానాన్న ఈదార్ని వస్తారేమో !

న—అదా నీ భయం ! (అని ఎడమ ఎడారికి తిరి) ఒకేయ్, తలుపులూ !

త—(ఎడమ ఎడర్నించి నస్తూ) చిత్తం !

న—ఒకేయ్ ! (అని కుడి ఎడర సూచిస్తూ) నువ్వు వీధి

గుమ్మంలో నుంచుని, వీధంట ముసిలిఘటాలు ఎనలేని వస్త్రాంటే చెప్పు.

త—బిత్తు (అని, కుడి ఎవకి పోతాడు)

న—సలిలం! మీనాన్న నీనిమిత్తం ఏర్పాటు చేసిన పెళ్లికొడుకు ఈ ఊళ్ళో నిగో? ఈవేళే-ఇప్పుడే. ఇంక రిహార్స లేమిటీ, మనం గజ్జికట్టి అసలు ఆట ఆడేసెయ్యాలి.

న—ఆడచ్చగాని, మనం నెగ్గుతామా?

న—ఓ. చెప్పిమరీ నెగ్గుతాం. పెళ్లాశాలో వస్తూన్న ఆ జంతువుని ఈ ఊర్నించి తరిమేస్తాం.

న—ఎయో! అంతచని జరిగింతరవాత అనుకోవాలి

న—జరిగితిరుతుందిగాని, మీనాన్నకి ఆ సంబంధం అంటే అంత మక్కువ ఎల్లాకలిగిందో!

న—ఎయో!

న—వాడికి నాకంటే రాబడి ఎక్కువనా?

న—అయితేమాత్రం?

న—అతణ్ణి మీనాన్న చూశాడా, అసలూ?

న—లేదుట, విన్నాట్ట!

న—మీనాన్న ఊహ వాడికి శాస్త్రం తెలుసుననా?

న—అబ్బో! అతని సంగతి చాలావరకు కనుక్కున్నారే అప్పుడేనూ!

న—కనుక్కొనుమరీ! అతని పేరే పడగొడుతుంది ఎంతిమంది నానా-‘కథకోపం’

స—(నవ్వుతూ) మరేమిలే 'శతకోపం'!

స—ఇంటిపేరు- "కెటికోటి"-విన్నానా! వాళ్ళది పిల్లిసీగు.
సన్ను శతకోప-సతి గా చేసెయ్యాలని మీనాన్న సంకల్పం.

స—ఎమో గీటు ఎల్లా ఉందో! మీరు ఎవో మాయలు
పన్నుతాం అన్నారుగదా అనే దైర్యంతో ఉన్నాను.

స—పన్నుదాం అసడమేకాదు, పన్నేశాం, మావ్యూ
హాలు చివరదాకా సిద్ధంగా ఉన్నాయి. అరింభించడమే తడుపు

స—ఏమిటనీ?

స—అవేమిటని నువ్వునన్ను అడగాకూడదు, నేను చెప్పా
కూడదు. చూస్తూండూ తినూషా! జరగబోయే అద్భుతాల
గురించి నుందే మనకి తెలిసిపోతే, మనకి కలిగే ఆనందం పల్పు
బడి పోతుంది. మనకి మాలోకం ఉన్నాడు, తలుపులున్నాడు.
మాలోకం మాంచి ఇంజనీరి, తలుపులుకూడా మాంచివేష
ధారి.

త—(కుడి ఎదర్నించి వస్తూ నవసీతంతో) మరండీ, వీరి నా
న్నగానూ...

స—(దాక్కోడానికి యత్నిస్తూ ఎడమకేసి నడుస్తూ) నే
నక్కడ దాక్కోనూ?

త—మరండీ, వీరినాన్న గారండీ, రావటం... లేదండీ.

స—చూశానా, సలిలం, నువ్వెంత కంగారు పడిపోతు
న్నావో, వార్షి పుణ్యానికి!

స—మీనాన్న వచ్చేస్తున్నారనుకున్నాను.

న—అయిన రానడం యథార్థమే కావచ్చు. అయినా సరే, నువ్వేదో తప్పు చేసేసి నిబ్బరంగా ఉంటూండాలిగాని, బయట పడిపోకూడదు.

న—ఏం తప్పువెయ్యనూ?

న—ఎవోటేటి! మీనాన్న వస్తూన్నా ఆయన్ని చూడనట్లు నటించి, నూకేనే తిరిగి ఉండి, కష్టనీర్భ్యులెట్టుకుంటూ, నూనొన్న గారు ఇల్లావచ్చారాండీ!” అంటూదీనంగా అనుగుతూండడమో ఎవోచెయ్యాలి. అంతేగాని, పట్టుబడిపోకూడదు. అందు నే, నీకు మా ఎత్తులూ గొడవలూ తెలియక పోడమే ను చిని, పోనిస్తూ!

త—మరండీ !...ఏం నాన్న గారు కాదండి వస్తూంటూ, మాలోకం అండి.

మా—(కుడి ఎదిర్చించి వస్తాడు)

న—ఇడుగో, మాలోకం! రా, రా! ఏమిటయాడు నున పిల్లినీమ పెళ్ళికొడుకు? కనపడ్డాడా, మన శరకోపనాధుడు?

మా—ఆ. ఇక కాస్తేపట్లో ఈ ఊళ్ళోగిగుతాడు. పక్క మజిలీ ఊళ్ళో వాణ్ణి కలిశాను, చూశాను. భోజనంవేళ మని పిని బాగా ఆరా తీశాను. వాడి రూపం ఉందండీ, ఆహాహా, ఏమిరూపం, ఏమిరూపం! నే చెప్పడం ఎందుకూ, కాస్తేపట్లో మీరే అనుభవిస్తుగుగాని ఆ సహజ సౌష్ఠవం! ఇక వాడివేషం ఉందే, అది వాడిరూపానికి సమాన ఉజ్జీతో ఉండగాని తీసిపోయేట్టులేను. ఈ రూపవేషాలకి తోడు వాడి బుద్ధి ఉందండీ బాబూ

— అంతనుండబుద్ధిని మనం నెతిగినా పట్టుకోలేం. మన బోను లోపడడానికి నాకు సరియైన జంతువు. మనం పన్నిన పన్నా గాల్లో వరసాగా చిక్కడడానికి అప్పుడు ఎవడూ అంటే, నాడే నండి!

స—ఇంకేం, మనఎత్తున్నీ నాడిమీన చెల్లుతాయన్న నూటే!

మా—చెల్లితీరతాయండి. నేను మనుష్యుల్ని కాచి పడ బోణానండి, బాబూ!

స—సూధేనా అని!

త—సూధేనండమ్మా. ఈ మాలోకం ప్రజల మామూలు రకం కాదండి. ఇవ్వుల్ని రక్షించడం గురించి నాహాసకృత్యాలు చేసి ఇతను ఎన్నాళ్లు పైదులో పడ్డాడో మీరెరగరు. విజ యు సానించడానికి ఇతనే ఉండాలి. ఈ రకం అడ్డుతాలు జరి పినవాళ్ళల్లో ఇతను యుగధీరుడు.

మా—అలాగు. సిస్ట్రాతాలు సేనేనరికి నాకు సిగ్గవుతోంది. సీమాట చెప్పవే? నువ్వు మట్టుకు సామాన్యుడివా? మూరు వేషాల్లో నెల్లి ఎంతమంది ఎరగని వాళ్ళకి ఉపయోచావు? ఎంతమంది అనూయికుల సొమ్ములు లాగేశావు?

త—అ, సి దగ్గర నేనెంతా?

స—అందుకనే, నాకు మీయిద్దరి సాయమూ ఉందిగనుక, విజ గాం సూధే.

మా—సలేలాడి. కాని, అయ్యా, ఇకమనవాడు వచ్చే

స్తాడు. మొదట, నేను వెళ్ళి అతణ్ణి కలుస్తాను. తరువాత జరిగి వలసిన నాటకం మళ్ళీ ఒకసారి, సూక్ష్మంగా, మనోమనం అనుకుందాం పట్టండి. (1) — నేను అతణ్ణి కలవడం.

న — (2) — నేనతణ్ణి కలవడం. (3) — డాక్టరు దర్శనం.

మా — ఈవ్యూహం సంతతి డాక్టర్ కి తెలియకూడదు, కావండీ!

న — తెలియకూడదు. తరువాత...

మా — డాక్టరు గార్లు అభిషేకం గారించికి సంపాదించి. అక్కడ కే ఈజుమూల్ ఫాన్ వెడతాడు (అనితలుపుల్ని చూపెడతాడు)

న — నా కేమీ బోధపడటంలేదు.

న — ఈక్షోభంతా నీకు అసహనం అని చెప్పానుగా నలిలం! నువ్వల్లా అభిషయించవలసింది ఏమిటంటే... ఏమిటి చెప్పు.

న — మానాన్న ఏదిచెబితే అది చాలా బాగుంది అనడం, ఆయన సంకల్ప ప్రకారం నేను నడుచుకోడానికి నాకు చాలా ఇష్టంగా ఉన్నట్లు నేను కనపడడం, శతకోపాన్ని తప్పమరొకరిని పెళ్లాడనని బిగిసి కూచోడం.

మా — అంతేనండి మీవంతు. తరువాత (5) - ఇద్దరు ఆడ వాళ్ళుంటాళి, అయిదారుగు పిల్లలు...

న — అవునవును. ఆ ఆడవాళ్ళకి చెరో రూపాయీ ఇయ్యి. పిల్లలకి ఏదేనా కొనిపెట్టు. ఇదుగో (అని డబ్బు ఇస్తాడు) వాళ్ళు ఏమేమి అనాలో కాగితాలమీద రాశాను. (వెతిగిరిసి కాగితాలు ఇస్తూ) ఇది ఒక ఆడదానిపార్టు, ఇది రెండోదానిపార్టు.

ఇది కుర్రాళ్ళు కేకలెయ్యవలసిని మాటలున్నది.

మా—సరే మన (6)- శతకోసానికి ఆడవేసం, ఈ పోలీసు ఉద్యోగి (అని తలుపుల్ని చూపెడతాడు)

త—చుట్టే నేనీ కాకుండా మరొకరుంటే బాగుంటుండేమా!

మా—ఆ సూపర్ కాకపోతే, మనపేర్లు ఇంకా ఎంత మందికి చెప్పడం! చివరకే మీరే వీరిని (నలిలాన్ని చూపిస్తూ) పారితోతుంటే పట్టుకున్నట్టు...

స—కాదు... నీకేకాని, మొట్టమొదట అతడు ఊహ్యో దిగగానే, అతణ్ణి ఏడిపించడా కి సరే పనిహాయి మంచి ఉండాలి గదా?

మా—నేను ఇప్పుడు ఆ పర్పాటు చేసే సచ్చాను. ఓ యిం దామంచి దిన్నాయి రాలు యి జనానికి నేను బాగా కాఫీ పోయించి, వాళ్లని బళ్లెస్తాండు దగ్గర పెట్టివచ్చాను. బండిలో వచ్చి అచ్చంగా జుతువులాంటి వాడొకడు దిగుతాడు, వాణ్ణి బాగా ఏడిపించడని వాళ్లతో చెప్పాను.

స—సరే, మనం ఇక పోదాం. నలిలం జాగరత్త. నువ్వొక వెళ్లు. నిన్ను మేం వెంటనే కలుసుకోడానికి ఏలుకుడాలేదు. నీ పాతం నీకు జ్ఞాపకం ఉందా!

స—ఆ! నా పాతం కాస్తేగా?

స—కథానాయకురాలు అల్లా అనడం ఘర్మనూ!

మా—(కుడిమధ్యకి జరిగి నడం నటించి) అదుగో! శతకో పం ఊళ్ళోదిగాడు, వాణ్ణి నేపట్టిన జనం గోలచెయ్యడం మొద

తెట్టారు. పదండి. ప్రారంభం నాలోకే - !

(కుడిమూలకి నలిలం వెళుతుంది. ఎడమచుక్కల చోట, మాలోకం, తలుపులూపెడ శారు తెగపడుతుంది. లోపల మాలోకం ఘోరంగా వేషం వేసుకుంటాడు)

రంగం. 2

(కుడి ఎరనించి తనని నెంటాడించే మూకని మందలించడాని కన్నట్లు నెసక్కి తిరుగుతూ పొందరా, బెనుమూ శతకోపం ప్రవేశిస్తాడు)

శ—నెల్లండోయ్! నిక్కుమాలి గడేకా! నట్టు! నాలోకే వీముందనిరా, ఇట్లా, నానె-టపడి ఏమస్తున్నా! భడవాణ్ణి రులా ఉండే, ఇదీ,—భడవాణ్ణి భడవాజనమూనూ! పిట్టు చచ్చిపోనూ! ఎటువడుదాం అన్నా ఈణ్ణిగాడికలే. వందలు వందలు మందలు—చెవులునిక్కపొడుచుకుని, కళ్లు తేలేసి, ఏకటండ్రపెట్టకం, పిల్ల ఓడ్రించు పన్నగిల్లా! మీ దగ్గ మ్మల్లారా, మీకు పనంటూ ఏమన్నాడంటే చూసుకోండి గాని, చుట్టుపక్కలవాళ్లకి నవ్వులిపిస్తూ కూచోకండిగా చెవలాయిల్లారా! నవ్వుప్రారంభించి నాడి పళ్ళు గగ్గల్లాగ రాలకొడతా, రాలగొట్టి తెట్టేస్తా, తెట్టేసి అమ్మిస్తా!

నూ—(ఎడమ ఎరనించినస్తూ ఆజనాన్నే మందలించడాని కి వచ్చిపట్టు నోస్తూ) ఏమిటయ్యా మీకు చేస్తూన్నదీ! ఇదే

నా వరన! పూకు ఏమిటి కావాలి? సరాయి వాళ్లనీ ఇంతగా ఏమీ పించడం ధర్మమేనా?

శ—(మూలోకాన్ని ఆప్యాయంగా చూస్తూ) అమ్మ! బుద్ధుల వాడు ఒకడు కనపించాడు ఈప్రభుత్వం!

మా—(నాళ్ల కేసేతిరిగిఉండి) మర్యాదా అట్లా? నవ్వడానికి కాగణం అంటూ ఉండాలా?

శ—మన! అట్లాగ డ్రెస్సు కుంకలకి.

మా—(వాళ్లతోలాగ) ఈమహానుభావుడి స్థితిగతుల్లో అంతగా నవ్వత్తగ్గ పోయి ఏమన్నా ఉందా?

శ—(కోపంగా నాళ్ల వేపు ఒక అంగ వేస్తూ) అని అడుగుతా!

మా—(వాళ్లతోలాగ) ఈయన కడం వాళ్లకి మళ్లీలేడా?

శ—నాకేమన్నా అపిటా, గూనా?

మా—(వాళ్లతోలాగ) ఎదటిమనిషి ఎవరోకా న్నగమనించి మరే ఇదవండి.

శ—నూ బాగా అన్నావు.

మా—(వాళ్లతోలాగ) ఈయన గొప్పలక్షణాల్ని మన భుజాల మీదా ఈయన్ను మన నెత్తిమీదా ధరించాలి, మనం అంతా!

శ—అక్కిరాలా నిజం.

మా—(వాళ్లతోలాగ) ఈయన తరహా గొప్పది.

శ—అందులోనూ నేను పిల్లినేమప్రాంతం పురుషుణ్ణి.

మా—(వాళ్లతోలాగ) వీరు ఎంతో సూక్ష్మబుద్ధి

శ—చిస్సంశయంగా, న్యాయశాస్త్రంలో పుట్టుపండితుణ్ణి.

మా—(వాళ్లతోలాగ) ఇల్లాంటివాడు ఈవూరు రాసుడను నేదే గౌరవం ఈవూరికి.

శ—మున్నాటికేనిజం.

మా—(వాళ్లతోలాగ) ఈసుహజనడికగ్గిర ఈస్వాస్థద మైన సంకర్షం కించిస్తూ లేను.

శ—మందుల్లోకై నాలేదు.

మా—(వాళ్లతోలాగ) అందునల్ల, (కొంచెంకోరికగా) మీలో మొదట నవ్వేమూతియెవడికి చెనుతుంగో ఆసుూతి గలవాడికి నవ్వారీ కట్టించేస్తాను. ఈవాటి గొప్ప చుప్పింది.

శ—(మూలోకంతో) అయ్యా! మీకు నేనుచాలాముణస్త్రుణ్ణి.

మా—అయ్యా! మీఅంతవాడి కలుపంటి ఆకతాయి స్వా గతం అయిపోయిందే అని దుఃఖిస్తున్నాను.

శ—దానికేంతెండి, నేను తమ నేవకణ్ణి.

మా—తమరు కొండరితోకలిసి ఉదయాన్ని చల్లి ఆరగించ డం నేనుఈవేళ గమనించాను. ఆచల్లి భుజించడంలో మీకుగా రు కనపరచిన విలాసం ఉండే, వాంతో మీమీద నాకు ఎక్కు డలేని స్నేహమూ పుట్టుకొచ్చింది. ఈవూరు మీకుకొత్తగనక మిమ్మల్ని కలుసుకుని నే చెయ్యగలనేవ తమకి చేస్తానని మనవి చేసుకోవాలనే సంభరంతో వచ్చిపడ్డాను. కొత్తవాళ్లని అదరిం చడం ఎరగనే యెరగరండి ఈడారుజనం!

శ—మీకునిజంగా చాలాదయ.

నూ—ఇందాకానే అన్నానుగదండీ!... మిమ్మల్ని చూసి
చ తక్షణం నామనస్సు మీవైపు వొరిగింది.

శ—భాగ్యం. మీకు ఎంతో విధేయుణ్ణి.

నూ—మీముఖమైఖిల సన్ను సంశోషపరిచింది.

శ—(ఆనందిస్తూ) సన్ను మీకు ఎంతో గౌరవిస్తున్నారు.

నూ—మీముఖమైఖిల జామితి అనేది ప్రతిఫలిస్తోంది.

శ—ఏముతో! తమకుకౌఖర్మి (అని సిగ్గుపటిస్తాడు)

నూ—మీముఖం ప్రేమావహమై.....

శ—అ....

నూ—వి...నంగా

శ—అల్లానే మరి !

నూ—మధురంగా

శ—అవును !

నూ—రాజతివిత్తో

శ—ఓహో !

నూ—అమాయకంగా

శ—అక్షరాలా !

నూ—అక్షరణీయంగా

శ—అడ్డమా !

నూ—ఉంది.

శ—ఉంది. సందేహమా !

నూ—నేను మీవాణ్ణి.

శ—నేను మీ విధేయుణ్ణి.

మా—నేను నా హృదయ గర్భాన్నించి చెబుతున్నాను.

శ—నేను సమ్యక్మానన.

మా—మీ పరిచయంనాకు కలిగితే, నా త్రికరణశుద్ధి
మీకే తెలుస్తుంది.

శ—ఆ సంశయమే లేదు నాకు.

మా—నమ్మించి దగాచెయ్యడం మామంటావంటాచేదు.

శ—అని, నాసమ్మతి !

మా—ఉద్దేశాలు దాచేసుకోడం నాకు చేతేకాదు.

శ—నాఉద్దేశం అచ్చంగా ఉంటే.

మా—నావేషం బట్టి నామః శుద్ధి పొల్పుకోవచ్చు, మీరు.

శ—అందుకనే, నేను ఏకంగా సభావేషం వేసేశాను.

మా—మంచివని చేశాడు. ఈవేషం మీకు తగ్గట్టు
మరోడికి తగదు.

శ—మస్తులు కట్టినవాడూ అల్లానే జన్మాడుస్కండి. ఇం
మంచి ఖరీదుగలవేషం. దీంతో జనం డంగైపోతారు.

మా—జనం పట్టికొట్టేస్తారు. మీరు బస చూసుకున్నాగా?

శ—చూడాలి.

మా—ఈవక్కనే ఒక వసతి ఉంది. ఖాళీలున్నాయేమో
కనుక్కుస్తానుండండి. (అని ఎడమ ఎడరకి వెళ్ళబోయి మళ్ళీ
అగుతాడు.)

(కుడి మధ్యసించి సవనీతం వస్తాడు)

న—(వస్తూ, చాలా పరిచితుడవోలాగ) ఓనకోహళ్ళా! ఇదిగో! ఏమిటేమిటీ! ఎప్పుడూ రావడాలూ! ఎన్నాళ్ళకీ శతకోపంగారి దర్శనం అయిందీ! చాలా సంతోషం! అదేమిటండోయ్, నన్ను మరిచే పోయినట్టు అల్లా చూస్తూ న్నారేం?

శ—చిత్తు చిత్తం

న—అయిదారేళ్ళలోనే కుటుంబస్నేహితుణ్ణి మరిచి పోయారే, ఆశ్చర్యం!

శ—అవునవును. (మూలోకంతో) వీణ్ణి నే నెరుగుంటే నన్ను చంపుకున్నంత దిట్టు!

న—మీ కిటికోటి కుటుంబంలో చంటిపిల్లల లగాయతు చచ్చిపోయిన ముసలమ్మలదాకా నేను ఎరుగుమను. వెనక ను మీ పూను మకాంబో ఉన్నప్పుడు రోజూ మిమ్మల్ని డబ్బించేవాణ్ణి.

శ—నా మీద గౌరవం మీకు అల్లా ఉంది.

న—సరే. మీకు నా ముఖమే జ్ఞాపకం లేదూ?

శ—(ముఖంకేసి నిదానించి) మరే మరే. (మూలోకంతో) వీణ్ణి ఎంతసూత్రం చూశ్లేదు.

న—అబ్బ! మనం ఎన్నిమాట్లు కలిసి తాగామండీ అవే ఇవేనూ!

శ—నిజమే, కుమించాలి. (మూలోకంతో) నాకు ఆ సంగతి ఏమీ తెలియదు.

న—అయితే చూడండి. ఆ మాటలవాడుండేవాడే, వాడి పేరేమిటి చెప్పా... (అని, జ్ఞాపకం చేసుకుంటూన్నట్టు నటిస్తూ)... నాలికచివర ఆడుకోవడం... స్వర్గతుల్యంగా నాడే వాడండీ!

శ—హల్లాయి.

న—హదుగో, వాడూ! మల్లాయి. మరే మతే మల్లాయే. వాడు సరి, అక్కణ్ణించి రోజూ జనం మికాను వెడుతూండే చోటుంది, మంచిదీ...

శ—నల్లప్ప నమాధి.

న—మరేమరే నల్లప్ప నమాధి! అక్కడ హాయిగా మనం ఎన్నేసి గంటలూచాటు ఎలాంటి సంభాషణలు జరిగాం! జ్ఞాపకం లేట్టండీ!

శ—(చిరునవ్వుతో) అక్కడా, అవునండోయ్, (మాలో కంతో) అల్లాంటి దేదీ నాకు ఇస్తే జ్ఞాపకం రావటంలేదు.

మా—(శతకోపంతో రహస్యంగా) బాగా జ్ఞాపకం చేసుకోండి పోనీ, తీరా ఇతను గొప్పవాడేనూ!

న—(శతకోపంతో కరకంపనం చెయ్యబోతూ) అసలు పూర్వస్నేహంలాంటి వస్తువు ఉండటండీ!

మా—(శతకోపంతో రహస్యంగా) మీరంటే ఆయనకి బహు ఆప్యాయంగా ఉందే?

న—(కరకంపనంచేసి) మీ వాడొకాయన గొప్ప...

శ—మరే, మా అన్న. మేస్త్రీటు.

స — అవును. ఆయనే, శ్రీమదా ?

శ — ఎదో మీ దయా. యథాశక్తిగా జ్ఞేయంగా ఉన్నాను

స — చాలా సుఖోపరి. తరవాత...మీ బంధువుడే ఒక పుత్రుని పుట్టించుకుంటావే! మీ...మీ...

శ — అవునా, మా పితాతాత సునమకు — ఫరల కంట్రోల్ అధికారి.

స — (వీక్షించి) ఆ...ఆయన ?

శ — రాజీకేం? వాడికంతా ఉన్నా. బహు శ్రమంగా ఉన్నాడు.

స — చాలా ఆనందం. మీ మామ కుశలమా ?

శ — నాకు మామ మొదలైంది లేడు.

స — అహ. వెళ్ళ ఉండాలి కాట్టండి?

శ — అబ్బే, ఒక మేనత్త.

స — అల్లా చెప్పండి మరీ! ఆవిడే శ్రీమతి...ఆని వెళ్ళా ఉంది ?

శ — ఆరైల్లయింది.

స — పాపం, నే విన్నేనున్నండి. అయితే, ధన్యరాల్లండి. మహా దొడ్డల్లాలు. ఆవిడికి పిల్లలున్నట్టా జ్ఞాపకం!

శ — ఒకడున్నాడు. వాడు మతాధికారి. కాని, ఈ మధ్య మా మేనల్లుడికి మసీదగం పోసి మరణం అంతవని జరిగింది.

న—అంతవసీ జరిగింది కాదు, మీకు మహచిక్క-
యేది!

శ—మీరు వాణ్ణి ఎరుగుదురా ఏమిటి ?

న—అయ్యో! చాలా దోస్తీగా ఎరుగుకునంటే—
అందంగా పొడుగ్గా ఉంటాడూ!

శ—అంత నువ్వీ పొడగరి కాడు.

న—కాకపోతే లెఫ్టేమిటి లెండి, హు అందకాడు.

శ—మరే.

న—అతడు మీకు స్వయానా మేనల్లుడై ఉండాలి.

శ—మరే.

న—మీ సోదరికి పుత్రుడు.

శ—మరే.

న—అతడు వెనక నిడ్డేపంలా ఉంటోచ్చినట్టు జ్ఞాపకం!

శ—మరే, (మాలోకంతో) ఈయన నా బంధువు
లందరినీ ఎరుగునయ్యా!

మా—మీరు అనుకున్నకంటే కూడా ఎక్కువగా ఎరుగు
న్నట్లున్నాడు.

శ—(నవనీతంతో) తమరు మా పూర్వో మకాం దీర్ఘం
గానే వేసుంటారు.

న—రెండు నిండు సంవత్సరాలపాటు వేశాను.

శ—అబ్బో, అట్లానా! అయితే మా పింతాతగారి
మనమడి కొడుకు భారసాల ఎరుగుదురన్నమాటే!

న—భేషుగ్గా. మొదటి ఆహ్వానం నాకే సంపించారు.

శ—ఆ భారసాల మహా ఒకటోరకంగా జరగలేదా ?

న—చాలా.

శ—భోజనాల ఏర్పాటు బహు ఎక్కాగా ఉంది.

న—అద్భుతంగా ఉంది.

శ—అయితే మీ కా దెబ్బలాట జ్ఞాపకం ఉందన్న మాటే—నాకూ నాడికి... ఆసనవయ్య ఎవడోవచ్చాడే వీత లూసుచాడు—నాడికి నాకూ జరిగిన దెబ్బలాట.

న—ఆ ఆ స్పష్టంగా కళ్లకి కట్టిపెట్టు ఉంది.

శ—నాడికి తగ్గ ఉద్దీగా సల్పానావేదా నేను ?

న—వాడు మీకు బలాదూర్కైపోయాడు.

శ—కాని, మీకు జ్ఞాపకం ఉందో లేదో, (ఉమకుమోతు తనం పటిస్తూ) ఆకుంక నన్ను చాటంత చెంపకాయ కొట్టాడు స్కండి (సల్లిఉత్సాహంగా) నేనూ వెంటనే నాడికి ముట్ట చెప్పే శాస్త్రాండి అట్టేపెట్టకుండా!

న—అవునవును. అప్పట్లో మీం అడ్డుకోకపోతేవాణ్ణి చంపేసి పోగు లెట్టేనేవారే! కాని ప్రస్తుతం ఒళ్ళిమనవి. నాయుంట్లోతప్ప మీకుమరోచోట బసచేస్తేనేను ఎంతమాత్రం ఒప్పును.

శ—నేనూ.....

న—నేనూలేదు నానూలేదు. పరమన్నేహితుల్లో ఒకరెల్లీ పరాయివోటబస చేస్తూంటే చూస్తూ ఉండుకోడ మెల్లాగండి!

శ—ఒకవేళమీకు కొంచెం ఇబ్బంది.....

న—ఈదిక్కుమాలి ఇబ్బందులు ఎప్పుడూ ఉన్నవే పోనీ నారా!
నాయింతు తమని బస. రొండోమాట నోటంట రాసేకండి.

మా—(శతకోంతోరహస్యంగా) అతడంత నట్టలేటప్పడు
పోనీ మాభాగే అనండి.

శ—పోనీమిత్రో నత్తాం అంటే నాసామాను...

న—మీ సామాను ఎదో?

శ—ఒళ్లు దిగేచోట ఉంది. నొఖన్న అక్కడ పెట్టి సామాను
చూస్తూండమన్నాను.

న—ఎవరే నానంపి తెప్పించం.

శ—ఎల్లా? మోసగాళ్లుంటారు, అక్కణ్ణించి నేనన్నీవరకూ
కడలద్దని వాడితో చెప్పొచ్చాను.

మా—మంచి బాగా కట్టుదిట్టం చేశారన్నమాట.

శ—ఈపూర్ణో వీలై నంత జాగరత్తమీద ఉండటమే నయ
మని నాకు ముందే తెలుసు (నవసే తంతో) మీరుకుడా నాతో
రండి, వెళ్లి సామాను తీసుకుని మీయింటికి పోదాం.

న—అవశ్యం వస్తా. కాదండి నేను ముందెళ్లి మీనిమిత్తం
కొన్ని సదుపాయాలు చేయించాలని చూస్తున్నాను.

శ—అయితే మీబస ఎక్కడో చెప్పి పొండి, వీరూ నేనూ
వెళ్లి సామాను పట్టించుగొస్తాం.

న—(మూలోకంతో)-(రడిమధ్య కేసిచూస్తూ) అదాగో, ఆ
కశకుడే పెద్దభవనానికి వీరినీ సామాన్ని తీసుకుగండి. అనినా
అంతర్యన్నేహితుడిల్లు. అక్కడ నేద తీర్చుకుని క్రమేపీ మా

యింటికి పోదాం. (అని కుడినుధ్యకి పోతాడు)

శ—(కులుకుతూ మూలోకంతో) చూశారా ! చోటు పరాయిచోటు అయినా యోగం ఉండ బట్టి మీలాంటి నిష్కారణ పరిచయడూ ఆయనలాంటి పూర్వస్నేహితుడూ నిమిషంలో నాకు దొరికారు.

మా—నిజమేనండి. మీది చాలా గొప్పయోగం. లేకపోతే వివాహం కలిసిరాదు. మీకు శ్రమ ఎందుకు, నేవెళ్ళి తెస్తునా మీ సామాను ?

శ—మానాఖరు అని త్రినేత్రుడికైనా ఇవ్వడు. అది వాణ్ణెత్తినే పెట్టి వాణ్ణి మీ వెంటరమ్మనండి.

మా—(కుడినుధ్యచూపిస్తూ) నడవండి. మిమ్మల్ని ఆభవనం దగ్గర జేప్చే నేను బళ్ల దగ్గిరికి వెడతాను.

(అని కుడినుధ్యకి నమస్తాడు. అతని వెనకాల దర్జాగా శతకోపం వెడతాడు. తెర)

శివరంగం

(కుడిప్రక్క కొన్ని సీట్లు ఉంటాయి. ఎడమ మధ్య నించి ముందు నవసీతమూ, వెనకాలే శతకోపమూ వస్తారు)

స—(ఖాళీసీట్ల కేసిచూసి) సరి. మాస్నేహితుడు లేనట్లు న్నాడు. మాయింటికే పోదాం రండి ఏకంగానూ ! (అని తిరిగి సనక్కి వెళ్లబోతూ) పోనీ, ఓపని చెయ్యండి. మీరు ఒక్క

క్షణం పాటు బయటికి వెళ్ళి నిలబడండి. నేను లోపలికెళ్ళి వాకబు చేసివస్తాను.

శ—త రగా రండి (అని ఎకమ మధ్యకి నిష్క్రమిస్తాడు)

న—(కుడి మధ్యకి నడిచి) ఏమండోయ్, డాక్టర్ గారూ, డాక్టర్ గారూ !

(డాక్టర్ సంతానం కుడిమధ్యనించి వస్తాడు)

—నమస్కారం, డాక్టర్ సంతానంగారు !

సం—నమస్కారం. దయచేయండి.

(ఇద్దరూ కూచుంటారు)

న—ఐన్న తమతో మాట్లాడాలి.

సం—అవునవును. మీకు బిల్లు పంపించలే ?

న—నేనేమీ మందు వుచ్చుకో లేదండి.

సం—అల్లానా !...మీపేరు ?

న—నాపేరు నవసీతం.

సం—ఓహో !

న—ఈమధ్య తమకి కబురుసంపించానండి.

సం—ఒస్ అదా! ఎవరోమీబంధువుడికి మతిపోయిందనేనా!

న—మరేనండి. అతణ్ణి మీయింటోనే ఉండనియ్యాలి.

సం—అల్లానే. తరుచుగా మాస్తూండచ్చు.

న—పైగా, ఇతరున్నచి బాధ ఉండదు.

సం—అల్లాగే. తీసుకువండి. బిల్లు జోరుగా అవుతుంది.

చాచుశక్తులా తంటాలు పడతాను.

స—తీసుకొచ్చానండి. ఇక్కడే ఉన్నాడు.

సం—మరీమంచిది. ఇప్పుడు మాయింట్లో ఒక గొప్ప వృద్ధుడైద్యుడు మకాం గా ఉన్నాడు. వారితో కుడా సగ్రహించి మరీ చేస్తాను, చికిత్స.

స—చిత్తం చిత్తం నేనింకా ఏగ్గాట్లూ అవీ చూసుకోవా లండి, వారిని మాత్రంలోపలికి పంపిస్తాను.

సం—అల్లాగే ఆయన చాలు పోనీ. మీరు వెళ్లండి. నేను డాక్టర్ సమ ద్రంగార్ని లోపల్నించి తీసుకొస్తాను.

(అని కుడిసుధ్యకి వెడతాడు. నవనీతం ఎడమగుఢ్యకివచ్చి, శతకోపాన్ని విల్చి, ఒక నీటుమీద కూర్చోచును)

స—మీర్జిల్లాదయచెయ్యండి. మాన్నేహితుడు ఇంట్లోనే ఉన్నాడు. చెప్పాను. వస్తున్నాడు. యథాశక్తి మీకు ఆతిథ్యం ఇస్తాడు. నేను సూసుంటికి పరిగెట్టి మీగురించిన ఖంజాయి పులు చెయ్యాలి. వెళ్ళొచ్చి మిమ్మల్ని తీసుగెడతాను. ఇక్కడే ఉండండి.

(అని ఎడమ ఎడర్నించిపోతాడు. కుడిసుధ్యనించి మొదట సంతానమూ అతనివెనకాల సముద్రమూ వచ్చి శతకోపానికి చెరోపక్కా ఉండేటట్టు కుర్చీలు లాక్కుని కూచుంటారు.)

సం—(శతకోపంకేసిచూస్తూ) మీకు ఉపచారం చెయ్యడం అనేది, నేను, ఒక గొప్పగౌరవంగా భావిస్తున్నాను.

శ—ఎ తమాటెంతమాటా ! తమనేవకుణ్ణి.

సం—డాక్టర్ సముద్రాన్ని చూపించి) ఇరుగో అఖండును,

నాసోదరులు వీరి సలహా పుచ్చుకున్న మీదట నేను మిమ్మల్ని సేవించడం.

శ—సన్ను నేవించడానికి ఇంత అట్టహాసం అట్టినేనండీ. నేను అల్పసంఖ్య మీని.

సం—ఇల్లాచూడండి.

శ—చూడనా! ఎందుకూ?(అని చూస్తూసిగ్గుతపోతాడు)

సం—అల్లా ఆయన కేసి తీరగండి

శ—(చీనంగా) ఎందుకూ?(అని నమ్రదంతకేసి తిరుగుతాడు)

సం—చాలు. ఇల్లాతీరగండి. మీరు తిండి బాగా తింటు

న్నారా?

శ—పక్కినంతవంకు తింటున్నాను అంతకంటే బాగా తాగుతున్నాను డానూ.

సం—అదేపాడువని. ప్రవేశార్థాదుగించిన తృప్తి ఉంటే, అది, లోకాల తీవ్రవేసి ఉంటుంటూన్న తాపం యొక్క సూచన. సరే, మీకు బాగా నిద్ర పడుతుందా?

శ—ఓ. భోజనం ఉదాత్తం అయినప్పుడు వాళ్ళు తెలియని నిద్రపడుతుంటుంది.

సం—మీకు స్వప్నాలు ఒళ్ళిరవ్వజోరుగా వస్తూంటాయా?

శ—ఒడవా దడవా వస్తూనే ఉంటాయి. నాస్వప్నాల జోలి మీకెందుకూ?

సం—మీకువచ్చే స్వప్నాల స్వభావం ఎటువంటిది?

శ—నాకొచ్చే స్వప్నాల స్వభావమా? ఓయి నీ సంభా

షణ తగలెయ్యూ? ఇదేం సంభాషణయ్యూ ఇప్పుడూ?

సం—గొంచెం ఓపిక పట్టండి. మీ సంగతి మీ సమక్షంలోనే యోచిస్తాం. ఆ యోచన యావత్తు మీకు బాగా అవగాహన అయే సమిత్తం, అంతా వ్యావహారిక భాషలోనే జరుపుతాం.

శ—యోచన ఏ మకయ్యూ! కాస్త స్థలారం పెట్టాడానికే లేకపోతే కాస్త దాహం ఇవ్వడానికీనూ? అంతలనాకు అబ్బెంటు పసికూడా ఉంది.

సం—మొరటికిని రోగిగాన్ని పసికట్టడం-అనగా రోగస్వభావ నిర్ణయం.

స—భాష్రుంకూడా అల్లానే చెబుతోంది.

స—తరవాత తేషు నిర్ణయం, సేవానిర్ణయం, చీకత్సా నిర్ణయం, కథానిర్ణయం-ఈ క్రమం చొప్పున నిర్ణయించుకుంటూ పోవాలి.

శ—(ఇద్దరికేనీ చాలాభయంతోనూ అనుమానంతోనూ చూస్తాడు)

సం—నా ఉద్దేశం ఈయన వ్యాధి చింత— కేవల మిథ్యా చింత. ఇది ఒకరకం మతి భ్రమణం (నమ్మదంతో) తమబోట్లకి కుడా పని చెప్పేరకం. మతి భ్రమణమూలాలు ఏవేవీఅంటే మెదడు, లేక కర్ణమూ, లేక అన్నకోశమూ! ఏదీ చింతా భయాశ్చర్యాగులు సేచెప్పినదానికి తార్కాణం. కళ్ళూ వాలకమూ కూడా తప్పుబంధమైన సూచనలే, ఇది ముదిరి జీర్ణించి ఏక

ఓస్తూన్నాడంటోకిగాని, క్షయమోకిగాని, మూర్ఖమోకిగాని
 లేక శుద్ధవిద్విలోకిగాని చెప్పలేము. నీనికి చెప్పిందేమి? అత్యున్నత
 క్రొత్తమూ, భేదస్వీకరణమూ, సార గ్రహణమూ, విరో
 దపదసంగీత శ్రవణమూనూ! అప్పటప్పట ప్రశ్నలూడా చేస్తూ
 మూర్ఖంపోయి చలాకీ సామ్రాజ్యం.

శ—(కుప్పితేలేసి నోరువెళ్లబెట్టి గుండె బాదుకుంటాను)

సం—డాక్టర్ సముద్రంరామా, తమ అభిప్రాయం ఏమిటి?

స—డాక్టర్ సంతానం మహాశయా! మీరు చెప్పింది చాలా
 యథార్థం. మీరంటే ఎక్కువ దేవుడు చెప్పలేడు. నా వశమూ! మి
 థ్యాచింతగురించి మీరున్నది నత్యం. ఇతనికి ఆ ఆస్తిలో గాని నా స్టో
 లే పోయినా పండితులైన మీరు దాన్ని వర్ణించడంలో చూ
 పించిన ఊహాపోహల బలంవల్ల ఇప్పుడైనా ఈయనికి ఆ ఆస్తి
 సంక్రమించాలన్నమాట ఈయన మీ చేతులో ఉండడం అనే
 ఆనందం పెట్టేస్తున్నాడు. నాకే ఈయనకి పిచ్చెత్తింది. ఈ మనకే
 గనక వెచ్చితి ఉండకపోతే మీ వైద్యప్రభావం ప్రపంచానికి
 తెలియక పోయేదిగదా! తక్షణం బజానాగాబ్బి ఇంజనీర్
 ఇప్పించండి. తరువాత క్షీరసారం ఇచ్చి స్నానం చేయించి
 సుదురుకి పట్టి వెయ్యండి. ఆపట్టిలో ఉప్పుపడాలి. ఉప్పు పాన
 చిహ్నం.

శ—ఓరి మీవాగుడు మండా! ఇందాకల్గించి చూస్తారు,
 ఏంటరా? యిస్! ప్రహసనం ఆడుతున్నారా ఏంటరా? మీ
 రిద్దరూనూ!

స — ప్రహసనమా? మేం అడటంలేదు.

శ — ప్రహసనం కాకపోతే, ఏమిటిమరి ఇందాకల్గింది. మీరు కించకలలాడింది? నెధన కించకలలాటా మీరూనూ, కోణి పీనుగుల్లారా! కల్లికని నేనొస్తే నెర్రేమిటరా? నెర్రేమొహల్లారా!

సం — (తీవ్రం — చూస్తూ) అయ్యో, హెచ్చుతగ్గుకూతలు. ఇది మంచి సూచనే. ఇది నెర్రేలోనే జను.

శ — అయ్యో వశువులూ ఏకమై నన్న ఈయిద్దరి గాడిదల మధ్యా పడేసి పెల్లారా ఏమిటి చెప్పా! అయ్యో! ఏమిటి శరి! (అని నాళ్ళ మొహాలు చూసి, అసహ్యంగా) తుఘా (అటూ ఉమ్మేస్తూ తిడతాడు)

స — చూశారా, చూశారా! ఇది మరో లక్షణం నెర్రేకి — తెగ ఉమ్మడం.

శ — ఒరేయ్, మీరిద్దరూ ఏడిశారుగాని, చెరో ఏడుపూనూ ఎవరి దార్ని వాడు పోదాం పట్టండి. నాకు వ్యవధిలేదు.

సం — ఇటూ అటూ పోవడం — ఇది మరో చిహ్నం నెర్రేకి.

శ — ఓరి మీ మొహాలు అంటించా, నాకు పెళ్లని నేనస్తే, నాకు నెర్రేని మీరేడుస్తున్నా రెండుకూ? నాతో ఏంపనిరా మీకూ?

సం — మాకు వచ్చిన విన్నపం ప్రకారం మేం మీకే శు పట్టాం. మీరోగం కుడర్చాలి.

శ — ఆమాట మళ్ళీ అను. నారోగం కుడరుస్తారా?

సం — నిశ్చయంగా.

శ—ఓహి మీరు నాశనమైపోనూ, నాకు జబ్బేనాగా నడవడానికి?

స—చూశారా! రోగి తనకి జబ్బే నే నుకోడి. అతని రోగానికి అమోఘనిదర్శనం.

శ—చేను నుబ్బకుగా ఆరోగ్యంగా ఉన్నాను. నేనుతున్నాను వికండోయ్, కంకల్లారా?

స—నూకు తెలుసుసయ్యా! నీశరీరత్వం లోకి చూడండి. నీకులోపల వ్యాధి ఉంది. మేం వైద్యం చూడండి.

శ—మీకిద్దరికీ అదే పెద్దరోగం తిన్నగా నిశ్చయం! నాకు వైద్యంఅఖిలేదు. వైద్యానికి నాకూ డిప్లొ. మందులకీ నాకూ చుక్కెదురు. నేపోతాను.

స—చూశారా, డాక్టర్ నముద్రం! అతడి వెళ్లి మన ఊహనిమీరిపోయింది.

శ—ఎమో! మాఅమ్మా మానాన్నా ఎన్నమా మందులు పుచ్చుకోలేదు. వాళ్లు వైద్యసహాయం కించిత్తూ లేకుండానే చావగలిగారు.

స—అందుకే ఇటువంటి వెర్రిపుత్రుణ్ణి కన్నారు. (నయద్రం లో) అన్నారండి. మనవైద్యం (సారంభింతాం. చెలరేపిపోతూన్న ఇతని చిత్తవృత్తుల్ని అణిచి సాపుచేసి, శాంతపరచి, సమదాయిం చి పారేద్దాం. (అని కుడిమధ్యకి పోతూ) రండి వీధిలోను వేళాల్లాండి. ఇతను ఇక్కడే ఉంటాడు — (అని వెళ్లిపోతాడు).

స— (నంతానం వెనకాలే నడుస్తాడు)

శ—ఇంత తా చిత్రంగా ఉండే! ఈ ఊరుకు సంవత్సరము మొత్తం
— దెరిపిరుగులా ఏమిటి చెప్పా! ఇంత విచిత్రానికి ఎక్కడా
చూడలేదు. ఏమో బోధపడటం లేదు. పెళ్లిగురించి నేనన్నానా
వెది కదురుస్తావు వీళ్లు! వీళ్ళకి బాగా పెళ్లి చెనేసి వెది వదల
కొట్టేస్తాను. ముందు ఇక్కణ్ణి పారిపోవాలి. (అని తలపట్టు
గురు కుర్చీలో కూర్చుంటుండగా, తెర)

4 వ రంగం

(రెండో తేర ఎవరు— కుడి ఎదర్నించి సంతానం ఖంగారు
గా వస్తూంటే ఎడమ ఎదర్నించి మాలోకం వచ్చి కలుస్తాడు)
మా—(చిరునవ్వుతో) ఆయనకి కొంచెం నయంగా ఉండండి?
సం—(విసుకుగా) నయచూ! ఒకటే నయం దిక్కు
మాలాడికి!

మా—అదేమిటండోయి, అల్లా అంటున్నారు!

సం—సంతెప్పనూ! నేను వాణ్ణి ఎంత కట్టుదిట్టం చేస్తే. తెంపు
గుని పారిపోయాడు చచ్చినాడు! నేను వాడికోసం ఏర్పాటు చే
సిన మందులు బోలెడన్ని వ్యర్థం అయిపోయినాయి.

మా—ఇంత ఘరానా మందులు చెడనాడుకుని వాడు పారిపో
డం అనేది తనని తనే ద్వేషించు గోడం అన్న మాట—ఒకవిధం
గా ఆత్మహత్య అన్న మాట!

సం—సందేహం ఏమిటి! అతడికి రోగనివారణ అంటేనే

కిట్టటం లేదు. అంతే ఏముటో తెలుసా? మత్స్యగం లక పోనడి
మూ బుద్ధి సీచపడడమూ అన్ని సూటం.

మా—అడ్డమూడి! పారిపోకుండా ఉంటే ఈ పాటికి అతని గోగం
సహంపై చిలుకు కుదిరిపోయి ఉండను, యాళిగా.

సం—యాళిగా. వాడి శరీరంలో పదివన్నెండు వ్యాధులు కలిసి
కుట్రచేస్తూన్నా సరే, అన్నిటిని కట్టకట్టి కుంట్టేసి ఉండివాళ్ళు.

మా—మరోటి. మా చేతులో పడబోయే యాళ్ళే సూపామ
లూకుడా పోగొట్టే శాడే.

సం—ఆ! ఎల్లా పోగొట్టేస్తాడు వెరిసేనుగా! అవి వశలుకుం
టానానేను! అవి మీదగ్గిరవసూలు నెనుగుం, వాడు వద్దనిపట్టట్టి
నాసరే వాడికి కుదిగ్గు తీరతాను. వాడు నాచుండు అరగించే భారం
జరిగింది గనక, వాణ్ణి బలిమిని పట్టించి, వాడిమీద బొమ్మనిరాకం
ణనేరం మోపిస్తాను.

మా—అల్లా చెయ్యడం న్యాయమే అనుకుంటాను. మీ
మందులు అల్లాంటివి మరి! పైగా మీకు రాగల సొమ్ము
పోతోంది.

సం—ఎక్కడికి పోవని చెప్పానుగా! ఆభరణాలేనుగాని, ఇప్పుడు
వాడు నాకెక్కడ దొరుకుతాడా అని చూస్తున్నాను.

మా—నిన్నందేళంగా, ఒకానొక చోట ఉండచ్చునంటే.

సం—ఎక్కడ... ఎక్కడ?

మా—అభిషేకంగారని ఉన్నాడేమహానుభావుడు! వారింటో!

సం—వీడికి పరితో శాంధ్యం ఉందా?

మా—కాబోతోందిట. అభి షేకం కూతుర్ని ఇతడు పెళ్లాడతాడట. కర్మదశ, ఈ కాబోయే అల్లుడికున్న లోపం ఆ అభి షేకం గారికి తెలియదుగావును! అందరవడి ఆయన తన పిల్లని ఇతని చేతులో పెట్టిస్తాడేమోకూడానూ!

సం—అల్లానా! అల్లాజరకుండా నేనెల్లి మాట్లాడతా, ఈవంశంగావెడతా, నచేలంగావెడతా!

మా—మీగారవల మీరు నిల బెట్టుకోవాలంటే మీరు వెళ్లి తీరాలి లా కిని విన్నంటి.

సం—నేను వెళ్లి తీరతా. రోగి ఊరేగి వైద్యుణ్ణి తృణీకరిస్తూంటే వైద్యుడు నోరు మూసుకుంటాడా? అతణ్ణి వట్టుగుని నానలహా ఇచ్చి తీరతాను.

మా—మాబాగా అన్నారు. నేనే మీరై యుంటే, అతనికి తన వితీరా మందులు వేసితరవాతే గాని, ఈలోపల, అతడికి చచ్చినా పెళ్లికానివ్వను.

సం—నేనూ అంతే. అతడికి చచ్చినా వైద్యం మానను (అని గబగబా ఎడరికి పోతాడు)

మా—(కుడి ఎడరికి నడిచి) సరి, ఏడు అభి షేకం దగ్గరికి వెడతాడు. మాయలో పడిపోడానికి అభి షేకం ఒకటోరకం—అనగా అల్లుడికి చింతాకువాసైనా తీసిపోని మామగారు. నేనూ వెడతా! అభి షేకం గారి మీద మరో ప్రయోగం చెయ్యాలిగా!

(అని, కుడి ఎడరికి పోతూండగా, రెండో తెరలేస్తుంది)

సం—(ఎడమమధ్యనించివచ్చి ఈడిమూలకేసివచ్చి) ఏమండో
యో! అభిషేకంగానూ!

అ—(ఈడిమూలనించివచ్చి) అయ్యో! వస్తున్నా! (అః, వె
నక్కి-వెళ్లి, అంశుకున్నీలు తెచ్చివేస్తూ) చండి, కూ-చోడి.

సం—(ఈడ్చుంటూ) మీతో సూట్లాడాలి.

అ—(కూర్చుంటూ) అసశ్యం మాట్లాడండి.

సం—మీ అమ్మాయిని ఎవరో భతకోంగారు పెట్టాడతా
డట నిజమేనాండీ!

అ—నిజమే. ఇహనో ఇప్పుడో అతడు నిద్రిస్తోనునంది
రావాలి.

సం—వచ్చాడు లండి. అంశుకుకాదు.

అ—అః వచ్చాడా, ఎక్కి?

సం—ఎమో! నాయింట్లోంచి ఉడాయిచేశాడు. అతణ్ణి
వైద్యం నిమిత్తం నాకప్పగించారు.

అ—అః ఆః వైద్యమేమిటి!

సం—సూర్యుడుమీద ఒక్కటే చెబుతున్నాను—మీరు
తొందరపడి మీసిల్లని అతనికి ఇయ్యకండి. మొట్టమొదట నే
ను అతణ్ణి పెళ్లికి అర్హుణ్ణిగా చెయ్యాలి. మన స్తిమితింగల మన
మన్నీ మీరు ఎత్తడానికి వీలైన స్థితిలోకి అతణ్ణి నేను తీసుకు
రావాలి.

అ—ఏమిటి మీరనే మాటా?

సం—ఏమీలేదు. మీ కాబోయే అల్లుడు జబ్బుమనిషి,

నాదగ్గర వైద్యానికి చేరాడు.

అ—వెనకట్టోనా ఏమిటి?

న—కాదు, ఇప్పుట్లో—గంట కిందట!

అ—హరి వీడి రోగం చల్లగాఉండా! అయితే ఏం వచ్చింది విన్నాడూ!

న—నినండి. అతని న్యాయాధి మీద నాకు హక్కుంది, గ
నక ఆ న్యాయాధి నా ఆస్తి. మా శాస్త్రప్రకారం నామందులు అత
డు స్వీకరించి నా న్యాయాధి నాకు ముదరా ఇచ్చి నన్ను తృప్తి పరి
చే లోవుగా, అతనికి పెళ్లి గాని మరొకటిగాని జరపడానికి నే
ను అనుమతి ఇయ్యను.

అ—(ఆశ్చర్యపడి) ఏమిటేమిటి! అల్లాయి తే అతడు ఎదైరా
తోగంతో తీసుకుంటున్నాడా ఏమిటి కొంపతవ్వి!

న—అ. ఒక పెద్దరోగంతో భాటంగా తీసుకుంటున్నాడు.

అ—అయ్యో అయ్యో! అతడికొచ్చిన పెద్దరోగమేమిటో
దయ చేసి చెప్పండి.

న—అక్షోభ మికెందుకు పోనిస్తురూ! ఏదో...

అ—నాకెందుకేమిటి? ఏడిసినట్టే ఉంది. ఏముటో చెప్పండి.

న—అబ్బ! వైద్యులుగుప్తంగా ఉండి తీరాలి. ఆసంగతి
ఎత్తకండి. ఆరోగికి పెళ్లిమాత్రం వద్దు. చేశారా మీకూమీ
అమ్మాయికీ చిక్కులు తప్పవ్. పైగా, మావైద్యపరిషత్తుకి
కోపం వచ్చి మీకు బోలెడు వ్యాధులు సంక్రమించేటట్టు చేసే
య్యగలదు. నేచెబుతూన్నదివొట్టి భేషజం కోసంకాదు, బాగర్త.

అ—అల్లాయిలే, మాఅమ్మాయిలెళ్ళి ఆపేస్తాను.

సం—ఎంతేస్తాంమరీ! ఆపడం తప్పదు. అతడు నానై గ్యా
భీనంలో ఉండి తీరాలి.

అ—అల్లానే కానీండి.

సం—వాడు పారిపోయినా లాభంలేదు. హాచక్రు పారితే
అతడికి శిక్ష వేయించి, అతణ్ణి పట్టించితెప్పించి, నానైన్యం ఆచ
రించి తీరతాను.

అ—అల్లానే కానీండి.

సం—ఒక వేళవాడు కనపించకపోతే,

అ—అఁ

సం—వుచ్చీ మీదేగిపో, నానైద్యం మీకు జరిపేస్తాను.

అ—అయ్యో, నాకా? నేను రాయల్లా ఉన్నాను, నాకె
దుకూ వైద్యం?

సం—మీరు ఎంతిరాయల్లాఉన్నారే ఫర్వాలేదు. నాకు
ఎవరో ఒక రోగి ఉండాలిగనక, వీలును బట్టి ఎవరైనానారే
రోగినిగా స్వీకరించగలను.

అ—స్వీకరించండిగాని, నేనుమాత్రం రానండోయ్. (శన
తో) వీడి మొహంలా ఉంది.

సం—వీలునుబట్టి అనిచెప్పానుగా! (అని,లేచి, తొంపరితొం
పరగా, బెదిరింపు వైఖరితో, ఎడమ మధ్యకి వెళ్లిపోతాడు)

అ—(సంతానం కేసి చూస్తూ ఎడమమధ్యదాకా వెళ్లినుం
చుని, నిదానంగా) రోగంలేని వాడి రోగం కుదురుస్తాట్ట, ఏం

రోగమో!

(కుడిపి గునించి, తలుపులు కాబాలు నడ్డివ్యాపారస్తుడి వేషంలో వస్తాడు)

శ—(కుడిచెయ్యి నుదురుకి తాకిస్తూ) వలాం అండీ.

అ—(కుడికి తిగి) ఎవరుమీరు?

త—మ స్నేహ జమాల్ ఖాన్ ఉన్నాడు.

అ—ఎక్కడున్నాడు?

త—క్యా అయ్యా, మేం కాబూల్ డబ్బాసాయిదా మన్నీ.

అ—అల్లానా, రండి, కూర్చోండి. (అని, వాడు కూర్చున్నా తను నుంచుంటాడు) ఏమిటిపని?

శ—(కూర్చోబోతూ) కొంచెం చిన్న ఖబర్ కావాలా. మీరూకూచో.

అ—కూచుంటానైండి. చెప్పండి.

త—మకాయుక్ కూచోండి, నైతో మాదీ మూతీ విప్పం

అ—అల్లాయి తే సరేనయ్యా! సరే! (అనికూచుచి) ఏమిటి సంగతి?

త—యహ్ పత్తన్ మే, అప్పేకం—అప్పేకం మేహతో అడ్కి ఉంది. తెల్సుకోసీ!

అ—అ.

త—మంతోనం. దయచేసి చెప్పు. వాడు హెట్టంటిరకం?

అ—నకానికేమింది! అంతరించువాడే.

త—అద్దాదూహోయ్, అడ్కి ఖజానా బోల్ ఉంది, తుమా? ఆక్ బాలత్ మంద్ మై నై?

అ—అ. డబ్బున్నవాడి.

త—అడ్కి. అడ్కి ఒడే బాలత్ ఉందిగా! సాలా?

అ—అ.

త—ఈ సామాచార్ మాణీ హెక్చా ఖుషీ, నీ బాషాలోనం.

అ—ఏం? నీకు సంతోషం ఎందుకూ మభ్యా?

త—వాన్ని గొప్ప నాడే ఉండితెంది, హెక్చా, హించె.

అ—నమిటది?

త—అడ్కి కూతుర్ వాడ్కి సెట్ కోపంకీ నిఖా సేస్తార్ అనీ ఖబర్ యిచ్చుంది, మేగ.

అ—నింటే?

త—ఆ సెట్ కోపం ఉన్నాడూచుడండి, ఆమా మాణీ బాకీ, అవుకోణీ బాకీ, దస్మందీ ఖజాంచీల్కి బాకీ. ఒహుత్... సాలా.....

అ—అయ్యోఖర్చమా! ఇంకావముటో అనుకున్నాను! ఇదో టికుడానా? ఆశతకోపం మీకూ పదిమంది ఇతరులకికూ జాకీయే! చచ్చామే!

త—అవుక. ఆత్ మానకీ నీచే అడిఉపర్ డిక్రీతీశాం. ఉండండి రా, అప్సేకం బేటితో బ్యాహ్ సేస్తూ, సత్రంబాబ్బు

ఇచ్చియేస్తాం అనిజిప్పియేశాక్.

అ—ఓరి వీడుఇదైపోనూ! పెళ్ళి అయితరవాత బాకీలుతీర్చేస్తానని వాయిదాలేసి జరుపుకొస్తున్నాడా?

త—హో మహారాజ్! ఇఖి ఈషాదీ ఎవ్వు అయితుంది రా అసి నాక్ పట్టి సూస్తూ ఉన్నార్, మేం.

ఆ—మంచిపనే, అల్లాచూస్తూండండి పనిజరుగుతుంది. అయితే మరినాకు సెలవ్.

త—(లేచి) మెలవ్, తమ్రాదయాకీ పలాం.

అ—(లేచి) కృతజ్ఞుణి.

జ—ఈచోటి ఖబర్ తమ్రూ నాకీ ఇచ్చినందుక్ మీకీ సాహజార్ పలామే.

ఆ—సరే సరే (అనితొంభరగా కుడిమూలకి పోతాడు).

త—(ఎడమఎడరికివెళ్ళి, కొంతద్రెస్సు తీసేసి తను తలుపులు అయింట్టు నభకి వెల్లడిచేసి) అక్కడ వ్యవారం, అనుకున్నట్టే నడిచింది. వెళ్ళి తరవాత వేషం తయారవుతాను. (అని ఎడమ ఎడరికిపోతాడు) —(తెర)—

5 వ రంగం

(రైడ్లో తెర ఎదిట. పరిగెత్తుకొచ్చినప్పటి ఆ యా సంతోశతతోపం కుడి ఎడరనించి ప్రవేశిస్తాడు)

శ—(వచ్చి కుడివేపు చూసి) వీళ్లని చంపెయ్యా! ఏముటో

వీళ్ళ అభిప్రాయం! కుంక అవతేనా పోగై ఎక్కడ్రా వెళ్లి
లేదు కదా అని!

(ఎడమ వేపు తిరిగేసరికి నాలోని నిశ్చయం)

—ఏమిటండీ, మిత్రుడా! పోనీ తిప్పుకో! (అని
ఉన్నామంటాడు)

మా—(ఎడమ ఎవరనించి తొలగినా వెళ్ళా) మీ
సామానూ...

శ—దిక్కుచూలి సామాను తిప్పుకో!

మా—అయ్యో, అదేమిటండీ! ఏమన్నా జరిగిందా
ఏమిటి? ఏమిటి తమ బాధ?

శ—ఏమిందీ! ఎటు చూడనా ఇంజెక్షన్ సూచి కనబడు
తోంది.

మా—(నమ్మనట్టు) ఛ ఛ. అదేమిటండోయ్!

శ—నన్ను ఆయింట్లో అప్పగించారేం, అక్కడ నాకు
జరిగిన మంగళం మీరు ఊహించలేరు.

మా—అయ్యోయ్యో! ఏ జరిగిందండీ!

శ—అక్కడ నాకు మాంచి భలారం పెడతారు గావును
పోనీ లోపలికి పుచ్చుకుందాం అనుకుంటిని.

మా—ఆ... పెట్టలేకూ?

శ—అబ్బే భలారమూలేను దిబ్బలేదు. “మిమ్మల్ని
వీరి చేతుల్లో ఉంచుతున్నాను” అని చెప్పేసి ఇందాళటి
వాడు తోక ముడిచాడు. ఇంతలో దెయ్యాల్లాంటి దాష్ట్యం

ఇద్దరు-వాళ్ళనుభవ కుర్చీలో నన్ను పాతేసి చెరోచెయ్యూ
చూశాను! ఇదో చిహ్నం—ఇదో దాఖలా—ఇదో లక్ష
ణం—అంటూ గింజుకుని ఆ బొంత కుక్క లిద్దరూ కూడబలు
క్కుని నాకు వెర్రి అని తేల్చారు. అక్కణ్ణించి, నాళ్ళిద్దరూ
నన్ను ఒంటరిగాణ్ణి చేసి పడగొట్టి, “నుంచిపని చేస్తుంది, పుచ్చు
గోండి, నిమిషం. కళ్ళు మూసుకోండి”, అంటూ మొదలెట్టి
ఆ మామిథారి ఇంజక్షన్ నూరి పుచ్చుకుని నా జబ్బలు
గొడూ చిటుగూ చిటుగా విస్తరి కుట్టినట్టు కుట్టేశారు.

మా—అది సరిగానండీ, ఏమిటంటారు వాళ్ళ అభిప్రాయం?
దీని కంఠం ఏమన్నమాట?

శ—ఏమన్నమాటా, నేరంలే పడిచచ్చి పోతూన్నట్టు
నటించి నన్ను అక్కడ దింపాడే, ఆ పీచుగు కేవలం మామిథ
మారి పీచుగన్నమాట! ఇంక వాళ్ళ అభిప్రాయంతో
పనేమిటి నా బొందా!

నూ—అయ్యో అయ్యో! ఇల్లా ఎక్కడేనా ఉం
టుందండీ!

శ—ఎమో గాని ఇక్కడ అల్లా ఉంది. పైగా, డజను
మంది తుంటరి భడవలు నన్ను వెంట తరిమారు. వాళ్ళని
తప్పించుకుని ఇవళల వడేసరికి సకల గడ్డి కరిచారు.

మా—(ఆశ్చర్యంతో) గడ్డి ప్రియమేనండీ ఈ రోజుల్లో,
ఎల్లా కరిచారోగానీ! ఆహా! జౌర! మనుషుల చూ
పులు ఎంత మాయ చూపులో! వాడు మీకు చాలా

అంతరంగ స్నేహితుడని నేను నమ్మవలసి వచ్చేటట్టు నాకు తోచాడు స్వండి, ఉంటారు గావును అల్లాంటి లుచ్చాలు ! ఏమి శోధించి !

శ—నాకిహ రొండోడోహే లేదు. ఏవైపు నేను చూసినా నాకేసి పది ఏన్నెండు ఇంజెక్షన్ సూదులు వస్తూన్నట్టు కనిపిస్తూంటుంది.

మా—ఛ ఛ. అబ్బే బొత్తిగా మరి పాడైపోయింది. మీ అంతచారిమీద ఇంతకుట్రా ఇంత దౌర్జన్యమూనా, ఓ మోస్తరైతే అనుకోవచ్చు గాని ! శృతిమీరి పోయింది.

శ—అవును గాని, అభిషేకంగారి యిల్లు చూపిస్తురూ ! అక్కడికి చేరుకుంటే మనస్సేనా స్థిమితపడుతుంది !

మా—(స్వర్ణాంతపోతూ) ఆ ఆ ! ఎవరిల్లెవరిల్లా !

శ—అభిషేకంగారిల్లు.

మా—ఓహోహో ! మీరు శృంగార పురుషులేనండోయ్, రసికులే అల్లా అయితే ? అభిషేకంగారి కుమార్తె సంగతి గాని మీరేమన్నా ఎరుగుదురా ఏమిటి ?

శ—(నవ్వు మొఖంతో) ఆ, ఆ పిల్లనే నేను పెళ్లాడబోతుంటా !

మా—(బొమముడితో తీవ్రంగా) పెళ్లాడబోతున్నారా ?

శ—(సంతోషంతో) మరే !

మా—శాస్త్రీయంగానేనా పెళ్లాడబోతుంటా ?

శ—అవును, మరోమోస్తరు ఎల్లా ఉంటుంది !

మా—అల్లాయి లే అడవికు లెండిప్పుడు! నన్ను
క్షమించండి.

శ—ఏమిటి ఆ అదీ ?

మా—అబ్బే, ఏమీ లేదు.

శ—అహ, చెప్పండి.

మా—అబ్బే బే! ఏం లేదండీ! నేను ఎవో తొండు
రలో అనేశాను.

శ—అబ్బ! చెప్పండి, బాబ్బాయి!

మా—అబ్బ ఎందుకు అస్తురిప్పుమా?

శ—అహ అల్లాకాదు, చెప్పాలి.

మా—వద్దండి ఎవరూజా, నన్ను క్షమించండి, ఎదు
కొచ్చింది.

శ—ఇంతటింటే నాకు ముఖ్యస్నేహితులై ఉండీ!

మా—ముమ్మాటికీ! నాకంటే మీకు ముఖ్యుడెవడూ.

శ—అల్లాంటున్నాడు మన్లోమనకి దాపరికాలు తగునా?

మా—తగవనుకోండీ, అయినా, ఇరుగు పొరుగు వారి
గౌరవాగౌరవాలు నాకెందుకూ అని చూస్తున్నా.

శ—నాకు మీరునుండే విశ్వాసానికి దాఖలా ఇదిగో
(అని ఒక ఉంగరం తీసి మాలోకిం వేలికి పెడతాడు) మీమనస్సు
నా కిక్కిగాని నేను ఒప్పును.

మా—(ఉంగరం ధరించి) అబ్బ, నన్ను చాలా ఇరుకులో
పడేశారండీ. కాస్త గుక్క తిప్పికో వియ్యండి. (అని తనలో

లాగ) హా దైవమా ! నాకు పెద్దచావాకటి తెచ్చిపెట్టావే !
 అవతల తొంకరలో లాభసాటిగా తలకూతునికి గొప్ప
 పెళ్ళిచేసేసి పంపదల్చిన తండ్రి ! ఆపిల్లమగుంచిన రహస్యం
 ఈయనలో చెప్పాలి. ఈయన అమాయకుడు, పరాయి నాడు,
 నన్ను నమ్మినవాడూ ! ఆ రహస్యం వెల్లడిచేస్తినట్టయినా
 ఆ కుటుంబంమీద పాడు ప్రచారం చేసినట్టవుతుంది. ఆ రహస్యం
 కప్పెట్టి ఊరుకుంటినా ఎరుగుండి ఈయనికి ద్రోహం చేసినట్టవు
 తుంది. ఎమో, ఈయనమంచి చూస్తే చెప్పేయ్యాలనేఉంది.
 పెళ్ళంటే క్షణికవ్యాపారమా, వెయ్యేళ్లపంట ! ఈయన నన్ను
 నమ్మిన దాఖలాగా ఉంగరంకూడాచ్చారు. ఇక ఆగలేను,
 చెప్పేస్తాను.

(పైకి) అయ్యా ! మనసారా చెప్పేస్తున్నాను. పరోక్ష
 జనం గురించి మాట్లాడవలసాచ్చినప్పుడు వీలైనంత మార్దవంగా
 ఉండాలని శాస్త్రం చెబుతోంది. నేను అల్లాగే ఆరిండాగా
 ఉంటాను. ఆ పిల్ల కేవలం భ్రష్టురాలు అనడం కొంచెం
 ఘాటుగా ఉంటుంది. ఆ పిల్లకాస్త షోకేళాగా మాత్రం
 ఉంటుంది అనడం బొత్తిగా చప్పుగా ఉంటుంది. కానీ, ఆ పిల్ల
 తనుచూసిన ప్రతీవాడివెనకాలా వెళుతూంటుంది అని చెప్పడం
 మధ్యరంగంగా సమపాళనగానిజాయితీగాఉంటుందని నామనవి.

శ—(నోరునొక్కుగుని) ఇదా మధ్యరంగం ! అల్లా చెప్పు
 మరీ ! అయితే వీళ్లంతా నన్ను శుభంకొంద కట్ట దల్చారన్న
 మాట !

మా—(నమస్కరిస్తూ) ధర్మమా మీరల్లా అనడం. ఒక్కొక్కప్పుడు అపవాదం ఊరికే పుట్టచ్చు. కొందరు కొందరు అపవాదం అంటే లెట్టేచెయ్యరు. అపవాదకీ గౌరవానికీ అనుబంధమే లేదని వాళ్ళ ఊహ.

శ—సిద్ధాంతమాయీరిలే బాబూ ! ఈ అపవాద నా నెత్తికి కట్టుకోవాలనే కుతూహలం నాకు లేదు. మా కిటికోటి మతం వాళ్లు సంస్కృతంకంగా బతికిన ఘటాలు !

మా—(ఎడమ మధ్యకి చూస్తూ) అరుగో అభిషేకంగారు. నే నప్పుడే మళ్ళీ వస్తాను. (అస, కుడి ఎదర్నించి జారిపోతాడు)

అ—(ఎడమ మధ్య నించి వస్తాడు)

శ—నమస్కారమండీ.

అ—నమోన్నమః . విధేయుణ్ణి.

శ—మీరు అభిషేకంగారులా కనిపిస్తున్నారే !

అ—చిత్తం.

శ—నే నెవరో తెలుసా ? శతకోపాన్ని.

అ—ఓహోహోః ఓహోహో ! రండి, ఇంటికెడదాం ఇక్కడే.

శ—(హేళనగా) సరేగానండి, అభిషేకంగారు ! మా పిల్లి నీమ జనం అంతాకుడా మూర్ఖులనా తమరి భావం ?

అ—(తత్త్వంగా) మానగరజనం యావన్మందీ గాడిదలనా, తమరి భావం ?

శ—నాకు ఓపెళ్లామే దొరక్కుండా ఉందని నేను ఏడుస్తు

న్నా సుకున్నారా ?

అ—మాపిల్ల ఓముగుడే దొరక్కుండా ఉన్నాడని
ఏడుస్తోందను కున్నారా ?

శ—చెప్తాను నడవండి, మరి.

అ—చెప్తాను రండి, మరి. (అని, ఎకమ మస్తికి నడవగా
వెనకాలే శతకోపం వెడతాడు)——(తెర).

రంగం

(కుడి పక్క అభిషేకం ఇంటిహాలు కనపడుతుంది. ఎడమ
ఎడరనించి మొదట అభిషేకమూ వెనకాల శతకోపమూ వచ్చి
కూచుంటారు. కుడిమధ్యనించి సఖిం వస్తుంది)

స—నాన్నా !

అ—ఆ.

స—ఇల్లారండి. (అని కుడి ఎడరకి జరుగుతుంది).

అ—(లేచి, కుడిఎడరకి వస్తాడు)

స—(రహస్యంగాలాగ) నువ్వు చెప్పిన పెళ్ళికొడుకు వచ్చా
ర్థగా, నాన్నా ! ఆకూచున్నాయనే గావును. నామనస్సుకప్పుడే
అల్లా తోస్తోంది.

అ—అబ్బ. నిమ్మణంగా మాట్లాడు.

స—ఇంకా నిమ్మణంగా ఏమిటి నాన్నా ! ఆయన అందా
లుపుట్ట. ఎంత ఘోగ్గా కూచున్నారో! అయ్యో అయ్యో! ఎవరి

కైనా సరే ఉంటే ఈమనే ఉండాలి భర్తగా! వెళ్ళి ఒళ్ళి
చూటు ఎవరపడి హెచ్చరించి రానా, నాన్నా!

అ—అబ్బ ఉండూ. బాగానే వచ్చింది నీతోటి. ఇంత
తొందరకూడదు, కాస్తంత నిదానించాలి.

శ—(నాలికతో చప్పుడుచేసి) నడకలో ఏమి ఆచరణకా!
ముక్కుమీద ఏమి ఆకోపమూ!

అ—అయితే చూడండి శతకోపంగానూ! ఇందాకా ఏకా
రణం నల్లతచురు పెడధోరణిగా ప్రసంగించారో.....

స—(శతకోపాన్ని సమీపించి, దీనంగా చూసి, చెయ్యి
వట్టుకోడానికా అన్నట్టు నటించి) అయ్యా! మిమ్మల్ని చూసిం
శరణాత నాకుపోయిన ప్రాణాలు మళ్ళీ వచ్చాయి. ఇక ఒళ్ళి
క్షణకాలంకూడా నేను జలస్యం భరించలేను.

అ—సలిలం! చెబుతున్నాను. నవ్వు వెళ్ళిపో. ఊహ.

శ—(తనలో) ఆహాహా! అరమరలులేని ఒయ్యారిభావం!
సభాకంఠం లేని సులభసాధ్య! భయభావం లేని స్వేచ్ఛామూర్తి!

అ—ఏమండీ! మీరు వద్దైతే చొప్పున ఇందాకా...

స—(శతకోపాన్ని సమీపించడానికి యత్నిస్తుంది)

శ—హాదైవమా! హాహృదయమా! ఓసి వివాహమా!

అ—(సలిలంతో) అరే! మళ్ళీ అదేధోరణి. చెబుతూంటే
నీక్కాదూ!

స—మీరు నిశ్చయించిన నాభర్తని నేను ఆరాధించ
కూడదా, నాన్నగారూ!

అ—(కోపంగా) కూడదు. నవ్వుచుండు లోపలికివెళ్లు.

స—పోనీ వారిని చూసి ఆనందించండి, నాన్నా.

అ—చెబుతున్నాను. లోపలికి, పో

స—పోనీ, దూరంగా నుంచుంటాను, మీరొప్పుగుంటే.

అ—నేను ఒప్పుకోను. తక్షణం గనక నవ్వు ఇంట్లోకి వెళ్ళకపోతే.....

స—నరే. అల్లాయితే వెళ్ళిపోతాను.

అ—(శరకోపంతో) మాపిల్ల వాణ్ణిమూర్ఖురాలండి, దీనికే అభం శుభం వెలియదు.

శ—(తనలో) ఎల్లా తెలుస్తుందీ! ఈపిల్లనునన్ను నన్ను గురించిన ప్రేమతో నిండిపోయింది కాబోలు!

అ—(నలిలం ఇంకా ఆగగా) నువ్ వెళ్ళనా?

స—వెడతాను గాని, నన్ను వీరికిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యడం ఎప్పుడో చెప్పండి.

అ—ఎన్నడూ ఉండదు. నిన్ను ఈయన కివ్వాలని ఉద్దేశించలేదు.

స—నన్ను వీరికే ఇచ్చిస్తానని మీరన్నారు. మీరన్న మాటతప్పకండి. అయ్యో! నాకు వీరేకావాలి, వీరేకావాలి నాకు.

అ—నిన్ను ఇతడికే ఇస్తానని నీతో నేను అనుంటే, ఆ మాట ఇప్పటితో రద్దు!

శ—(తనలో) నన్ను నల్చుగుంటుందా అన్నట్టు నాకేసి

ఎల్లాచూస్తోందో, పాపం, ఆ...

స—మీ ఇచ్చ ప్రకారం మీరు చెయ్యండిగాని, ఎవరు వద్ద న్నానరే, మా యిద్దరికీ పెళ్ళితప్పదు.

అ—అది రద్దు చెయ్యవలసిన మోస్తరు నాకు తెలుసు. ముందే చెబుతున్నాను. పో. పిల్లకి బొత్తిగా మతిపోయినట్టుంది.

స—(వెళ్ళలేక వెళ్ళలేక నెడుతూన్నట్టు కుడిమధ్యకి వెళ్ళి పోతుంది)

శ—అయ్యా, కాదల్చిన మామగారూ! మీరు అంతగా శ్రమపడి పోకండి. మీ అమ్మాయిని లేవదీసుకుపోయే ఉద్దేశం నాకులేదు. నాకీ విసినికర్రని అంటగట్టాలని చూస్తున్నారు గావును, ఈ అమ్మాయిలాంటిది శత్రువుకేనావద్దు, మహాప్రభో!

అ—నరినది ఇదోటాపై పెచ్చు! మీరు పరమశత్రువుకే నా వద్దు, మహాప్రభో!

శ—ఏమిటి మీ ఊహ?

అ—ఏమిటి మీ వెర్రి!

శ—మీ దుంపతెగా, మీరూఆమాటే! శ్రీ కిటికోటి శత కోపం అంటే ఏమని చూస్తున్నారు! నీళ్ళల్లో గేదెని బేర మాడి కొనుక్కునే బావతనుకున్నారా? లోకంలో జరిగే సంగతులు తెలుసుకునే పాటి బుద్ధి లేని రకం అని భావించారా! ఉన్న మర్యాద ఊడ్చేయ్యకుండా ఉండే పిల్లనే పెళ్లాడలనే మాత్రం తోచని పసరం అని ఎంచుతున్నారా?

అ—లేదులేదు. మీ విశ్వరూపం ఏమిటో మీకే తెలియాలి.

గదా! డాక్టరు దగ్గర మందుచ్చుకోడానికి బాహుటంగా ప్రవేశిస్తేరిగదా! అటువంటి మీకు, నాపిల్లదాన్నిచ్చి పెళ్ళి చెయ్యడానికి—ఇన్నేళ్ళు నెత్తిమీద కొచ్చిన వీనుగుని—నాకు, అలోచనలేదనీ ఇంగిత జ్ఞానం లేదనీ మీయిర్రలోకి ఎల్లాఎక్కింది?

శ—నా ఐశ్వర్యమా? నాయుటికొస్తే చూపిస్తారు. వైద్యమా! ముదూలేదు మాకూ నీవు. ఎవల్లో ఆవాచనామీక వేశారు. నాకురోగంలేదు రొచ్చూలేదు. పిడిరా యిబాడన్నాను. వీస్తేరి పట్రంకి నా ఆరోగ్యం మీరిక్కడే కల్లారాచూడచ్చు.

అ—అబ్బో! ఈకోతలకేంలేండి, ఆడాక్టరేవచ్చి చెప్పేశాడు

శ—ఛీ, ఆడాక్టరు అబద్ధం ఆడాడు. నేను మహాజన్మణ్ణి. చేత కత్తిపట్టుకుని ఆడాక్టరుగాణ్ణి ఎదురుకుంటాను.

అ—ఏది నమ్మాలో నాకు తెలుసులేస్తురూ. మీరు నన్నికదగా చెయ్యలేరు. వైద్యంగురించీ అంతే, పెళ్లిరోజున మీరు చెల్లించడానికి ఒప్పుకున్న బాకీలగురించీ అంతే?

శ—బాకీ లేమిటి?

అ—ఒస్ ఒస్. ఏమీ ఎకగనట్టు! ఆ కాబూలీషాహుకాగు వచ్చాడులే. నీ యువాదాతలంతా డిక్రీపొందారట నీ మీక. ఎనిమిది మాసాలైందిట.

శ—ఆరే! ఏమిటీ అర్థంలేని మాటలూ! యువాదాతలు నామీద డిక్రీ పొందడం ఏమిటి మీపిండం!

అ—ఇప్పుడదంతా ఎందుకులేండి. మీకంతా తెలుసు. (ఎడమ ఎకరనుంచి 'నాథా నాథా' అనికేకలు వినిపిస్తాయి)

శ—మిమ్మల్నే గావును, ఎవరోపిలుస్తున్నారు.

(“హా శతకోప నాథా” అని లో పల్పించి మళ్ళీ వినిపిస్తుంది)

అ—గన్నుకాదు నన్నుకాదు, మిమ్మల్నే! మీతాలూకు శ్రీ లాడందే! మీరు శ్రీ ప్రమేయంలోకుడా ఇంతేనా మహా శయా!

శ—అరె అరె (అని, నిర్భాంతపోతాడు)

అ—గన్నుకుంకా నుండండి. (ఎడమ ఎదరకి నడిచి కూసి) మీ ఆయన కోసమా అమ్మా వచ్చావూ! చెప్పి నీదగ్గరికి పంపి స్తానుండు. (వచ్చి శతకోపంకో) మీ ఆవిడేటండి వచ్చిన ఆవిడా దయచెయ్యండి (ఎడమ ఎదగ్నించి వినడం నటించి) అల్లానా ఏమండోయ్, మీరు ఆవిణ్ణి పెళ్లిచేసుకుని మూడేళ్లైందిట!

శ—(చినుగుగా) మూడేళ్లైందా? మీయెదం. మీ యెద మూ దాని మొహమూనూ!

అ—మాటలు తిన్న గారానీండి.

శ—మీరు మాటలు అసలు రానీకండి. లేకపోతేనూ, నేను పెళ్లాడేశానుట! నాకు ఏమాత్రమైనా తెలియదూ ఆమాటే నిజమైతే!

అ—(వినడం నటించి) సరే సరే. వెళ్లమ్మా. నీకు భయం అక్కర్లేదు. వీడి కింకా నాపిల్లనికుడా ఇస్తానా ఇప్పుడూ!

(ఎడమ మధ్యనించి, “నాన్నోయ్, నాన్నా! ఏంనాన్నా; అల్లా చూస్తావేం నాన్నా” అని రెండుమూడు గొంతికలు ఒకమాటే వినిపిస్తాయి. “అమ్మోయ్, నాన్నకుగో నేవ్” అని కూడా గట్టిగా

విషపడుతుంది)

—(అటు నడిచి, చూసి, నిదానించి) అయ్యో అయ్యో!

మీ పెద్దభార్య ఆవిడ పిల్లలూట వచ్చారండీ.

శ—ఏడిశారు పోదురూ!

అ—నేనా వాళ్ళా?

శ—మొదట మీరూ తరవాత వాళ్ళనూ! ఇదంతా ఏదో పన్నాగం?

అ—చూ పిల్ల గొంతిగ కొయ్యడానకొచ్చి ఏమిటయ్యో ఇంకా వాగుడూ! ఇదవరకే నీకు ఇద్దరు పెళ్ళాలాయె, గంపెడు పిల్లలాయె, తగుదునమ్మా అని పెళ్ళికి మళ్ళీ తయారయ్యావా బుగ్గని చుక్కెట్టుగుని! సిగ్గువొదిలేస్తే సర్వాన్నీ జంయించవచ్చు ననా నీదైర్ఘ్యం! సకాలంలో నాకు తెలిసింది నయమే. లేకపోతే నాపిల్లని నట్టేట్టో ఓపిన వాణ్ణివుదును.

శ—మీ పిల్ల ఎవడి క్కావాలయ్యో, బాబూ! (అని వెకిలిగా దీర్ఘాలు తీస్తూ దణ్ణంపెట్టి లెంపలు వేసుకుంటాడు)

అ—అల్లా అన్నావు, నచ్చింది. ఉండు. (అని, ఎడమ మధ్య ధ్వని ఆలకించి నట్టునటించి, అటుపరకాయించి) బాబోయ్, కొంపలటుగున్నాయి, ఆయిద్దరు స్త్రీలూ తిట్టుగుని రక్కుగుని కొట్టుగుంబున్నారు. మీరుతనకే భర్త అంటే తనకే భర్త అని ప్రతి స్త్రీ దెబ్బబాడతోంది. ఇద్దరికీ ఋజువులున్నాయిట

శ—మీ అమ్మాయినికుడా వెళ్లమనండి, పూర్తవుతుంది.

అ—మీ అమ్మాయి అల్లాంటి రకంకాదు.

శ—నిజమే మరీ. మీ అమ్మాయి అడవాళ్ళ వెనకాల కాదు, సావం, మొగాళ్ళ వెనకాల పరిగెడుతుంది.

అ—వీనిట్రా వీ పేలాపనా, వెరిపీయగా! కర్ర తెస్తా నుండు. (అని కుడిమధ్యకి పరిగెడతాడు)

శ—అయ్యో! ఏమిటి నా కీ గ్రహచారం! వీడు నిజంగా తెస్తాడేమో కర్ర! అపవాదలకి తోడు, దెబ్బలు కుడా పడాలి. (దిక్కులుచూసి) ప్రస్తుతం ఇట్లా పోదాం (అని ఎడమ మూలకేసి పరిగెట్టుకుపోతాడు)—'తెర).

7 వ రంగం

(వీధి. తెర లేవగానే శతకోపం ఎడమ ఎడరనించి గబ గబా విచారంతో వస్తాడు. కుడి ఎడరనించి మాలోకం వస్తూంటాడు)

శ—అయ్యో! వీళ్ళని తగలెయ్య! నన్ను ఖైమా చేశారు, ఖానీ చేశారు, ప్రతీచోటా తలో ఖానీ చేశారు నన్ను! అబ్బ అబ్బ! దిక్కుమాలి ఊరు, యమబాధ.

మా—(తాపీగా) అదేమిటండీ, ఎడనా వైపరీత్యం జరిగిందా?

శ—వైపరీత్యమా! ఈ ఊరు డాక్టర్లనీ భార్యల్నీ తెగ ఈనేస్తోంది.

మా—నాకు బోధపడలేదు.

శ—ఇందాకా డాక్టర్ల గురించి చెప్పానా ! దరిమిలాని మళ్ళీ ఎంత జరిగిందనుకున్నారు ! అభిషేకం గారితో మాట్లాడి నేను మరి వచ్చేద్దాం అనుకుంటూంటే, ఒకతుంటున్నాస్త్రీ చక్కావచ్చి, నన్ను ఉద్దేశించి 'నాథా నాథా' అంటూ రావణాగోల మొదలెట్టింది.

మా—పాపం ! ఆవిడ ఎతివ్రత గావును, లేకపోతే పట్నీ కున గొడవ చెయ్యగలదా ?

శ—దిబ్బ ! దిబ్బ దిరుగుండమూను ! నేను చెల్లి ఏడవందేటండీ, ఇంతవరకూనూ !

మా—మరుపు ఎంతవాళ్ళకేనా ఉంటుంది, ఏ నిషయ్యకా నేనా ఉంటుంది.

శ—ఏడిసినట్టే ఉంది. మరిచిపోయి మరిచిపోయి పెళ్ళా మరిచిపోడం ! దాన్ని చంపెయ్యూ, ఒకదాన్ని ఎల్లానా వితగడ చేసుకోడం అని తటపటాయిస్తూంటే, మరో రా... గాయి స్త్రీ వచ్చింది అయిదారుగురు పిల్లల్ని వెంటేసుకు... !

మా—ఇంకేం ! మీ ప్రథమ కళత్రం గావును. ఆవిడ యందు మీ కెందరూ సంతానం ?

శ—అంతర్యన్నేహితులైన మీరే నన్ను ఇల్లా అర్థం చేసుకుంటూంటే, ఏమిటి నాకు దారి ?

మా—ఛ ఛ ఊరికే అన్నానండీ, (మొఖం తీవ్రంగా పెట్టి) కాలి చెప్పుతో దవడశుద్ధి చేసి అవతలకి పొమ్మని గెంజు య్యక పోయారండీ, ఒళ్ళి దెబ్బని దాన్ని ఆ బాల

సంఘాన్నిన్నీ !

శ—అల్లాంటిపనే చేద్దాం అని నాకూ అనిపించింది. ఇంతలో ఆ స్త్రీ లిద్దరూ కలబజ్జారు—‘నా ముగుడే శతకోపం’ అంటే ‘నా ముగుడే శతకోపం’ అంటూనూ. ఆ వీధులో బోలెడు జనం జేరారు !

మా—ఆ జనాన్ని కొడదాం, రండి.

శ—అబ్బ నద్దు. ఈ సలిలం విషయం ఇన్నినీళ్ళు వొదులు కుంటాను. ఈ అభిషేకానికి ఒక దణ్ణం. నాకు పెళ్ళేసద్దు దైవమా ఇంతటితో పోదాం అనుకుంటూంటే, నాకు లోగడే రెండు పెళ్ళిళ్ళు నాకు తెలియకపోయినా చూడగా అయినా యని మొదలెట్టారు తక్కిన వాళ్ళంతా ! వాళ్ళు నాశనం అయిపోనూ !

మా—మీరు వాగ్దానాలు చేశారేమో ! పని తొందరలో మరిచిపోయారేమో !

శ—పోనీ మొదటి పీచుక్కి వాగ్దానం చేశాననుకో ! రెండోదానికి—అని ఓ మంద పిల్లల్ని కుడా తోలుకొచ్చింది పిల్లల కోడెలాగ ! చూశారా ! సిగ్గులు పోయినాయండీ స్త్రీలకీ !

మా—విజమే. బుద్ధులు నశించాయండీ పురుషులకీ !

శ—మరో చిక్కొచ్చింది.

మా—ఏం చిక్కూ ?

శ—ఆ యిద్దరు స్త్రీలూ నాకు పూర్వాన్నించీ భార్యలే

అని వేరు వేరుగా లిఖితపూర్వకంగా ఋజువులు తీసుకొచ్చి చూపిస్తారుట.

మా—ఆ ఏముంది, మనవర్తన కోసం గావును!

శ—ఆ అవి కూత్రం త్వరగా తెలుస్తాయా? నోటి సులు, విచారణస్థల నిర్ణయాలు, స్లైయిటులు, ఎనైక్షన్లు, సమన్లు, వకాలత్ లు, సాక్ష్యాలు, సంపన్నాలు, వాయిదాలు—ఇట్లాగ్గా కోర్టు తంతు నడుస్తుంది.

మా—మీకు న్యాయ శాస్త్రం బాగా వచ్చునండీ!

శ—అబ్బే, నేనాశాస్త్రం చదువుకోలేదు. చిన్నప్పణ్ణించీ నామాటధోరణి సహజంగా అట్లా అయిపోయింది. అదిగాక నాది మాంచి ఇంగితజ్ఞానం. దాంకో కొట్టుకుపోతున్నాను ఎన్ని బడిసుట్లు వచ్చినా!

మా—ఎమో, మామూలు నాళ్ళకి ఈధోరణి అబ్బదు.

శ—అయినాసరే, ఎవర్నేనా లాదుర్ని సలహాచేద్దాం నడవండి. ఈవ్యవహారం చూసుకుని మరీ పోతాను, ఈడొర్నించి.

మా—రండి. పెద్ద వకీలింటికి వెళదాం. ఎంత చిక్కొచ్చిందీ. (అని కుడి ఎడరికి, ముందుగా, నడిచిపోగా, శరత్కోపం అతని వెనకాలే వెడతాడు).

రి వ రంగం

(వీధి. తెరలేవగానే, కుడిఎడర నించి మాలోకమూ, ఎడమ ఎడరనించి నవసీతమూ వచ్చి కలుస్తారు).

న—ఏంమాలోకం! ఎట్లాఉంది వ్యవహారం?

మా—నిన్నుకాయ వాటంగా ఉంది.

న—విజయం?

మా—తప్పదు.

న—తప్పదులే! మనకేనా అని.

మా—సందేహమా! శతకోపం లోకం అంటే ఎరగడు.

న—బుద్ధి?

మా—మట్టి—చౌడు.

న—గౌరవం?

మా—నారు. ఇక్కడి న్యాయచట్టాలు తెలుసుకుని.

బై. గెట్టు కున్నాడు

న—అతని కార్యక్రమం?

మా—శ్రీమంతులాయనం.

న—అంతటి పో ఆఖరేనా మనఆట?

మా—“లాయనం అంటే అనుకున్నంత తేలికకాదు. నగర ద్వారాలవద్దగిరి మీకోసం జనం కాశారు. పోల్సిపెట్టేస్తారు.” అని వాడికి పిరికిచుండు వేశాను.

న—మరి?

మా—మరేముందీ, ఆడవేషం వేసుకుని వెళ్ళిపోమ్మన్నాను.

న—బలే. ఆడవేషంలో కుడా అతణ్ణి చూడవలిసిందేనూ!

మా—నాగర్తండ్రియ్. స్థానుప్రకారమే చెయ్యాలి. ఏం చేసినా నేను అతనితో వ్యవహరించే వేళ, మీరు వెళ్ళి...(అని

చెవులో ఏదో చెప్పినట్టు నటించి) తెలిసిందా?

న—ఆ,

మా—ఇతళ్ళి ఆడవేషంలో ఇక్కడ వదిలి, నే నెళ్ళి అభిషేకంగారితో... ఊ... ఆది!

న—(తలతిప్పతూ) అవును, అదే ఎత్తు.

మా—మరిసరి. మన నూతన వధువు—శరకోపరూపిణి— ఇల్లావస్తాంది. (అని ఎడమ ఎరర చూపించి) మీరు ఇల్లా (కుడిఎడర చూపిస్తూ) నెళ్ళండి. మనం కలిసి నెళ్ళుట వారు చూడకూడదు.

న—(కుడి ఎడరకి పోతాడు)

శ—(ఆడవేషంలో నన్నటి బట్ట ముసుగువేసుకొని ఎడమ ఎడరనించి వస్తాడు)

మా—రండి, రండి. మిమ్మల్ని గుర్తుపట్టడం బ్రహ్మతరం కాదు. మీరు అచ్చంగా గొప్ప కులకాంతలా కనిపిస్తున్నారు.

శ—ఈ నీనులో న్యాయం బొత్తిగా పాడైందే అని నాకు ఆశ్చర్యం వేస్తోంది.

మా—నిజమేనండి. ఇక్కడ ఓప్రభవంలో ఉరి తీసెయ్యడ మున్నూ తరువాత నిమ్మణగా విచారణప్రారంభించడమున్నూ!

శ—అటువంటిది ఎంత అన్యాయమైన న్యాయమో చిత్తగించారా?

మా—చాలా రాక్షసంగా ఉంది.

శ—అందులోనూ అమాయకులపట్ల, మరీ రాక్షసం

అనిపిస్తుంది.

మా—పైగా, మిత్రమా! ఆపిల్లినీమ వాళ్ళుటే ఈడారు జనానికి మరీ ఆగ్రహం. వాళ్ళని ఉరితీసికొద్దీ వీళ్ళకి పండగ.

శ—ఓరి వీళ్లు ఇదైపోనూ! వీళ్ళకి మానీమవాళ్ళు చేసిన ద్రోహమేమిటండీ?

మా—నాకెల్లా తెలుస్తుందండీ! వీళ్లు శుద్ధమృగాలు. ఇతర ఊళ్ళవాళ్ళ నెమ్మదీ ప్రజ్ఞ అంటే వీళ్ళి పడనే పడదు. మిమ్మల్ని గురించి నాకు మరీ భయంగాఉంది, మిమ్మల్ని ఏంజేసి పోతారో అని.

శ—ఏంజేస్తారు మహా! చంపుతారు. ఇంతేనా! మరణం అంటే నాకు భయమేలేదు. అది సయం. కాని, స్త్రీలు వస్తూండడం, నాథా నాథా అంటూపిలవడం, మనువర్తలు కోరడం— ఇవీ నాకు భయమేనేవి. వీటితో నాదర్జా పోతుంది.

మా—నిజమేసరికి. కాని, ఇప్పుడు మీరు స్త్రీపాత్ర అభినయించాలి—ఆ వైఖరి, ఆ మాటా, ఆ నడకా, ఆ ధోరణీ, చూపించాలన్నమాట.

శ—ఏమీ ఫర్వాలేదు. నేను బోలెడుమంది స్త్రీల వైఖరులు గమనించాను గనుక వాళ్ళని అనుకరించగలను. రూపంలోనూ చాలావరకు మారి పోయానుగాని నాకెల్లా చిక్కు ఒప్పుటే పట్టుకుంది.

మా—ఏమిటండీ!

శ—కాస్త మీసం మిగిలిపోయింది.

మా—బస్ ఇదిటండీ, ఆపట్టింపు మీకక్కణ్ణేదు. ఈ మాత్రం మీసంగల పురుషేతరులులేకపోలేదు. ఎదీఎదీ, బబ్బ ఆడ విసురు చూపించండి.

శ—(స్త్రీలాగ సిగ్గు అభినయించి నుంచుంటాడు)

మా—నడవండి.

శ—(స్త్రీలాగ తిక్కుతూ పడుస్తాడు).

మా—తిప్పుకోండి.

శ—(స్త్రీలాగ నడుంఊగిస్తాడు)

మా—ఓ షష్టా. మీకీచేష్టలన్నీ సహాంలాకనిస్తున్నాయే!

శ—(మెడరుబ్బుతూ, గడ్డంకింద వేల్చుకుని, కళ్లుమిటక రిస్తాడు).

మా—బలే, రెండు మాటలుకుడా అసండి.

శ—(అభినయిస్తూ) ఏ? నా బండి లేదా? ఏదీ నా బండి! ఏమిపాల్గరా! కర్మకొద్దీ దొరుకుతాన ఇటువంటి వాసీలు! ఏమరా! రాత్రిరి దాకా వీధులోనుంచోనా! ఎవళ్లేనా బండి పిలవండరా!

మా—చాలా బాగుందిన్నండి.

శ—(అభినయిస్తూ)ఎవరోయ్!బండి అబ్బాయి!ఏమిపాగనా! కుర్రాడా, ఓరి కుర్రాడా! ఏమికోర్పూ! ఉండు, తిరిగొచ్చి రడా తిరగేస్తాను—సాటి కుర్రాడా, ఎక్కడరా, నీమచ్చ మాయా, భూమ్మద లేకుండా పోయాడు వీడు. ఎవళ్లూ వెళ్ళి వాణ్ణేనా పిలుచుకు రారే మొద్దుల్లాగ!

మా—అత్యద్భుతంగా ఉండే, బిల్లువిషయమే కొంచెం అసంవర్థంగా ఉంది. ఈపై మునుగు మరీ సల్పగాఉంది. వెళ్ళి కొంచెం దశనరిమునుగు తెస్తారు. మీ మొహానికి మంచి మనుగుంటే ఎవ్వరూ విమ్మల్ని చూడకండా అందర్నీ మీరు చూడచ్చు.

శ—మీ రొచ్చే లోపల నేను ఏంజేస్తూండనూ!

మా—నాకోసం ఎదురు చూస్తూండంవీ! ఇక్కడున్నట్లు వచ్చేస్తాను. అటూ ఇటూ రలాయిస్తూ ఉండండి. (అని కుడి ఎదరికి పోతాడు)

శ—(కొంచెం నీపు ఇటూ అటూ తిరిగి, ఎడమ ఎదరకేసి జరిగి, ఆగి, నిదానించి, భయపడి) కాబోయ్! ఇరుగో ఇరుగో ఎవరో తుంటల్ల! నన్ను చూశారు, ఇల్లా నస్తున్నారు. తాగినట్లు తూల్తున్నారు. ఇహ వచ్చినడతారు. ఏందారి భగవంతుడా! (కుడివేపుసూచిస్తూ) ఇల్లా పారిపోతే, నయమే. కానీ, ఆన్నేహి తుడు నేను కనిపించకపోతే వెతుక్కుని బాధపడతాడు. (మళ్ళీ ఎడమ ఎదరచూసి) అరుగో పొగరుమోతులు, నవ్వుతున్నారు. గాలిలోముద్దులు పెట్టుకుంటున్నారు. మీముద్దులు ముక్కలైరి గడరా, బడుద్దాయి గాడిదల్లారా! నేను పట్టుపడి పోతాను. వాళ్ళిద్దరున్నారు. నేను కొంచెం అల్లరి చేస్తేగాని ఈగండం గడవదు. (అని కుడివేపు వెళ్ళి) ఏమండోయ్, ఎవరేనా పుణ్యాత్ములు రండి, రండి వచ్చి రక్షించండి, తుంటల్లు నన్ను చంపి దోచుకోడానికి వస్తున్నారు, రండి బాబూ రండి.

(పోలీసు వేషంలో తలుపులు కుడి ఎకరనించి వస్తాడు)

త—ఏయ్! ఎవరమ్మా అదీ!

శ—(సిగ్గుడుతూన్నట్లు) నేనండీ, ఒకచిన్న బాన్ని.

త—ఏమిటి తమబాధ?

శ—(ఇంకా సిగ్గుతో తలవంచుకుని) మరుడీ! (అని, చిరు నవ్వుతో లాగ) తుంటర్ల వల్ల బాధండి.

త—ఎరీ?

శ—మీరు రావడం కనిపెట్టి ఈవేపు పరిగెట్టారండి (అని ఎడమ మధ్య చూపిస్తాడు)

త—(ఎడమ మధ్యకి పరిగెట్టి వెళ్ళివచ్చి) నాళ్లని తరిమేసి వచ్చానండీ. వాళ్ళు పారిపోవడంలో ఒకరిమీద ఒకరు పడి పోయారు. మీరు భయపడకండి.

శ—(చసపుగా) మీరుంటే నాకు భయం ఎందుకండీ! మీకు దణ్ణం అంది. మీకు ఎంతేనా కృతజ్ఞురాలి.

త—(శతకోపం మొహం పరీక్షగా చూసివట్టు నటించి) ఉండండి, ఈ ముఖం వర్ణన నేను లోగడ ఎరుగున్నట్టుండే!

శ—అబ్బేబ్బే! మీ రెరుగున్నట్టున్న మొహం మరొకరిదై ఉంటుంది. నా మొహం కాదు.

తూ—మీ మొహం కాదూ? మీ మొహంలా ఉంది!

అసలు మీరు అల్లా ఎందుకు అనవలసాచ్చిందీ?

శ—నాకేమీ తెలియదండి, అనూయికపు మునిషిని.

త—మీమాటలు కొంచెంద్వంద్వంగా అర్థమిస్తున్నాయి.

అందువల్ల మీరు నా ఖైదీ.

శ—మీకు మొక్కుతున్నాను, రక్షించండి.

త—వీల్లేదు, వీల్లేదు. మీ ముఖవైఖరి మాట వైఖరి గమనించగా, మీరు కేవలం ఆ శతకోపంగారులా ఉన్నారు. వారు పరాకీ అయ్యారని తెలిసి వారికోసం మేం వెతుకుతున్నాం. మీరు మమ్మల్ని మోసపుచ్చుదాం అనుకున్నారు గాని, వ్యర్థం అయింది. పదండి ఖైదులోకి.

శ—అయ్యో, నా అవస్థా !

మా—(కుడి ఎదర్నించి వచ్చి) హా దైవమా ! ఏమిటి అవస్థా !

శ—అవస్థేనండి. నేను స్త్రీని కానట్టు పోల్చే శారండి.

త—నేనేనండి పోలుస్తా. మా ఖోభ తగ్గిపోయింది కుడానూ !

మా—(తలుపులుతో) అయ్యో అయ్యో ! నన్ను చూసి వార్ని విడిచిపెట్టండి. మేం చిరకాల స్నేహితులం.

త—మేం చెయ్యగలది ఏమీ లేదు.

మా—అయ్యో ! మీరు నబబుకి కట్టుపడే న్యాయ ప్రభువులని నాకు తెలుసు. నబబైన మొత్తం కొంత తమరు పుచ్చుకుని, మార్గాంతరం కనిపెట్టుకోడానికి న్యాయం ఒప్పు దంటారా ?

త—అయితే ఉండండి, నా తోటివాళ్ళందరినీ పంపించేసి వస్తారు. (అని కుడిచువ్వకి వెళతాడు).

మా—మిత్రమా ! కొంతసామ్మూ పైకి తియ్యండి. ఎంతో కొంత చేతిలో పడితేగాని, వాడు మిమ్మల్ని నదలడు. త్వరగా తియ్యండి వది.

శ—(ఒక నోటు తీస్తూ) వచ్చి వచ్చి రాక్షసి ఊరొచ్చాను, తీరిపోయింది. ఇదిగో. (అని ఇస్తాడు)

మా—(నోటు పుచ్చుకుంటాడు)

త—(కుడిపదర్పించి వచ్చి) నాతోటి వాళ్ళని పంపేశానండి. వది మీ నబబు కాసింది.

మా—ఇనుగోనండి. (అని పది-నోటు ఇయ్యబోతాడు)

త—ఎంత ఆ సామ్మూ ?

మా—పదండి.

త—టట్ ! పదండి వైదులోకి. మా అధికారి మా చెడ్డ కరకట్టురకం (అని కుడివేపు వెల్లిపోవడానికి యత్నిస్తాడు)

మా—(తలుపులుతొ) అయ్యా, దయచేసి ఆగండి. (శతకోపంతో) అయ్యా, మీరు కిక్కురుమనకుండా మరొక్క నోటు రాసింది ఇటువంటిది !

శ—అయితే...—

మా—అయితే గియితే అంటూ నాన్నడం ప్రారంభించాగా మీకు వైదు తప్పదు. వైదు నయమా? కాగితాలు రెండు గిరవటెయ్యడం నయమా? త్వరగా తియ్యండి.

శ—నా ఖర్కం కాలింది పుచ్చుగో (అని, మరో పది నోటు ఇస్తాడు)

మా—(అది పుచ్చుగుని) ఇవిగోనండి.

త—(నుల్చి పది కలిసి పుచ్చుగుని) సరే. ఈయన్ని నేను క్షేమంగా తీసికెడతాను. ఈయన్ని గువ్చిపగా దాటించెయ్యాలి, నే నెళ్ళిస్తాను. మీ రుండండి.

మా—చిత్తం, వీరి పూచీ చూవత్తూ మీది.

త—అ. వార్షి పాలిమేక దాటించి వచ్చే భారం నాది!

మా—మిక్కిలి జాగ్రత్త స్పందీ!

త—(తనలో) ఔర! ఈయన కెంత ఆప్యాయమో! ఈపూళ్ళోకల్లా నిజాయితీమనిషి. ఈయనగదా! (పైకి) నడవండి, బాబూ!

త—గుండి. (అని కుడిమీదరకి పోగా, వెనకాలే శతకోపం వెడతాడు. మాలోకం ఎడమ ఎడారికి పోతాడు)—(తెర).

9 వ రంగం

[అభిషేకంగారి ఇంటి ఎడటి స్థలం. ఎడమ మధ్యనించి మాలోకం ప్రవేశిస్తాడు]

మా—(కుడిమధ్యకి నడిచి) అయ్యగారండీ! ఏమండోయ్, అభిషేకంగారు!

అ—(కుడిమధ్యనించి వస్తూ) ఏం ఎవరదీ?

మా—ఇక్కడ శతకోపంగా రున్నారండీ?

అ—ఎమో ఎక్కడున్నాడో, ఆ వెలెచవట.

మా—మీది పొరపాటేమో కాని, వాడంత మరీ పెరిశవట కాదు లెండి.

ఆ—ఏం ?

మా—అయిఉంటే మీకింత ద్రోహం చేస్తాడాండీ ?

ఆ—నాకు ద్రోహమా ?

మా—నాకు మీరంటే చాలా జాలేస్తోంది.

ఆ—ఎంజేశాడూ ?

మా—ఎంజేస్తాడూ, మీ అమ్మాయిని అమాంతంగా లేవదీసుకు చక్కాపోయాడు.

ఆ—మా సలిలాన్నే ?

మా—ఆ. మీ సలిలాన్నే. ఆ అమ్మాయి అతనంటే ఎంతో ఇదవుతుంది కదండీ, అందుకని మిమ్మల్ని వినర్థిం చేసింది. వాడి దగ్గర ఎదోయక్షిణీ ఉందిటండీ, ప్రతీ అజ్ఞాను రాలూ అతన్నో అల్లా వెళ్ళిపోవడమేటా !

ఆ—అరే అరే. నడునడు. నాతోరాబాబూ. పోలీసుల్తో చెబుదాం.

[కండువాచివరతో సలిలంచేతులు కట్టేసి రొండోచివర తను పట్టుకుని వెనకాలే సలిలాన్ని ఈడుచుగుంటూ ఎడమ ఎదరవించి నవనీతం వస్తాడు.]

న—ఓరా! వేషాలేస్తావూ! రా, మీనాన్న గారికి అప్పగిస్తాను. (అభిషేకంతో) అయ్యా! ఇదుగో మీ అమ్మాయి!

ఆ—అయ్యో, అయ్యోకూతరా! నీకెక్కడ కనపడింది

జాబూ !

స—అయినతో ఎవరితోనో పారిపోతూంటే బలిమిని వట్టి తెచ్చాను.

అ—చాలా శ్రమపడ్డావు, నాయనా !

స—మిమ్మల్ని గురించే, ఈవిణ్ణి గురించి కాదు.

అ—ఏం ? మా అమ్మాయిని మెచ్చుకోవా ?

స—పూర్వం మెచ్చుకునే వాణ్ణికానండీ, ఈవిడ వాడితో అటు పలాయనం చెయ్యడం తోటే నా ప్రేమ ఇటు పలాయనం చేసింది.

అ—అమ్మాయి ! ఎంత అపకీర్తి పాలు చేశావు నన్నా !

స—నువ్వు నిర్ణయించిన వ్యక్తికి నా హృదయం నేను అప్పించడం నీ అపకీర్తికి కారణం ఎల్లా అవుతుంది నాన్నా !

స—అన్ని లోట్లున్న ఆ జంతువుకా నీ హృదయం అర్పించడం !

స—మీకెందుకండీ, ఈ రొట్టూ ! నేను వారిని మోహించాను. మానాన్న కోరిక అది. మీరు ఎన్నట చెప్పండి. ఆయన నాకళ్ళకి మహారాజు, మన్మథుడు. నా ఊహలో బృహస్పతి, మహాత్ముడు, మీరు లోట్లు అంటున్నారే, అవే ఆయన మహిమలు—నన్నడిగితే.

అ—ఓహోహో ! నీ ధోరణి మరి పెడసరంగా ఉండమ్మామోయ్ ! ఆవెరిసగ్యానికి మహిమలుకుడా అంటకడు తున్నావే !

స—వెళ్ళేమాట అబద్ధం నాన్నా. ఏమోమాయలుపన్ని, ఆయన్ని, పాపం దగా చేసేశాను. ఆ మాయలుమాన్లలో మొదటివారు (నవసీతాన్ని చూపించి) ఈ మన, కుట్రలుచేసి ఆయనమీద మీకు అసహ్యం పుట్టించాను. ఈ మాట యధార్థం.

స—హృత్తికండి! అన్ని మాయలు నావల్ల ఏమవుతాయి?

స—అబ్బో, పాపం! మీరు పసిపాపలు.

అ—అమ్మాయి, ఊరుకో. నీకుర్రతనం మరి చాచుకు.

స—అయ్యో! మరిచిపోకండి. మీమీద పడబోయే అపవాద తొలగించిన యువకుణ్ణి నేను.

అ—నాయనా, నీకు నేనుమనసారా కృతజ్ఞుణ్ణి.

స—అయితే, మరి సెలవివ్వండి నేను మీ అల్లుణ్ణియే భాగ్యం పెట్టి పుట్టకపోయినా, మీనేవకుణ్ణి అయినది జ్ఞాపకం పెట్టుకోండి.

అ—బాబూ! నీప్రవర్తన నాహృదయాన్నిస్పృశించింది. నాపిల్లని నీకే ఇస్తాను.

స—(గునుస్తూ) ఊహ, నాకు భర్తశతకోపంగారే అవాలి. మరోరు కాకూడదు. నామాటే నెగ్గాలి.

అ—మిమ్మ ఈతక్షణం ఈనవసీతాన్నే పెళ్ళిచేసుకుంటావనాలి, నామాటే నెగ్గాలి.

స—నేను సుతరామూచేసుకోను.

అ—ఏం? ఎంచేత చేసుకోవూ?

స—నాకు ఈయన బాగుండలేదు.

స—ఏమండోయ్, చూడండి, నేను బాగుండలేదుట! మీరు చెప్పండి.

అ—ఏమే పంలా ఉన్నావు బాబూ! నీకంటే బాగున్నవాడెవడూ! ఇదుగో అమ్మాయోవ్! నువ్వింకా పెంకిగాడంటే నిన్ను శిక్షించవలసి వస్తుంది.

స—అమ్మో అమ్మో! నన్ను గురించి ఆ అమ్మాయిమీద నెయ్యిచేసుకోకండి, మీకు దణ్ణం.

అ—వీలేదు. (నిక్కచ్చిగా) కుర్రని నామాట పాటించి తీరాలి నేను యజమాని నని తేలాలి.

స—(తీవ్రంగా) ఈ తండ్రి నా ఇష్టం పాటించి తీరాలి. నా హృదయానికి నేను యజమానురాల నని తేలాలి.

స—ఓ తండ్రి, ఓ పిల్లా! మీరు ఇటువంటి ఘోరప్రతిజ్ఞలు చేస్తే నాబోటిగాళ్లకి చాలాబాధ. ఎవరో ఒకరు తగ్గండి.

అ—నేను సెద్ద వాణ్ణి నా కోరిక చెల్లాలి.

స—నేను చిన్నదాన్ని. నా ముచ్చట తీరాలి.

(తలుపులూ మాలోకమూ కుడిఎదర్పించి వస్తారు)

త
మా— } (రంగంమీదవాళ్లతో) దణ్ణాలండి.

అ—అమ్మాయి! ఆఖరిమాట చెప్పు. నువ్వు నా మాట శిరసావహించి ఈ సవనీతాన్ని పెల్లాడతావా ఆడవా?

మా—ఆడండి ఆడండి, అమ్మాయిగారు!

స—ఇప్పుడెల్లా? నేను మొదట్లోంచి ఆ శతకోపంగార్ని ఉద్దేశించాను గనక మీరు నన్ను స్వీకరించను పొమ్మంటే

అ—ఎమోయ్ అబ్బాయి! నువ్వు నూ అమ్మాయిని స్వీకరించను పొమ్మంటావా?

స—ఎంతమాటా! అందులో పెద్దలు సెలవిస్తూంటే, తిరుగు చెప్పగలనా!

స—అయితే, సరేనాన్నా!

అ—అమ్మయ్య! (అని నవసీత సలిలాలచేతులు కలుపుతూ) చూశావా అమ్మయ్యా! నీకేం తెలుసునూ! చివరకి నా మాటే నెగ్గింది!

స—కాజునాన్నా! నీకేం తెలుసునూ, మొదట్లోంచి నామాటే నెగ్గింది!

(తలుపులూ మూలోకమూ చప్పట్లు కొడుతూండగా, తేర వజ్రుతుంది)

ఎవళ్ల గొడవ వాళ్లది!

[మోలియర్ రచనల్లో ఒకదానికి ఇది దగ్గర అనుసరణం. ఇది మొదటిసారి 17-2-1940 తేదీని రాజమండ్రి ఆర్ట్స్ కాలేజీలో సర్ కె. వి. చెడ్డిగారి ఆధిపత్యంకింద జరిగిన పూర్వవిద్యార్థి వార్షికోత్సవసందర్భంలో, అనుమతితో, ప్రదర్శించారు]

పాత్రలు

చంద్రగిరి—వరుడు

మాలాకం—చంద్రగిరికి భార్య

కనకాద్రి—వనప్రియపోషకుడు

పాటయ్య	}	సోదిరాయుళ్లు
అటయ్య		
మాటయ్య		
మూటయ్య		

వనప్రియ—కన్య

దమనం—	}	ఇద్దరు స్త్రీలు
మరువం—		

పాత్రధారులు

శ్రీ దుగ్గిరాల సత్యనారాయణరావు
 ,,ధవళేశ్వరం నూర్యప్రకాశరావు
 ,,గూడా నూర్యనారాయణ
 ,,జె. వి. యల్. నరసింహమూర్తి
 ,,పాతగుమ్మి వీరభద్రేశ్వరరావు

శ్రీ టి. వీరభద్రరావు
 ,,మారయ్య
 ,,టి. అచ్యుతరామరావు
 ,,జె. వి. రమణ
 ,,బి. యస్. అనంతరావు

[చంద్రగిరియింట్లో ఒక హాలు. లడ్డా, కుర్చీలూ, టామ్మలూ, అద్దాలూ అమర్చి ఉంటాయి. చంద్రగిరి ఎడమచుక్క నించి వచ్చి, సగంసగం వేషం వేసుకుంటూ, ఎక్కడికో వెళ్లే యత్నం మీద ఉన్నట్టు కనిపిస్తున్నాడతాడు చేస్తూ—]

చం—వనస్రియకి నన్న పెళ్ళాళ్లం ఇప్పుడు అని యోగం. బహుశా ఆమాట నాతో అనెయ్యడానికే నన్ను రమ్మని ఇప్పుడు కబురుచెయ్యడం.

(తొందరపడి) ఒకేయ్, మాలోకం! ఏంకా! మాలోకం!

మా—(కుడిఎదర్నించి వచ్చి) చిత్తం.

చం—వేళ అయినట్టుంది. తొందరగా వెళ్ళండి.

మా—చిత్తం.

చం—(ఆగి) అసలు ఎవరూ నీతో చెప్పిందీ?

మా—వాళ్ళ దాసీమానిషండి.

చం—ఏమనీ? ప్రతీ అక్షరం సరిగ్గా చెప్పు మళ్ళీ.

మా—మా — అ — న్నుగారు మీ ఆ-య్యగారితో అ-ర్జెంటుగా మాట్లాడాలిట, రమ్మంటున్నారు-అని.

చం—ఎక్కడికీ! ఇంటికా? ఇంటికై నే వెళ్ళా కుచుకుతుందీ? ఆ అమ్మాయి పోవకుడు-నీ సకాగ్ర-ఉంటాడుగా, ముముడులాగ!

మా—అబ్బే, వసంత్లోకండి, ఇంటి క్కాదు.

చం—ఎన్నింటికీ? (జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని) అయినెంటి కని కాదూ అన్నావు?

మా—అవునండి...(మెకకేసి నిదానించి) సరే గానండి, తమగి మెడలో ఆకం పట్టిముడి ఏమీ సాగనుగా లేదండి.

చం—రకమా? రకం ఇప్పట్లో మార్పుడానికి వీలేదు. త్వరగా సద్దు పచ్చి.

మా—చిత్తం.

చం—త్వరగా తెముల్లు. నిన్నరాత్రి నాటకంలో పటన్యాలాగ చెప్పొక!

మా—శమగు నిన్న నాటకాని కెల్లారా?

చం—మరే. ఎంతో ముచ్చటపడి మరే వెళ్లాను. అయితే ఏనాడో పాపం చేసుకున్నాను, ఫలం అనుభవించాను. అదంతా సనాటక్రమం ఉంది. చెప్తామంటే, నాడిమీద మాచెడ్డ కోపం ఉన్నది. (ఎని మాలోకంమీద కోప్పడతాడు)

మా—(చిరు స్వప్నం) అయితే, బాబుగారూ, చెప్పండి చెప్పండి! ఇంతలో ఈ ముడి అయిపోతుంది.

చం—ఉడబోయే నాటకం అప్పుతంగా ఉంటుంది, మళ్ళీ అట్లాంటి నటనమ్మేతనం ఉండబోను అంటూ అంతా ప్రదర్శనాన్ని అభ్యాసుగా పొగడ్డం మొదలెట్టారు. నేనూ వెళ్ళి చెప్తుంటే నిక్కపొడుచుకుని గంభీరంగా కూచున్నాను. నటులు మొదలు పెట్టారు. గోల తగ్గి నాటకశాల చీల్చి పోతున్నారంటే విచిత్రం అయింది. ఆపశంగా, ప్రభలాగ పచ్చిపడ్డాడు పీడియర్ లెగ ఊగినలాడుతూ! “ఏమయ్యా, నాకు ఓకుర్చి ఇల్లా తెండి, త్వరగా!” అంటూ ఏక అధార్టీ! పోసే కుది

మట్టంగా ఓ పక్కగా ఏడవకూడదు, రంగంమీదే కుర్చీ వేయించి, గోతులోవాళ్ళకి నటులు కనిపించకుండా దడికట్టికట్టు కూచున్నాడు. జనం ఇల్లా ఉమ్మేశారు. ఒబ్బిడూ కింద ఉమ్మెయ్యలేదు. ఇంకోడై తే సిగ్గుపడి చచ్చును. పీటయ్యకి గర్వంకుడానూ! నాడల్లా కూర్చుని, నాజన్మాంతరంకొద్దీ, నన్ను చూశాడు. చూసి, సకిలించి “ఏమండోయ్, శ్రీనాథ! వచ్చారా కుశలమా? ఇల్లా వస్తారా, నేను అల్లారానా?” అంటూ నన్ను హెచ్చరించాడు. నాకు ఒళ్ళు భగ్గుమంది. ఈ చెనగొయికి నాకూ సరిచయం అని జనం అనుకుంటారేమో అని భయం వేసింది.(ఆగి)—అబ్బ! నువ్వు ఈ ముడి నెయ్యడం అంటూ అవుతుందా, లేక నా జన్మ ఇహ నిండేనా?

మా—(తొందర చూపెట్టి) అబ్బ, ఉండండీ, మూడి లోపలికి తిరిగింది!...నరే, బాబుగారూ! (నవ్వు ముహూంకో) ఆ పీటయ్యని అసలు మీ రెరుగుదురా?

చం—ఎరగను. అయితేం? వాడు రెండో మాటలోనే నన్ను నువ్వు నువ్వు అసడమూ, చవటసన్నలు అడగడమూ మొదలెట్టాడు. వాడి గాత్రపు పోరులో నటులు మూట్టాడిన నాదపుసరుకు కొట్టుకుపోయింది. “నేను నాటకం చూడాలి” అని అర్థం యిచ్చే సంజ్ఞచేశాను, ధోరణి తగ్గిస్తాడేమో నాడని. వాడు, “ఒస్! ను వ్విడివరకిది చూణ్ణలేదూ! నే చూశా! చాలా తమాషాగా ఉంటుందోయ్! అబ్బో! ఇదాగో!” అని అరుస్తూ ఆకథ యావత్తూ అంకరంగప్రకారం పాఠంలాగ చెబుతూ, యింకా ముందు రాగల బాగంలోని పద్యాలుకుడా ఝుమ్మా

యించి పాడ్డం ప్రారంభించి, నాకు భరతవాక్యం వినే ప్రాప్తి లే దనిపించేటట్టు, నా భరతం పట్టాడు.....

(కోపంగా) ఒరేయ్! యిప్పుడు నువ్వు పడుతున్నావ్ నా భరతం! ఆగు. ను వ్విది వదలిపెట్టు. గొంతుక్కి ఉరిపోసు గున్నా యింతకంటె పెందరాళే అవుతుంది. వదులు!..... అబ్బు!...ఆ కోటు తుడు. బొత్తిగా పీటముడి వేసేస్తున్నావే!

మా—(తొందరపడి నక్కని పెట్టిన కోటుదగ్గరికి పరిగెట్టి వస్తూ) బాబుగారండి! అప్పుడు తమగుగారు ఏం జేశారు?

చం—ఆఁ. ఎంజేస్తానూ! మహాప్రభో అంటూ కళ్ళు మూసు గుని దణ్ణం పెట్టి, లేచి, లోపల తిట్టుగుంటూ, చచ్చి చెడి వీధులో పడ్డాను! వీధులోకి రాగానే, వాడు, “మా బండిమీ దికి గావోయ్, దిక్కుమాలి మొహమాటం నువ్వునూ! మా బండికేసి చూచి రాజైనవా డల్లా గుండె కొట్టుగోడమేనూ!” అన్నాడు.

“అల్లాకాదండి, క్షమించండి, నేను కొందరిని ఆహ్వానించాను వాళ్లని కలుసుకోవాలి” అని, నేను నాలిక జారి అన్నాను.

“అయితే, ఇహ నేం? నేనూ నీకు స్నేహితుణ్ణి గనక నీతో వచ్చేస్తాను. నేనూ మరో సామంతు శ్రహానికి వెళ్లాలి గాని, ఆ సన్నాసివిందుకి వెళ్లడం మానేస్తాను” అన్నాడు.

“నేను దీనుణ్ణి. తమంతవారికి స్వాగతం ఇవ్వడానికి అనర్హుణ్ణి. తిండి పెట్టగల్గు గాని, నేను మేవలేను” అన్నాను.

“ఓయ్. పెరివాడా, నేను పట్టింపునునిషిసకానయ్యా! నువ్వు మాట్లాడితేనే నాకు కడుపు నిండుతోంది. నీమీద

ఒట్టెట్టుకుంటాను కావలిస్తే. నేను ఏమైనానరే తింటాను. అసలు విండులు చేసిచేసి అజీర్తి చేసిచేసి తీసుకుంటున్నాను” అన్నాడు.

“మీరు ఆ సామంతం డింటికి సెల్లకపోతే ఆయన ఏమన్న అనుకుంటే!” అన్నాను.

“వాడి మొహం, ఎంతోస్తాడా! ఇంతమూత్రానికే! మా పరిచయం అంతటిదే అనుకున్నావా? పోనీలేస్తూ, నువ్వే ఎక్కువ నానా!” అన్నాడు.

...(తొందరగా చీకాకూ పడి) సరేగానీ, కోటిని! ఇవ్వరా! వేళ దాటిపోయిందిరా, తెమలరా!

నూ—(హడావిడిగా) చిత్తం చిత్తం. తెమలంది మీరే. అసలు వేళ దాటలేదండి. దాటినా అంత అక్కిడే ఉంటాను.

చం—(సంతోషంగా) నీకెట్లా తెలుసూ?

నూ—ఎవరైనా అంతేనండి? అయితే బాబుగారూ, నాకు తెలియ కదుగుతాను, ఆ పీటయ్యల ఎల్లా వాడుకున్నా గున్నారు?

చం—నిన్నుచాలో నడిపోయి నంచున్నాను. ఇట్లున ఓ పెద్ద బండి వచ్చింది. అందులోంచి ఎవరో ఓగారు. “ఇంకో! నాకోనమేనా ఏమిటి మూరొస్తా! వచ్చేవచ్చే!” అంటూ వా డెల్లాడు. ఆ దోనందులో నేను మెల్లిగా ఒసలి ఇవతల వడ్డాను.

నూ—ఇల్లాంటివి ఉంటూంటాయి, బాబుగారూ! అన్ని చోట్లా మనం అనుకున్నట్టు జరిగిపోతే, సౌఖ్యం ఎక్కువై పోయి, జబ్బుచేసి, ప్రాణం తీసిస్తుంది.

చం—ఏడిశాన్ లేస్తూ! కోటు తే! (తొడుక్కుంటూ)
కనకాద్రి ఉన్నాడేం! వాడినిరా అనలైన చాదస్తం! వాడి
చాదస్తం కునరదు. మనకి పనున్నప్పుడూ, మనం కోర
నప్పుడూతప్ప వాడు సాధారణంగా మాట్లాడడు. వనప్రియని
తను పెంచాట్ట! అందుకని, ఆ అమ్మాయిపెళ్లి తన యిష్ట
ప్రకారం జరగాలిట! కాని, నడునడు, వెళ్లాలి. ఆ అమ్మాయి
వచ్చి వెళ్లిపోతుందేమోగుడాను, ఈనాటికి!

మా—కాస్త ఇటూ అటూలోనే వెళ్లిపోతారండీ!

చం—వెళ్లిపోదుగాని, నాభయం నాది. నావల్ల వచ్చే చిన్న
తప్పునికూడా పెద్దగా భావిస్తాను.

మా—యథార్థ ప్రేమలో పెద్దతప్పులు చిన్నవై
పోతాయండీ.

చం—అయితే, మాలోకం! అనిడకి నామీద యథార్థ ప్రేమ
ఉందని నీ అభిప్రాయమేనా, నిజంగా!

మా—ఇంకా సందేహం ఏమిటండీ!

చం—ఎమో, నాకు భయమే. నాప్రేమ హృదయపూర్వకం.
ఇటువంటి ప్రేమ గలవాళ్లకి అసంభవాలు ఇట్టేఇట్టే జరిగిపోనా
లనికోరికలుంటాయి. చాలుగాని, ఇక వెళదాం పద. అనిడ
సౌందర్యరాశి!

మా—మీకోటు సరిగ్గా లేదు.

చం—అయితేంలే.

మా—కొంచెం సర్దనీండి బాబూ! (అని సర్దబోతాడు)

చం—నాకు ఊపిరి సలపటంలేదు. అది అల్లాఉణ్ణీ. ఎక్కడో చపటలాగ!

మా—(దువ్వెన్న తీసి) కాస్త మీ తల దువ్వనీండి.
(అని దువ్వతాడు)

చం—ఓరి వెకిలి సన్యాసీ! చెవి కోసుకుపోయిందిరా, నీచెవులు కత్తిరించా!

మా—మీ దుస్తులు...

చం—అక్కర్లేదు. ఆగు. చాలా శ్రమపడ్డావ్.

మా—చాలా సలిగిపోయి మడతలు పడ్డాయి.

చం—సరిగ్గా ఇల్లానే ఉండాలని నా ఉద్దేశం. ఇహేం జేస్తావ్?

మా—పోనీ, కాస్త టోపీయేనా దుమ్ము దులుపుతాను. అనుజ్ఞ ఇవ్వండి, బాబూగారూ!

చం—అల్లాయి తే, ఏడవరా. త్వరగా కానీ.

మా—(తుడవకుండా) మీరు ఇది ఈ పళింగానే నెత్తి నెట్టుకుంటారా?

చం—(దీర్ఘాలు తీస్తూ) త్వరగా తెమలరా!

మా—తెమలకేనుండి, ఇంకా నయం, సిగ్గు సిగ్గు.
(అని టోపీ తుడుస్తాడు)

చం—చాలు, ఇల్లా తే.

మా—క్షణం!

చం—నన్ను చంపేస్తున్నావురా, నీదుంపతెగా!

మా—ఇదంతా నొక్కులుకూడా పడింది. ఎక్కడేనా మీరు దాక్కున్నారా ఏమిటి!

చం—నువ్వు ఆ టోపీ మరి నాకు ఇవ్వకుండా ఉంచేసు గుంటావా ఏమిటి?

మా—అబ్బ! అయిపోయిందండీ.

చం—(ఉనూరుమంటూ) అయితేమరి ఇయ్య

మా—ఇదిగోనండి. (అని ఇవ్వబోతూ టోపీ కింఛ పడేస్తాడు) అయ్యో!

చం—అదుగో, బాడిలో పడేశావు! ఇదేనా నాకు సాయం! దిక్కుమాలి ఘటం!

మా—కాస్త దులిపి ఇచ్చేస్తా నుండండీ! (అని మళ్ళీ తీసుకోపోతాడు)

చం—ఛీ. ఉండు. నే నివ్వను. నువ్వు ఉంటేగాని నాకు వీల్లేనట్టు నీ నటన, పైకి అట్టహాసం! తీరా వచ్చేసరికి నువ్వే నన్ను వీక్కుతినడం. చంపెయ్యడం! ముందు ఇల్లాటివాళ్ళు విరగడవాలి.

[మూలోకం చాలా నొచ్చుకున్నట్టు నటించి, ఎడమ ఎదర ఎడమకేసి తిరిగి చాలా కోపంవచ్చిన వాడికిమల్లే కూచుంటాడు. చంద్రగిరి తను వెళ్లిపోడానికి కుడిఎదరకి నడుస్తాడు. అక్కడ ఆగి, మొదట నవ్వుమొహం పెట్టి, తరవాత కోపం మొహం పెట్టి—]

చం—ఒరేయ్, మూలోకం!

మా—(తిరక్కుండానే) నాకు కోపంగా ఉండండి !

చం—నీకోపం తగలేసిరి, ఇల్లా రా, రా. చూడు చూడు
ఆ అమ్మాయి!

మా—మీరు చూశారుగా .

చం—(కోపంగా) కాదురా, ఇల్లా రా! నువ్వు కూడా చూడు

మా—(చచ్చి చూస్తాడు)

చం—అపిల్లే కాదూ! నన్ను చూసేకుడా కాదన్నట్టు
ఇల్లా వెళ్లిపోతుండే? ఏమనుకో నిష్కాదు ? నీ అభిప్రాయం
ఏమిటి, మాలోకం ? ఎవరో మరోరుకూడా ఉన్నారే !

మా—నేను మాట్లాడనండి- నేను వెరగడనాలిగా! మీకు
నాథోరణి విసుగుగా !

చం—నేను ఎంతో బాధలో ఉన్నప్పుడు నువ్వు నోని
మూసుకుని ఊరుకోడం మాత్రం నాకు విసుగుకాదూ! అందుకని
చెప్పమ్మా, మాలోకం! అడిగానుగా ! నీఉహ చెప్పు. నేను
ఇప్పుడు ఏం అనుకున్నా ? చెప్పవ్ ? నీభావం ఏమిటి ? నీ అభి
ప్రాయం ఏమిటి ? నీతాత్పర్యం ఏమిటి ?

మా—నేను ఊరుకోడమే మంచిదండి. తగుదునమ్మా
అంటూ ప్రతీదాల్లోనూ పూసుకునిరావడం నాకు కిట్టదు.

చం—ఓరి నీకోపం కొరివెట్టా, వెళ్లిరారా ! వెనకాలే
పోంచి నెళ్లరా ! కనిపెట్టిరారా!

మా—చిత్తం. (అని కుడియెడర్నించి వెళ్లి అప్పుడే హాల్లో
వచ్చి) కొంత కొంత వెనకాలే వెళ్లనాండి?

చం—అవును.

మా—చిత్తం. (అని వెళ్ళి మళ్ళీ వచ్చి) వాళ్లు నన్ను కనిపెట్టకుండా అన్నమాటేనా అండి? అసగా నన్ను మీరు పంపినట్టుగా పైకి కించిత్తూ తెలియకుండానేనా?

చం—కాదుకాదు. నన్ను ఫలానావారు పంపించారంటూ సాటింపువేసి వాళ్లకు నోటీసు జారీచెయ్యి! (పళ్లు బిగించి) చవటన్నర!

మా—చిత్తం. (అని వెళ్ళి మళ్ళీ వచ్చి) మీరు ఇక్కడే ఉంటారా అండి?

చం—ఓరి నీ తాడు తెగా, అందరికంటే నీ సోదమరీ జాస్తీ అయిందేమిరా! నాకర్హం! (అని తల పట్టుకుని కూర్చుంటాడు. మాలోకిం కుడి ఎదరికి పరిగెట్టి పోతాడు)

—అబ్బ! నిమిషంలో వెళ్ళడం, రెండునిమిషాల్లో మాట్లాడేసెయ్యడం, మూణ్ణిమిషాల్లో వెళ్ళి చేనేనుగోడం అనుకున్నాను. కథ ఎల్లా వచ్చిందీ! ఔర! ఈనాఖరుకుంక ఎంతనేపటికి వస్తాడో! నేనే వెళ్ళాలో! ఆకనకాది ఓడూ! లోగడే వాడు ఆపిల్లకి మరో సంబంధం ఎదైనా రైటు చెయ్య లేమకదా అని నాకు మరో దిగులు పెట్టుకుంది.

(కుడిమధ్యించి పాటయ్య వస్తాడు)

పా—ఏమండోయ్, మహాశయా!

చం—ఎవరది?

పా—నేనేనండి. నాపేరు పాటయ్య. చాల దూరాన్నించే

అనుకుంటూ వచ్చాను. తమర్ని చూడగానే తమ రున్నారిని సంభరపడ్డాను. తమరే అని పోల్చుకున్నాను. అసలు నేను దిక్కులు చూడకుండా సూటిగా ఇక్కడికే వచ్చాను. ఇక మీరు నాకు పరమ స్నేహితులు. ఈమధ్య నేను ఓ కొత్త రాగంమీద ఓ భణితి, స్వయంగా ఒళ్ళిస్తే, కనిపెట్టాను. ఉమాపుల్లాంటి ఆస్థాన గాయకులంతా నా భణితి విని కొట్టుకుని, బాదుకుని రాగాలు పెడుతున్నారు. నా యెంగిలి భణితి ప్రకారం అప్పుడే ఓ పాతికమంది కీర్తనలు కూడా రాసేశారు.

చం—(చికాకుపడి, తల పట్టు గుని, ఉసూరుమని, ఆశ్చర్య భోతాడు.)

పా—అయ్యో ! (అని నకిలించి) నేనూ ఇంత కలవాణ్ణి మీ దయవల్ల. మరి దేవుడు చాలా మేలుచేస్తే, నాద సామాన్యపు పుట్టుక కాదు. కొద్దో గొప్పో నాకూ ఉద్యోగం! పెట్టు ఘాట హేళిలో మాంచి లెళ్ళిల్లోవాణ్ణి. కాని, ఇవన్నీ ఒక యెత్తూ, నేను కనిపెట్టిన ఆ కొత్త భణితి ఉండే—ఇందాకా చెప్పాను ! —అది ఒక యెత్తూనూ ! ఇదిగో, మీ అనుజ్ఞ చొప్పున అది ఒళ్ళిరవ్వ పాడి విసిపిస్తా !

(అని కూచుని, ఓపొట్లం తీసి, రెండు విరియాలూ, కాస్త పటికిబెల్లమూ, నోట్లో వేసుకుని) కాస్తంత శ్రుతి వేసుకోడానికి మీయింట ఏమీ లేదుకద ! పోనీ లెండి. శ్రుతిలో ఏముంది ! ...సా, పా, సా, పా, సా...ఇది త్రిస్థాయి !...తమరు ప్రాణ పదంగా వినిపించుకోవాలి, ఏమనుకున్నారో ! మీపాద

పద్మాలకి నమస్కారం !

“నాగానమ్మా—మరిగానమే” (అనే ముక్కలు పాడి) ఇది ఎంత బాగుందో తమరే అనాలి, నేనే వినాలి. చాతా బాగుండలా ?

చం—హా, దైవమా! నాకు ఎటువంటి బాధలు కల్పించా వయ్యా! అయితే, ఏమోయ్, నువ్వు ఆపుతావా ఆపవా ఈధోరణి !

పా—తమరన్నట్టు, ఈధోరణి శ్రవణంలాంటిది. ఈ చివర ఎన్ని సంగతులు పెట్టా ననుకున్నారు, మంచిరకంవి? ముక్కలు అవే అయినా, అవి మరొక్కసారి, ఇంకొక్కమారు, వేరొక్క తూరి అసడంలో మరో తమాషా, ఘరో మజాకా, మరో ఖుషీ కనపరచాలిగాని, కేవలం శుద్ధ గుణకారం చేసినట్టు ఉండ కూడదు. వినండి. (అని నాలుగైదుసార్లు చివర భాగం పాడి, సంగతులు పిరియిస్తాడు) ఏమండీ, ప్రమాణిక్యంగా చెప్పండి, బాగుండ లేదూ ?

చం—బాగుండక పోడం కూడానా ! నిశ్చేపంలా ఉంది. నా అవస్థ ఎల్లా ఉందో...

పా—ఇక, ఈపాతే, మంచి తన్మయత్వంలో గంతువేస్తూ పాడుకోడానికి సదుపాయాలన్నీ చూసి, మరీ వేశాను. ఇదిగో గమనించండి. (అని అతడు ఒక శరీరస్థితి చూపెట్టి, ఆడి, పాడి, మాట్లాడి, రెండు రకాల గంతులు వేసి) ఈగంతు ఎల్లా ఉంది?

చం—దివ్యంగా ఉంది.

పా—నాట్యాలు చేసేవాళ్ళందరినూ నాదే పై చెయ్యి అని నా ఉద్దేశం ! (అని, చెయ్యిపైకి పెడతాడు)

చం—అల్లా నే ఉంది. పై చెయ్యి, కాలుగుడానూ !

పా—నా గాత్రం ?

చం—పోత పొయించినట్టుంది.

పా—నా అభినయం ?

చం—ఓ తరనాయి లేకుండా ఉంది.

పా—కొంచెం మీరు నాకిగ్గర నేర్చుకోండి, పోనీ ! ఏమీ ఇవ్వద్దు లెండి ! స్నేహభావంలో నేను నమ్మిడీ ఫీజు పుచ్చుకోకుండానే పనిచేస్తాను.

చం—చిత్తం. కానీ, ఉన్నది ఉన్నట్టు చెప్పాలనిస్తే, ప్రస్తుతం ఒక చిన్న విషయం గురించి నేను ఆశురూగా ఉన్నాను.

పా—ఓయి తెలివితక్కువవాడా, అటువంటి ఆశురూలు పోగొట్టడానికేసయ్యా, ఈనాట్యం లాంటివి పుడతా? పట్టండి, కానీయండి, ఎగరండి !

చం—మరోమాటు చూద్దాం లెండి పోనీ !

పా—గానంయొక్క వ్యాపారం తక్షణ వ్యాపారం అండీ, ఇందులో మళ్ళీ మళ్ళీలు లేవు. ఇదిగో నేర్చుకోండి. ఊహ. (అని తన గొంతుతో శ్రుతి వేస్తాడు.)

చం—(బిక్క మొహంతో తనలో) నాకు ఏడెక్కడ పోగయాడు, ఎల్లా వాడుల్తాడు !

పా—మీరు కొంచెం బాధ పడుతున్నట్టున్నారు, గానం

మీకు వస్తుంతో రాదో అని. నాది పూచీ, బెంగపెట్టుకోకండి! ఇంతమాత్రానికే ఇదా! మీరింకాముందే అధైర్యపడుతున్నారే! నా భణితి ప్రకారం రాసిన కీర్తనల ప్రతులు నాతో పట్టాలేవు. లేకపోతే ఈవాటికే మీకు పాట వచ్చి పోయేది. ఆటకూడా చాలాభాగం నలిగిపోయేది.

చం—నాన్నా ఇట్లా ఉన్నప్పుడు ఎన్నేనా వస్తాయి !

(పాడి ఎవర్నించి చూశోకం వస్తాడు. వాణ్ని చూడగానే పాటయ్యి నవ్వుతాడు. చూశోకం గూడా నవ్వుతాడు.)

పా—(చూశోకంతో) పోనీ నువ్వు నేర్చుకో ! రా ! నాసాము ఎంతమంది తిన్నారుకారు !

మా—(చంద్రగిరితో) అయ్యగారండి, నేనండీ, వెళ్ళి వచ్చానండీ.

చం—ఏడిశావ్ ! ఆమాట చెప్పడం ఎందుకూ ! నువ్వు వచ్చినట్టు నాకు తెలియడం లేదనా ? ఇక ఊరుకో !

మా—ఇక్కడికండి, ఆనిడా...

చం—నిన్ను నోరు మూసుకోమన్నాను, తెలిసిందా ! (అని, తలపట్టుకుని, కళ్లు మూసుకుని, ఆలోచించి, ముఖవైఖరి మార్చి, సంతోషం కనపరచి—)

ఒరేయ్, ముందు నువ్వు (అని పాటయ్యని చూపించి) ఈమహానుభావుణ్ణి నీవెంట తీసిగెళ్ళి, తిన్నగా కనకాద్రిగారి ఇల్లు చూపెట్టి, రా ! ఈయన అఖండుడు. ఈయన మహత్తు ఆ కనకాద్రిగారు కనిపెట్టాలిగాని, నాబోటిగాళ్లవల్ల కాదు.

(అని కంటితో సంజ్ఞ చేస్తాడు)

నూ—రండి బాబూ, వెళదాం.

(కుడిఎదరికి, ముందు పాటయ్యా, తరువాత మాలోకమూ నెడతారు)

చం—(అటుచూసి) ఒరేయ్, మాలోకం, పాట !

ఆ ఆమ్మాయి...

నూ—(నెనక్కి వచ్చి) ఏమిటండి ?

పా—(కూడా నెనక్కి వచ్చి తాళం వేసుకుంటూ, మూలుగుతూ, కుర్చీలో కూర్చుంటాడు)

చం—(తనలో) వీణ్ణి తగలెయ్యా ! నీడు మళ్ళీ వచ్చాడే శని లాగ ! నన్ను చాడితో కాస్త రహస్యం మాట్లాడుకోనియ్యడే ! (పైకి) సరేరా ! ఏదో అనుకున్నాను. ఇట్టే మరచి పోయాను. ఈయనకి చాలా ఆచూకంగా ఉన్నట్టుంది. పదిలంగా తీసికెళ్లు.

(పాటయ్యా, మాలోకమూ కుడిఎదరికి పోతారు.)

చం—(బుగ్గలు పూరించి గాలి వొదిలి, గుండెలమీద శెయ్యి వేసుకుని) అమ్మయ్య ! వీడిపాట సంతకెళ్ళా ! చూపేశాడు, వీడి చాడస్తం మాసిపోనూ ! చచ్చే ఎత్తు వచ్చింది వీళ్ళతో, ఎల్లాగో గాని !

(అని వెళ్ళి కుర్చీలో కూచుంటాడు. కుడి ఎదర్నించి హాప్రియ వచ్చి, ఎవరూ లేకుండా అన్నట్లు దిక్కులు చూసి, వెళ్ళి మాట్లాడానికా అన్నట్లు ప్రయత్నిస్తుంది. కుడిమధ్యనించి ఆటయ్య వచ్చి, విచారంతో ఆవిడికి అడ్డం వెళ్ళి)

ఆ—(ఏడ్చి, ఆగి) అమ్మా! మీరు ఒకమాట వినిపించు గోవాలి. అడ్డమైనవాడూ వచ్చి స్వంతసోదీ వేసి, వీర్ని బాధిస్తున్నాడు. నాకు ఈయనతో అర్జైంటు వ్యవహారం ఉండడంవల్ల ఇందాకణ్ణించి వీల్లేక గోళ్లు గిల్లుకుంటూ నేను ఆ చాటున కూచున్నాను. ఇప్పుడే ఈయనకి కొంచెం తెరిపి అయింది. (విచారంగా) సోదరీమణులకి కేవలం హృదయభేదనంగా ఉండే అతివిషాద ప్రసంగం ఒకటి నేను ఈయనతో జరపాలి. కాబట్టి మాజోలి మీరు కలగజేసు కోకుండా నిష్క్రమించవలసిందని నా సవినయమైన ప్రార్థన.

వన—(వచ్చినదార్నే వెళ్ళిపోతూ, తీవ్రంగా చూస్తుంది)

చం—(ముందు, వనప్రితు వచ్చినందుకు సంతోషించినా, ఆవిడ వెళ్ళిగొట్టబడినందుకు చికాకుపడతాడు. కొత్తవాణ్ణి ఏమీ అనలేకపోతాడు)

(కొత్తవాడింకా తనదగ్గరికి రాకుండానే—తనలో) వీడు ఏడుపుగుడా మొదలెడతాడు గావున! ఎన్నిందాల వచ్చిందండీ, నా పెళ్ళిమాటలకీ!

ఆ—(గొల్లుమని) తమవంటివారు కొంచెం నమదాయిస్తే గాని, నేను బతకనండీ!

చం—మీ రెవరు?

ఆ—ఓ గొప్పవాణ్ణి.

చం—వేరు?

ఆ—నా పేరు ఆటయ్యండీ. నిన్న నండి, భామయ్యా,

నేనూ వేకాట వేశామండి. (ఏడుపుమొహంతో) నన్ను వాడు నెగ్గేశాడండీ, ఉత్తపుణ్యానికి!

చం—అగాగు. తిన్నగా చెప్పు.

ఆ—(ఆగి) అస్పష్టోగసక కలుగు వాడిచే అయి ఉంటే, నేను చెప్పి మరీ నెగ్గేశాణ్ణి. (కుళ్ళుతూ) నాకు కొండంత ఆపత్తు వచ్చిందండోవ్! నేను ఇక తేటకొనూ! (ఆగి) నిన్నటితోటి నూ చెడ్డ నిరక్తి పుట్టి, నేకాడేవాల్లందరినీ ఏ చీకట్లోనో నూయంచేసేసి, తరవాత తిన్నగా ఏ సంత మార్కెట్టువంటి చోటికో వెళ్లి నేను స్వయంగా (కోపం కనపరుస్తూ) పొడిచేసుకుందానూ అన్నంత కోపం వచ్చింది. (ఏడుస్తూ) అసలు మీ రెరుగను గాని, నాకు బిల్లు పట్టు వస్తే చాలు! (తాపీగా) భామయ్య ఉన్నేశం ఎంత దురుద్దేశమో చిత్తగించాయూ! నాకు ఒక పట్టేనా అంక నియ్యకుండా అన్నిపట్లూ తనే లాగి, కోటుచేసెయ్యాలనీ!... సరే నేను కలిపాను, వేశాను.

చం—సరే సరే. ఏదో వోటయింది. ఇప్పు డెందుకు అదంతా?

ఆ—ఎందుకేమిటీ, చిత్రం చూడండి. నేనూ ఇల్లా ముక్కలు పంచగానే, నా పెద్దమ్మచారు నా నెత్తి ఎక్కింది. ఏమంటారా! వాడు ధైమను ఆసుతోసహా ఏడు ముక్కలు వరసని దంచాడు. నేను తెల్లపోయినా, మన దగ్గర రెండాను లున్నాయకదా, వీడు కోటు ఎల్లా చేస్తాడులే అని ధైర్యం

తెచ్చున్నాను. వెంటనే వాడు నాలుగు ఇస్పేట్లు కొట్టాడు.

చం—అబ్బబ్బ, సరేనయ్యా! నవ్వు ఏదో వోటి వేసి ఉంటావు.

ఆ—ఏగిసినట్టే ఉంది. అది చెప్పడానికే నే నచ్చింది. నాకు ఆ ఆఖరు ఇస్పేటుముక్క దిగగానే నాకు గొప్ప నందిగాళ్లు వచ్చింది. నా చేతులో ఉన్న అరఖుకళావ రానుల్లో ఏది పారెయ్యనా అని. ఏది పారేస్తే ఏం చిక్కో! దేవుడున్నాడంటే అని చెప్పేసి నేను అరఖుకళా కింద పారేశాను. నీరా వాడు ఆఖరుముక్క దిగడం చూస్తున్న గదా అది వాణ్ణి తగలెయ్యా, (ఏడుస్తూ) అరఖుముక్క! నాకేం తెలుసూ, నాడు కిళావరు నిరంగుగా తీసేసుకున్నాడు. నాకు మాట వోయింది. పెద్దవ జర్మ అనిపించింది. ఇంత దురదృష్టం నాకు రావచ్చురా చెప్పండి! నాబాధ మీ రక్కడ చూస్తే, మీరీ పాటికే ఏమయేవారో!

చం—(అతిదీనంగా తల ఊగిస్తూ) నిజమే. అదృష్ట దురదృష్టాలు ఆచరణరంగంలోకి దిగిన పృథ్వికి గాని బోధ పడవు.

ఆ—(చికాకుగా) అది కాదయ్యా? నాపల్ల తప్పే మీటో కాస్త తీర్పు సెలవిస్తావేమో అని నిన్న వెతుక్కుంటూ వస్తానిగదా, అల్లా ఉసూరుమని పోతావేం! నే నిప్పుడు కోపం తెచ్చుకోడానికి ఆస్కారం ఉండంటావా

తేదంటావా? (అని కళ్ళు ఎర్రజేసి) ఇనిగో టెండాట లింకా
నా జేబులోనే ఉన్నాయి!

చం—చిత్తం. మీతప్పు లేదు. మీసంగతి నాకు బోధ
పడింది గనక మీ ద స్తరం కట్టెయ్యండి. మీ కోపమూ మంచిదే.
కానీండి. ఇక్కడ వద్దు. నాకు మిక్కిలి తలతుంచుగుపోయే సనుంది.

ఆ—అల్లాంటి పని జరక్కుండా నే ప్రాణం ధారపోస్తాను.

చం—వద్దు వద్దు. మీకెందు కాశ్రమా! నే వెళ్ళాలి,
సెలవు! మీ రెక్కడేనా నిలకడగా కూచుని మీ దుద్దశ
గురించి విచారించి, చింతించి, ఏడవండి.

ఆ—(కుసిట్లుతూ) పుట్టెను దుఃఖంలో ఉండి వస్తాని
గదా...

చం—(తనలో) వీడూ వదలడు. (అని ఆగి, ఒక లిప్త
నిదానించి, సవ్వుముహం పెట్టి) అయితే ఆటయ్యగాచూ!
ఒకపని చెయ్యండి. ఇదిపట్టిగెళ్ళి ఒకకొత్తపేక కొనుక్కురండి
మీ దుఃఖం అంతరించేవరకూ పేకాడ్డానికి వీలైన చోటికి
వెళ్ళచ్చునూ!

(అని జేబులోంచి తీసి ఒక నాణెం ఇస్తాడు. ఆటయ్య
అది పుచ్చుకుని ఎడమ ఎదర్నించి నిష్క్రమించ బోతూ
మళ్ళీ వెనక్కి రాబోతాడు. చంద్రగిరి అతడికి నమస్కరించి, వెళ్ళి
రమ్మని సంజ్ఞచేసి, కుర్చీలో కూలబడతాడు.)

ఆ—నరే. కొత్తపేక అచ్చిరావచ్చు. ఈ మాటు
అరఖానే అట్టే పెడతా! (అని వెళ్ళిపోతాడు)

చం—అమ్మ వీణ్ణి పొడిచెయ్యూ! ఇల్లాపట్టుకున్నాడేం, భల్లూకంలాగ, వెధవ ఏడుపూ వీడూనూ! నా పెళ్ళిమాటల గురించికూడా అన్నీ విభిన్నలే! నే నెక్కడ ఉంటే నాసని ఇంతే! నేను చటుక్కున వనంలోకి పరిగెట్టడమే కర్తవ్యం. పోనీ, త్వరగా ఈ మాలోకం కుంక వచ్చిపడకూడదూ! వాడో బురద కట్టే! వాడిచేత కబురంపించి, వసప్రియని అక్కడికే రమ్మని కోరతాను. ఛాత్రం చెప్పినట్టోచ్చింది, గోష!

(అని తొంగరగా ఎడమమధ్యనించి పోతాడు)

రంగం-2

[చంద్రగిరి ఒక ప్రమదావనంలో ఉంటాడు. కుడిఎడరకి ఎడంగా చతికిలబడినట్టు కనిపించాలి. కప్పిన సోఫా రంగం మీద ఉంటుంది.]

చం—ఇంటిదగ్గర బయల్దేరి మునుగేసుకుని ఎవడూ నన్ను పోల్చుకోకుండా గబగలా ఇక్కడికి వచ్చిపడ్డాను. నన్ను మరీ పట్టుకున్నారు, ఇదేముటో గాని! పోనీ, వాళ్లు పరాయి వాళ్లు. ఈ మాలోకానికి మరీ వచ్చింది! నే నెక్కడికీ వచ్చినట్టు ఆ అమ్మాయితో చెప్పి వీణ్ణి త్వరగా ఇక్కడికి రమ్మన్నాను. తెమిలి రాడే! వచ్చి, ఈ వనంలో దానిదగ్గర కాసి, నా శిగ్గిరికి మళ్లీ మరోడు వచ్చిపడకుండా కట్టుదిట్టం

చెయ్యమన్నాను. ఇదాకా బాగా మబ్బేసింది. కొండు
దిక్కులు దిక్కురించినా తీరిపోను ! ఈ సోదరాచుళ్ళు
ఎక్కడివాళ్ళిక్కడ చెల్లాచెల్లై పోయిందేవాళ్ళు... ఎంతసేపు
చూసినా కళ్ళు చిల్లులుపడడమే గాని, చూలోకం మాత్రం
రాదు ! (అరిచిట్లు నూనుకుని, నలు చంచుకొని ఉంటాడు)

నూ—(కుడిమివ్దరించి నగసుస్తూచచ్చి) అక్కగారండీ !

చం—(చూడకుండా) ఎందుకూ అయ్యా కొమ్మూనూ !
ఏవేలైంది నువ్వెళ్ళి ?

నూ—మరి నేను గబగబా వెళ్ళలేదండీ ! కాళ్ళు వీకేశాయి.

చం—నడిశాను లేస్తూ చవటకాహూ !... ఏకేశం
ఏమన్నా ఉండా, ఖరగా నచ్చేశానా ?

నూ—విశేషం ఉందండీ. ఆ అమ్మాయిగారు అన్నామా...

చం—(ఇష్టంగా సిప్పుతూ లేనోతూ) చెప్పరా, నీమచ్చ
మాయా ! చెప్పరా ! దెయ్యంలాగ అల్లా కళ్ళప్పగించి తెల్ల
పోతా వేంరా ?

నూ—(నానుస్తూ) చెప్పి చూడమంటారా ?

చం—(నినుకుతో) నీకు ఏల్లెల్లా వచ్చాయిరా, నీ పళ్లు
మండా ! చెప్పరా ఏమిటీ, ఒళ్ళిగుక్కని కక్కెయ్ !

నూ—అబ్బ ! ఒక్కక్షణం ఉండాలండీ, మీ పుణ్యమాయె.
నేను ధాడు తీసేసరికి నాకు ప్రాణం చాలొచ్చింది.

చం—(పళ్ళు బిగించి) నన్ను అడకత్తెరలో పెడితే నీకేం
ఒలుకుతుందిరా, నీమొహం ఈడ్చా !

నూ—అయితే సరేనండీ. నేను ఆవిణ్ణి చూడడానికి, ఏక పరుగున, ఎంతో దూరం, ఎంతో జాగ్రత్తగా...

చం—(ఇంకా కోపంగా). నీడొంకతిరుగుతున్న అంటించిరి గదరా!... (బిక్కమొహంతో) నన్ను చంపుతావురా!...

నూ—కాస్తంత శాంతించండి బాబూ! అందుకనే, పెద్దలు...

చం—ఓ. పెద్దలు నీనోట పడి చచ్చి బూడిదయారు. ఎంచేతంటే, నాకు కావలసింది నువ్వు చెప్పకుండా నీనోరు పూడ్చారు. అసరా, అసరా, ఆ అమ్మాయి ఏమందీ?

నూ—మీప్రియురాలు, మీ బహిష్కరణం, మీ వనప్రియ గారు మీకు పరమాయదం కలిగించే ఉద్దేశంతో... (అని దీక్షగా చూపు నిల్చి, నోరు తెరిచి, అతని జాబ్బుకేసి చూసి, ఏదో గుర్తించుతూన్నట్టు నటించి) అయ్యగారండి, మీనెత్తి మీద ఏదో పురుగు ఉందండి!

చం—(నిర్లక్ష్యంగా) అయితేంటే, చెప్ప!

నూ—(నకిలించి) ఆవిడ, ఏమందంటే...

చం—ఊ. ఏమందీ?

నూ—(చిరునవ్వుతో) అయ్యగారండి! ఆవిడ ఏమి అన్నారో అది మీరు చెప్పుకోగలేమో చెప్పుకోండి చూద్దాం!

చం—(తీవ్రంగా) ఒరేయి! నేను వేళాకోళం ఇక భరించ లేనని తెలుసా?

నూ—తెలుసునండీ! ఏందుకండీ అంతకోపం! ఆవిడ

ఇక్కడికి ఇప్పుడే వస్తాం అన్నారండీ! మంచి మూల స్వల్ప గొచ్చినా అంత ఆగ్రహం దేసకండీ? (అని మూతి ముడుచు గుంటాడు)

చం—అమ్మయ్య! అల్లా చెప్పి మరీ! సరే, నువ్వు కాస్తేపు అసింటా కూచో ఓమూ! నేనొక్కణ్ణి విడిగా ఆలోచించు గోవాలి.

మా—ఈవేపునాండి, ఆవేపునా?

చం—(కుడిఎదర చూపించి) అక్కడ!

(అప్పుడు ఆటయ్య పాత పేక తప్పతప్పన కలుపుతూ, కొత్త పేక నోటితో పట్టుకుని ఎడమ ఎదర్నించి వస్తాడు.)

ఓహోహో! మీరా! ఒరేయ్, ఓపని చెయ్యి. పేకా తేళ్ళరుడైన ఈ కోతేళ్ళరుణ్ణి జాయిగా నడిపించిగెళ్ళి సోదే శ్వరుడైన కనకాద్రిగారికి అప్పగించిరా!

మా—చిత్తం. (అని ఆటయ్యకి వంజ్జుచేస్తాడు. మాలోకమూ, ఆటయ్యా కుడిఎదరినించి నిష్క్రమిస్తారు).

శం—అమ్మయ్య! (అని సోఫాలో కూర్చుంటాడు)

(కుడిఎదర్నించి దమనం, మరువం వస్తారు. చంద్రగిరి ఆశ్చర్యమూ, నిస్పృహ కనపరిచి, మెడ వెనక్కి వాలేస్తాడు)

ద—ఓసి, మరువం! నీది విచ్చివాదన. ఆట్టే వాదించకు.

మ—ఓసి, దమనం! నీదే మూర్ఖవాదన. ఆట్టే వేనా తెయ్యకు.

ద—ఎవర్ని అడిగిచూసినాసరే, నాపక్షమే రైటంటారు.

మ—సరే. గెలవడం అంటే మొండివాడన చెయ్యడమా?

ద—నా కనుగుణంగా లక్షప్రమాణం లున్నాయి.

మ—అట్లాయితే, నాకు కోటిదాఖలా లున్నాయి. విని తీర్పు చెప్పేవాళ్ళుంటే!

ద—(నెనక్కి తిరిగి చంద్రగిరిని చూసి) ఇడుగో!! చంద్రగిరిగారు. ఈయన ఇటువంటి వ్యాపారాల్లో తెలివితక్కువవాడు కాడు. మన తగూ పరిష్కారం చెయ్యడానికి తగ్గ మేధావి. ఏమండోయ్, అయ్యా! మాకు ఓ పట్టిం పొచ్చింది, కాస్త మీరు తీర్పుపెట్టాలి. పట్టింపు ఏమిటి, అంటారేమో— “ప్రేమించేవాళ్ళల్లో పరమోత్తముడు ఎవడు?” అని.

చం—(నిట్టూర్పు విడిచి) అది చాలా గట్టి ప్రశ్న. మీరు తగూ సమర్థుల్ని అడగడం మంచిది.

ద—ఛా, అదేమిటండోయ్, మీరు ఏదో లేని పోని నెపం లేవదీస్తున్నారే! సెబాసు! మీ అఖండ తెలివీ, మీనూత్మ బుద్ధి మేం ఎరుగుమిం! ప్రతివాడి నోటంటా...

చం—క్షమించాలి.

ద—ఊహకోండి, ఏమ్మాటలవీ! రావే మరువం, కూచో! (అని సోఫాలో అతనికి చెరోపక్కనీ కూచుంటారు. చంద్రగిరి లేచి నుంచోబోతాడు. అతణ్ణి చెరోరెక్కా పట్టుకుని వాళ్ళు మళ్ళీ కూచోబెట్టిం తరవాత) మీరు తీర్పు చెప్పితిరాలండీ! మీవంటి వాళ్ళకి ఎంతసేపూ, రెండు నిమిషాలూ!

చం—(తనలో) సమయానుకూలంగా ఏదైనా పన్నగలిగిన

భంట్లోతైనా అయ్యాడు కాదు గదా మూలోకాదూ!
ఎక్కడికిక్కడికే. వాడు లేకపోతే నాకు, అనందరూపులు
ఆట్రే ఉండివ్!

ద—ఉంటుంటా, చెప్పండి!

చ—ఏం చెప్పనూ?

ద—క్రేమించేవాడికి అనుమానం ఉండచ్చా, కూడదా
అనేవానికి తీర్పు—మీరు చెప్పవలసింది.

మ—అది కాదండీ. అసలు సమస్య నేను ఒలిచినట్టు చెబు
తాను కాస్కోండి. భార్యని గురించిన అనుమానం ఎంతమాత్రం
లేనివాడు గొప్ప ప్రేమవంతుడా, పెళ్ళాం ఏంజేసినా ప్రతినిత్యమూ
అనుమాన పడేవాడు గొప్ప ప్రేమవంతుడా! ఇదండీ సూ-
తగాదా.

ద—అనుమానం కూడదని నామతం అండి.

మ—అనుమానం ఉంటూన్నప్పుడే గొప్పప్రేమ అని
నామతం అండి.

ద—తన స్త్రీని పూర్ణంగా విశ్వసించి మన్ననచేసే ప్రియుణ్ణి
మనం గొప్ప చెయ్యద్దండీ?

మ—తన స్త్రీమీద ఈగేనా వాలకుండా యావజ్జీవమూ
కాళలా కాసుకునే ప్రియుణ్ణి మనం నెత్తిమీద పెట్టుకోవద్దండీ?

ద—ప్రేమకి ఫలం విశ్వాసంకాని, అవిశ్వాసం కాదండీ.

మ—విశేషమైన ఉద్రేకంతో అనుమానం కలిగి ఉండడమే
ప్రేమకి నిజమైన దాఖలా అని నేనంటానండి.

ద—చాలాల్పలు. ఉద్రేకమే ప్రేమ అయితే, వృథాను మానాల్తో నరుక్కునే ప్రియులున్నారు.

మ—సంతోషించాలే, ఉద్రేక రాహిత్యమే ప్రేమ అయితే, తెలిసి ఇతరులకి దోహదం చేసిపెట్టే ప్రియులున్నారు,

(ఎడం ఎదరికి వనప్రియ వచ్చి చంద్రగిరికి ఎడా పెడా స్త్రీలు ఉండడం గమనించి, చురుక్కున చూసి, పక్కని నక్కుతుంది.)

ద—అయ్యా, ఇప్పుడు తమరు సెలవివ్వండి.

మ—ఇప్పుడు తమరు చెప్పండి.

చం—తీర్పు చెప్పందే తమరు వెళ్ళా అంటున్నారు. ఉభయుల పక్షాలూ గట్టివే. మీరు చెప్పింది నేను కాదనలేను. ఇదిగో నా తీర్పు వినండి.

అనుమానం లేనివాడి ప్రేమ అత్యుత్తమప్రేమ.

అనుమానంకో కూడినవాడి ప్రేమ అత్యధిక ప్రేమ.

మ—ఓహో! చాలా గొప్ప తీర్పు కాదు...

చం—మరేమీ వద్దు. అడిగారు, మనిని చేసుకున్నాను. వెళ్ళండి, కాదు నేను వెడతాను, మీరు కావల్సిందే ఉండండి.

(దమనం, మరువం కుడి యెడర్నించి నిష్క్రమించగా, ఎడమ యెడర్నించి వనప్రియ వస్తుంది)

ఓహో! ఇప్పుడో వనప్రియ! ఔం! ఎంతసేమైంది వచ్చి! ఎంత ఆలస్యం చేశావు? అయినా సరే, వచ్చినందుకు చాలా సంతోషం!

వన—మరే పాపం. అంత సంతోషంగా ఉండే మీ సంతభాషణ

అనుచెప్పడానికి నే నొచ్చిపడ్డాను, చానకంలో పుడకలాగ! నేను మరి ఆలస్యంగా బచ్చానంటూ నన్ను శునడించడంబట్టి ఎందుకూ? (నమనం, మరువం నెల్లిన శతగా చూసిస్తూ) నేను రాకుండా ఉంటే మీకు మరి బాగుండేదికావును! నే పోతాను!

చం—కాదు కాదు కాదు, నన్ను నామీద అనవసరంగా అనుమానపడకు. నాకు తలకిమించిన పనిగురించి నన్ను నిందించకు. కాస్త జాల్పిల్పి, ఒక్కక్షణం ఆగు...

వన—క్షమించండి. నే వెడతాను. మీన్నే హితులు మళ్ళీ దొరకలేమో, సరిగెట్టండి. (అని ఎడమ ఎవరకి నిష్క్రమిస్తుంది)

చం—(ముక్కుమీద వేలుతో) ఔర! ఎల్లా ఎస్తూంటుందో అనుమానం! లేనిపోని గొడవలు తెచ్చి, నానెత్తిని వేసి, నాకు అంతరాయం గలిగించడానికి స్త్రీపురుషులందరూ కూడ బలుక్కున్నట్టు తోస్తుంది. నావల్ల తభాగతు లేనట్టు ఈ అమ్మాయికి తెలియాలి, ఈ అమ్మాయికోసం పోవాలి. వీళ్ళచేతే చెప్పిస్తే! ఈ డొంగ కదిపితే, అనలు చెడుతుందేమో! ఏమైనా సరే, ఇక్కణ్ణించి లేచి, ఈమూలగా పోతాను. మళ్ళీ ఎవడూ కనపడడని నాధైర్యం! కనిపిస్తే నాపని యింతే.

(అని, లేచి, దిక్కులు చూసుకుంటూ, చిన్న చిన్న అడుగులు మెల్లిగా వేస్తూ, ఎడమ మూలగా నిష్క్రమించాలనే ఉద్దేశంతో అటు నడుస్తూండగా ఆ మూలనించి, మాటయ్య, చేతులో ఒక అర్జీ రాసిఉన్న కాగితం పట్టుకుని వస్తాడు.)

మా—అయ్యా! ఇది నమ ముంబో బేసమయంబో నేనెరుగ.
తామింటికడ నాధారణంబుగ పండరు. ఉంటిరి నో, సంతంతును
నిద్రలోనే మున్నట్టు తమ నొఖకు నొఖకు చెప్పమంటును.
మా—అయ్యో! గావించు కొన్న పూర్వపుణ్యవిశేంబునకుం
భలనుగ మారిప్పుడు నాకు లభించితిరి.

చా—సరే సరే, నాతో ఏమన్నా సనుండా మీకు?

మా—చిత్తము. ముందు, విధిప్రకారంబు యథాశక్తి
నమస్కారము సత; పదంపడి యుచ్చ నిం చు పరిచయం
బాధారంబు నేసికొని, సాహసము వహించి ..

చా—అంత యథాశాస్త్రీయంగా కాకుండా, వచ్చిన పని
చెప్పండి.

మా—తమ జనసముయొక్క ఔన్నత్యమును, తమ
నాక్కుయొక్క చాతుర్యమును, తమ హృదయముయొక్క
ఔదార్యమును నేను, స్వయంకుగ, సహస్ర ముఖముల
వినియుంటి. మిమ్ములం బొగడని మానవుడు లేడ!

చా—ఔను! నాకు పొగడ్తలో చాలా రాబడి ఉంది.
వాస్తవమే. నన్ను ఇప్పుడు ఏం జెయ్యమని తమ సెలవు?

మా—తారొక్కటి గమనించుడీ! తాన అన్యులతోడం
బరిచయంబు గావించికొనజూచు యత్నంబుదొడ్డ ఇక్కట్లు.
ఉభయులకుం గూర్చువాడగు తృతీయుండుండి జిప్పించినగాని
పదమును సార్థకములుగావు, ప్రజ్ఞలు సుబోధకములు గావును.

సం—(తనలో) కొంచెం వీణ్ణి రెచ్చగొడితే ఎల్లా ఉంటాడో

(పైకి) మహాశయా! తక్షణం మీ చెండు చేతుల్తోనూ మీనోరు మూసుకోండి.

మా—హర హర! అదేం మాటయ్యా!

చం—మూడోవాడూ, మీరూ కూడా మాట్లాడక్కర్లేదు. మీ మొహంవల్లే మీపృజ్జలు తెలుస్తున్నాయి. స్వయంగా విరగ్నడైపోండి.

మా—ఇంటికి పెద్దమనిషాస్తే, ఇదేనా మీ మర్యాద?

చం—ఏడశావు పోవయ్యా, నాకు పనుందీ!

మా—నేను మిక్కిలి పండితుణ్ణయ్యా!

చం—అయితే మెల్లిగా వెళ్ళు.

మా—పండితుణ్ణయినా, మావాళ్ళు పెట్టిన “మాటయ్య” అనే చిన్న పేరు నేను మార్చుకోలేదు.

చం—చూగొప్పపని చేశావు. లేచిపోదూ.

మా—దొరగారికి చిన్న అర్జీ అండీ. మీరు మంచివారు, ఇది కాస్తచూసి వారియెదట దాఖలుచేసి పెడతారని గంపె డాశతో ఎస్తే, కన్ను బుస్సుమంటున్నారే-

చం—నాకు తెలలేదు. నువ్వే వెనుదూ?

మా—(దీనంగా) అనుచర్లు నాబోటగాళ్ళ! దొంగారి దర్బారం లభించనివ్వండి. తమ కల్లా సెలవిస్తే ఏగంగలో దిగనూ!

చం—(జాలిపడి) సరే, యిల్లా ఇచ్చి వెళ్ళిపోండి. నేను తరవాత దాఖలుచేస్తాను.

మా—(సంతోషించి) మీహృదయం నాకు తెలుసు. చూడండి, దొర ఏకాకిగా ఉన్న టయంలోనే యిది దాఖలు కావడం నాకు మేలు.

చం—నరే నరే. తమరు వెళ్ళాలి

మా—రక్షించారు. ఇదుగో ఒక్కపిసర వినిపిస్తాను, మచ్చుకి.

చం—అబ్బ! యిప్పుడు నేను వినజేను.

మా—(చిరునవ్వుతో) క్షమించి వినిపించుగోనాలి మరీ! నమస్కారం! కాగితం దాఖలుచేసే వాళ్ళకి కాగితంలోసంగతి తెలియకపోడం కొండొకచో మహాప్రమాదం! (అని, సకిలించి, చదవడానికి చంద్రగిరి అంగీకరించినట్టు సమర్థించుకుని, అర్జీకాగితం విప్పి, హెచ్చరికగా, ప్రహరణంగా చూపుతాడు)

దొరగారికి అర్జీ

“ప్రభూ!

తమ భుజాకు అత్యంత విధేయుడును, అత్యంత భక్తుడును, అత్యంత భ్రాతృత్వమును, విశేషించి కేవల నమ్రుడును, అఖండపండితుడును నగు ‘మాటయ్య’ యను పేర ఒరగు నేను ఘట్టుకచే తెలుగువాడ ననియు, విద్యచే ఆంగ్లవాడ ననియు, సంస్కరణముచే తురకవాడ ననియు, వ్యవహారముపట్ల అరవవాడ ననియు వాసింగించి ఈమహాంగరవిప్రుల కుడ్డంబులమీదను, అంగణోపరి భాగంబులందునను, పాదశాలల బాహ్యప్రదేశములకడను కట్టుబడియు, పెట్టబడియు, వ్రాచుబడియు, వేయబడియు, ఉంప

బడియా, చింపబడియు నున్న అక్షర పదవాక్యరచనా వ్రాతము లలోనితప్పలతుప్పలును, దోషంబులవిశేషంబులును తూచితూచి చూచిచూచి దురపిల్లి దురపిల్లి అవి యన్నియు నజ్ఞానాంధ కారని మిగులైన వ్రాయనకాండ చెయిదము లనియు, వారందరును, తిన్నయింటి వాసంబులు లెక్కిడువారలై గానుగెద్దమతాంత రులై కూసస్థమండుకులలై పరంపరాగతమైన వల్లక్రిమ మాహాస్త్వంబును, తజ్జనిత పవేక వివేచనాది లక్షణసంపత్తి యును స్రవిధ్వంసన మొనర్చుచు, వల్లవృత్పత్తులు పాటింపక వల్లసావత్వమును మన్నింపక, వల్లశక్తిని చూడక, వల్లవైచి త్ర్యమును గమనింపక, వల్లమహాసామ్రాజ్యమును శలవంపులు ఘటిల్లజేసి, పైన పేర్కొన్న కృతఘ్నత్వ, అహంకర్తృత్వ, కించిజ్ఞత్వాది లోపములచే తెలుగుజాతికి నప్రతిష్ఠయు సమర్థా దయు చేకూర్చి, నదరు సీచరచనలను సూక్ష్మపరీక్షయు సంకలగ పరీశీలనయు చేయు నాచారము గల విదేశీయులకును, మరియితర బహిర్దేశీయులకును హాస్యమున కాలవాలము చేసి, రచనా వ్యాపారమంతయు అస్తామిస్తము చేసి వైచుచున్నారు..... గావున.....”

చం—ఆగండి, ఆగండి, అర్జీ మరీ పొడుగ్గా ఉన్నట్టుంది.

మా—గొడుగ! ఇందులో ఒక్క అక్షరంకూడా తీసెయ్యడానికి బ్రహ్మతరంకాదు.

చం—దొరగారికి కోపం వచ్చి కుక్కని ఇస్కూ కలుపుతాడు.

మా—కుక్కగనక మీదపడితే, బైరవిమీదతక్కిన అర్జీ పాడేయండి. కుక్కకి విశ్వాసం ఉంటుంది!

చం—నన్నురక్షించి, అది ఇల్లాతేండి. నన్ను చంపేశారంటే, అర్జీ దాఖలుపడం జరగదు.

మా—ఎంతనూటెంతమాటా! తమసేవకుణ్ణి, అర్థిసి. (అని మోకరించి, నమస్కరించి లేచి) ఇక రెండుముక్కలే!

“గావున, దీనుడైన ఈఅర్జీదారుడు తమ దివ్యఘనతను గూర్చి ప్రార్థించునది ఏమనగా: తమ కొంతనముయొక్క చలువ నిమిత్తమును తమపొసయొక్క వైభవ సూచకముగను, దయచేసి, తాము ఒక మహా పదవి వైశము సృష్టించి, దానికి సర్వవర్ణాధ్యక్షుడు, సర్వవర్ణాధికారి, సర్వవర్ణ స్థాలిత్యదండనాధిపతి, సర్వవర్ణ పునశ్చరణాధ్యక్షుడు, సర్వవర్ణజీవనపునఃప్రతిష్ఠాపకుడు— వంటి నామధేయంబేదియో శయారు చేయించి, తత్ప్రదవియు దాని వేశనంబును అర్జీదారునికిం గట్టబెట్టి, తద్వారా ఉన్నతముగు గభీరమును అపారమును అయిన నా పాండిత్యమునకు అర్హమైన మూల్యమునగి, రాజ్యమునకును తమ ఘనతకును నేచేసినసేవ సఫలమొనర్చి, తమనామాక్షరంబులు నేను అనేక శాపలలో బంధకవిత్వరూపమున శాశ్వతమొనర్చి యుంట...”

చం—లేది, (కోపంగా) ఏయ్. చాలు, ఆగు. నాకిచ్చేసి, రోడ్డు దుప్పిగో. దొరగారుచూస్తారు. పనిఅవుతుంది. అయిపోయిందన్నమాటే అసలు!

మా—మీమాటధర్మమా అని అయితేనా, చల్లనివేళ

తల్చుగుంటాను, మిమ్మల్ని. (సంతోషంతో) మీ రిది పట్టుకుని వెడితే, పని తప్పకుండా అవుతుందని నాకు గొప్పసమ్మకం, ఎంచే తంటే చెప్పలేనుగాని! ఆకున చాలా మంచివాడులెండి మరి. మీ పేరు పూర్తిగా చెప్పండి. మీ నామాక్షరాలు కుడా ఓ రథబంధంలోనో, చక్రబంధంలోనో ...

చం—అబ్బ! ప్రస్తుతం నీకో తాడు బంధం కావాలా, వెడతావా! (అనికాగితం లాక్కుని) ఒరేయ్, మాలోకం! (మాలోకం కుడి మూలనుంచి రాగా) ఈమనకి ఆ నీనకానిగారి ఇల్లు చూపెట్టి రారా! ఆకున పాపం ఇల్లాంటి పాండిత్యం అంటే చెవికోసుగుని రాగాలు పెడతాడూ.

నూ—చిత్తం (మాటయ్యతో) రావయ్యా! ముందు నడు. (ఎడను ఎడరకి ముందు మాటయ్యా, వెనకాల మాలోకం వెడతారు).

చం—(కళ్లు తేలిసి, సొమ్మసిల్లిపట్టు కుర్చీలో కూలబడి, తల ఇటూ అటూ తిప్పి, నవ్వి కూచుని) నాపని యింతేగావును. వీళ్ల విజేరెయ్యలేక మాలోకం చస్తున్నాడు ఇకమాయమై, ఆ అమ్మాయిదగ్గిరి కెళ్లి యథార్థం చెప్పి, తోపా పోగొట్టాలి. (దిక్కులు చూసి, కుడిమధ్యకి సంజ్ఞచేసి, వెళ్లబోయి, మల్లిసోఫాలో కూర్చుని, స్థిర తపోయి)

—అడుగో! మరో యములాడు! నాజాతకం! నాకు ముందు నిర్యాణం, తరవాత కళ్యాణం! (అని కళ్లు మూసుకుంటాడు).
మాటయ్య— (కుడిమధ్యనుంచి వస్తూ ఏమండోయ్!

చం—(చూడకుండా) ఎవడు వాడు? (చూసి) ఏం?

మూ—మూటయ్య ఇల్లావచ్చాట్ట, వెళ్లిపోయాడాండి?

చం— ఆ ఆ. మేం పోయింతరువాత ఇప్పుడే వా డెళ్లాడు.
నీ కేమవుతాడు?

మూ—ఏమీ కాడండి.

చం—కాకి పోతే నువ్వు ఏడవక్కర్లేను. పెందరాళే వస్తే
ఓకొమ్ము చూసివుండేవాడివి. నీ పేరేమిటి?

మూ—మూటయ్యండి.

చం—ఇంకేం. నువ్వు నా అంతు చూసే వెడతావు; అధమం
మూటకీట్టిస్తావు.

మూ—రామరామ! మీరు ప్రతీవాళ్ళనీ అల్లా కడితే ఎల్లా?
మూటయ్య చాచస్తావు శిఖామణుల్లో చక్రవర్తి నీ వాడు
పట్టుకున్నా డి. పే జిల్లా పాకంలాగ సాగుతాడనీ, వాడికి మెదడు
నీలలు రెండునూను వదులై ఊడి ఎక్కడో పడిపోవడంవల్ల
వాడి వాగ్ధరిదం చికాల్ పాండిత్యవర్షం కురుస్తూంటుందనీ వాణ్ణి
చేరనియ్యడం ముప్పనీ, వాడు పసిరాసివాడనీ తమతో చెప్పి
పోవాలని వచ్చాను.

చం—స్వానుభవం పొందాను. మీ అనుభవం విన్నాను.
మీరు పొండి.

మూ—కక్షణం. కానీ, నేను వచ్చింది మీకు ఐశ్వర్యం
పట్టేటట్టు చేసేయడానికి.

చం—(తనలో) ఓహో! బుర్ర గొరిగించుకోడానికి గవ్వేనా

లేని రసయోగి నంటాడుకాబోలు వీడు! సరి! (పైకి) రారా జుకికూడా ఇంకా ఐశ్వర్యం తెచ్చే మణిపడైనా కనిపెట్టారా మీరు?

మూ—అయ్యోకర్కమా, తమరు ఎంత పెడదాన్ని ఉన్నారండీ, ఏముటో అనుకున్నానూ! నేను మాటయ్యాలంటి శూన్యం కబుర్లు చెప్పే శుభననా అనుకుంటున్నారా?

చం—లేదు లేదు. దానికిదగ్గర చకం మరో టనుకుంటున్నాను.

మూ—(నవ్వుతూ) నిజం. నారకమే వేరు. నేను అసంభవసీ యాలుచెప్పను. నాసూచనప్రతీది చాలా ఆచరణీయం, చాలా ఫలదాయకం. మన్లోమనమాట: నాదగ్గర ఒక యోగం ఉంది. అది భనార్జనకి సత్యక్ష విధానం. అది జాగ్రత్తగా ఓ కవరులో పెట్టి సీలుచేసి, కూడా ఉంచుకున్నాను. నావిధానంలో నీ చత్వం లేదు. బడాయిలేదు. అయినా, అవసరంగలక, చెబుతాను. నా విధానాన్ని క్రియ లోకి గుంపితే, రాజుకి ఓ పది- పదిహేను కోట్ల రాబడి పెరుగుతుంది. అతడి కది చాలు నని నా ఉద్దేశం! నావిధానంలో ప్రమాదంలేదు, భయంలేదు, తెలిసి పోతుందని బెంగలేదు, ప్రజల్ని బాధించాలనే దుష్ట లేదు, అసలు ఏమికూడాలేదు. ఇంతెందుకూ, నా కాస్త ఎత్తూ సాగితే, స్వామీ అమితంగాడబ్బు వర్షిస్తుంది, జనం అంతా మార్చిస్తారు, నాకు తమ దయఉండాలి.

చం—దయకేం, కావలసినత పంపిస్తాను, బండీ పంపండి.

మరో ఇప్పుడు. ఇప్పుడు కాదు నాకు చాలా తొందరగా ఉంది.

మా—(కుడి ఎడటికి నడిచి) అబ్బ, పోనీగాని, ఇల్లా రండి. చేతులో చెయ్యివెయ్యండి. ఏమైతే అయి ది, మిమ్మోనీ నమ్మి మీకు ధనార్జనమందిన నాప్రత్యక్షవిధానం చెప్పేస్తాను!

చం—నాకు శబ్దయ్యా బాబూ, నీవరమరహస్యం! వెళ్లి పోనయ్యాళనీ!

మా—(చప్పరించి) ఊరికే అన్నాను. ఒట్టేనుగోవద్దు లెండి పోనీ! ప్రాణం పోయినా సరే మీరు యిది పైకి పొక్కనియ్యి రని నాకు తెలుసు లెండి. రెండుమాటల్లో చెప్పేస్తున్నాను.

(అని, ఇటూ అటూ సరిగెత్తి, ఎవరూ చాటుగా ఉండి వినడం లేదు కదా అన్నట్టు స్థిరపరుచుకుని, చంద్రగిరి చెందగ్గర మొఖం పెట్టగా)

చ.—ఆ ఆ ఏమిటయ్యా, ఆసిగల్గెట్టువాసనతో, మనిషివి కావూ!

మా—విశండి. మన దేశంలో ఉండే సముద్రతీర గ్రామాల ప్రింటినీ, గుప్ చిప్ గా, ఏరాశో చూసి, రేవుపట్టణాలుగా మార్చేస్తే, మన పాలకులకి అమితమైన రాబడి వచ్చి మీనాడిపోతుంది. ఇదీ, ధనార్జనకి నే కనిపెట్టిన నూతనవిధానం

చం—మీ విధానం అమూల్యం. రాజు సంతోషించి ఎగిరి గంతేసి కాలు విరుచుకుంటాడు మీరు నాకు తరవాత కనిపిద్దురుగాని, ప్రస్తుతం పెంటవిరగడ అయిపోదుగా!

మా—చిత్తం. ఇంకోడు ఎవడేనా ఇది తన్నుకొంచి

బహుమతీ లాగెయ్యగట్టు. మీరు సాక్ష్యం. మొదట ఇది చెప్పినవాణ్ణి నేనూ! కాస్త మీరు గట్టిగా సామం చెయ్యాలి.

చం—అంతా చేస్తా. నెళ్ళండి.

మూ—మరీ...

చం—ఊఁ.

మూ—బాబూ! తమకగ్గిర కొంచెం డబ్బుంటే యిస్తానూ, నానిధానం మెచ్చుకుని ప్రభుత్వంవారు నా కివ్వగల బహుమతీలో ముదరా చూసుకుందాం!

చం—ఓ. ఇస్తారు. అల్లా అడిగావ్. చూగుంది. ఇంత మాత్రంతో వీడ వాదిలిపోతుంటే మరీ కావలిసిం దేమిటి!

(అని తన సంచీ తీసి, మూటయ్యచేతులో ఓ కాగితం సారేస్తాడు. అప్పుడే ఎవమమస్యించి వగస్సుకుంటూ మూలోకం వస్తాడు.)

మీ—అయ్యగారూ! ఉత్తరం అండి! (అని, ఉత్తరం చూపిస్తాడు.)

(మూటయ్య కుడివదరా, మూలోకం ఎడం ఎవరా పట్టి ఉండగా, చంద్రగిరి, ఉత్తరం చూచిచూచి, కంది సంతకం గమనించి, ముఖవికాసంతో మొదట్లోంచి చిరవరకూ చేదువుకుంటాడు.)

మూ—(తనకుడా చిరునవ్వుతో) రాజుగారు నన్ను కమ్మన్నారా అండి?

చం—నురేనండి. ఒకాయన ఉన్నాడు. ఆయనతో కలిసి ఖమ్మల్ని రమ్మన్నారు.

(ఉత్సాహంగా, సోఫా ముందుకి నాకున్న కూచుని నంచీ తీసి ఒక నాణెం పట్టుకుని) మాలోకం! రా అమ్మ రా! ఇనుచ్చుగో! గొప్పఉత్తరం తెచ్చావ్!

మా—(పుచ్చుకుని, దణ్ణం పెడతాడు.) ఈయనగార్ని...

చం—ఊ. (అని చెయ్యి ఊపుతాడు)

మా—రండి. (అని ఎడమఎడమ నిమ్మనిమ్మిస్తాడు. మూటయ్య వెనకాలే పోతాడు)

చం—(తేచి ఉత్తరం చూస్తూ) “దమనం మరువం నల్ల, యధార్థం తెలుసుకున్నాను. నాతప్పు క్షమించండి. మీరు పంపిన జరంవల్ల కనకాద్రిగారికి మతిపోయింది. మీరు రండి—ఇట్లు, వసప్రియ” (అని చదివి, సంతోషంతో కుడిమధ్యగా నిమ్మనిమ్మిస్తాడు)

రంగం - 3

[కనకాద్రి ఇల్లు. వీధివైపు హాలు. మధ్య కనకాద్రి నమస్కరించి కూచుని ఉంటాడు. పాటయ్య, ఆటయ్య, మాటయ్యలు చుట్టూ చుట్టేసి ఉండి ఉంటారు. కుడి ఎడమనంది మూటయ్య వచ్చి, తన సనకాల వచ్చేవార్ని వెళ్ళిపోవచ్చు నన్నట్టు సంజ్ఞ చేస్తాడు.]

మా—అయ్యా! తమరేగా, కనకాద్రిగారు!

క—చిత్తం.

నా—తమతో ఒక అమూల్యమైన పని నాకు తక్షణం ఉంది. ఎల్లా మరి? త్వరగా లేచి, ఒక్కమాటు ఇల్లా రండి. మీకు గొప్ప అదృష్టం పట్టగా తరుణం పోగొట్టుకోకండి. రహస్యం!

క—(లేవబోతూ) చిత్తం. నాకు చాలా తొందర వ్యవహారం ఉంది. అనగా, ఒక ముఖ్యమైన వివాహం సంగతి. నే పెందిన ఒక అమ్మాయి ఉంది, వసప్రియ!

పా—(కనకాద్రి కుడిచేయ్యి పట్టుకుని కూచోబెట్టి) వసప్రియ చాలా మంచి రాగం. చెప్పరేం మరి! ఇదిగో ఉచితంగా వినిపిస్తా! (అని, పాడి చూపించడానికి గొంతిగ సద్దుకుని, పైగుండీ ఊడదీస్తాడు)

ఆ—(కనకాద్రిని తనవైపు తిప్పుకుని) పేక ముక్కలు సిద్ధంగా ఉన్నాయి, వేళ్ళు కోరుతూ! ఏ వనం అయినానరే ఆడుకోడానికి నాకు ప్రియమే.

మా—(కనకాద్రిని తనవేపుకి గుంజి) ప్రకృతి వర్ణనలో వనదాహం చాలా గొప్పదన్నాడు కవి. వనవర్ణన నాకు చిన్నప్పడే ప్రియం!

క—(నమస్కరించే ఉండి, సమాధానాలు చెప్పలేక, పక్క నున్న దిండుమీద బరిగి) ఆ అమ్మాయి ఎవణ్ణో చేసుకోదల్చింది. మరోడికిచ్చి ముడ్రెట్టాలని నా ఊహ! అదేదో పరిష్కారంచేయ్యడానికి నేను వెళ్లాల్సి. నన్ను వదలండి, మహాప్రభో, మీకు ఏమన్నా

ఇచ్చుగుంటాను. (అని పడిపోతాడు)

మూ—ఏమయ్యోయ్! మాట్లాడు వేం! రాయి!

మూ—నిత్రనూ, విను. రాయి కా దది సెద్ద పడాయి కాని!

ఆ—మరీ పొగురుగా ఉంది.

పా—మఅలరి, పొబటగఅలరు...మఅలరి..

మూ—(కనకాద్రిదగ్గరి కెళ్ళి చెవులో) నీకు గొప్ప విశ్వర్యం పట్టే ఎత్తు చెబుతాను, ఒకదెబ్బసి.

పా—(కనకాద్రిచెవులో) దెబ్బఉసి దెబ్బఉసి దెబ్బ—
ధింతా ధింతా ధిం.

ఆ—(కనకాద్రిచెవులో) మందేమటో తెలుసా? తురుపు దెబ్బ!

మూ—(కనకాద్రిచెవులో) దెబ్బతీయు నరుని దిబ్బచేతు!

(వాళ్లు నలుగురూ కనకాద్రిచుట్టూ ఈగల్లాగ ముసిరి ఉండగా, ఎడమ ఎదర్నించి వనప్రియ వస్తుంది)

వ—(కనకాద్రి స్థితి చూసి ఆశ్చర్యపోయి) ఏమిటండీ!
ఆయన్ని అల్లా పడేశారేం?

మూ—ఎమోనండీ! వారు మాట్లాడుతూనే అల్లా సోలి పోయారు. ఆయన సర్వరసజ్ఞులని తెలిసి, ఒక ధనార్జనోపాయం వారికి ఉచితంగా ఉపదేశించి పోదాం అని వచ్చేశాను.

ఆ—ఆయన పడిపోయాడు గాని, లేకపోతే ఈపాటి ఓ కోరిక పోయిఉండేది.

పా—ఈ పాటికి నేను అతనిచేత స్వరం వేయించి ఉండేవాణ్ణి.
 మా—నే నీపాటికి వారిచేత నాలికలకి గుచ్చుకుపోయి.
 ఊడిరాని కవిత్వం చెప్పించేవాణ్ని.

వ—అందుకనే ఆయన కిల్లా వచ్చింది అవస్థ. చాల్లెండి.
 (అని కుడిమధ్యకి పరిగెత్తి, ఒకగ్లాసుతో మంచిసీసె తెచ్చి)
 అయ్యల్లారా ! తమరందరూ దయచేసి (ఎడమ ఎడర చూపిస్తూ)
 ఈమూలకి తప్పుగుని అణగి కూచోండి ఒక క్షణం.

(కుడి ఎరగనించి చంద్రగిరి వస్తాడు. వెనకాలే మాలోకం
 ఉంటాడు. చంద్రగిరి చటుక్కున వెళ్ళి వనస్రినుచేతిలో
 ఉన్నగ్లాసు పుచ్చుకుని, కనకాద్రిని నటించి, అతణ్ణి
 సేద చేరుస్తాడు.)

మా—ఇటుగో చంద్రగిరికేఖరుడు సిట్టే వచ్చే నిప్పుట్టుసన్.

పా—నాగానమే....

ఆ—నే కొన్న కొత్తసేక చూస్తే చచ్చిన వాళ్ళు
 బతుకుతారు. ఈయన పడిపోయాడు. మనం ఆడదాం
 రావయ్యా. ఒక్కట. వారు లేస్తే బేస్తే !

మా—నన్ను ఈ జబ్బు వాడినగ్గరికయ్యా పంపించావు ?

చం—వస్తున్నానండి. ఓ అమ్మాయి ! ఇల్లారా ! వీరికి
 కొంచెం ఉపచారం చెయ్యి. కొందరు గొప్ప వాళ్ళకి కనకాద్రి
 గారు విందుచేస్తారని నాకు తెలిసింది. వీరంగా అప్పులని
 నాకు తోచి, నాకు తాఖతులేక వీరికి ఇక్కడికి దారి
 చూపెట్టించాను. ఎన్నో పడినుట్లకేనా తప్పుకోగల కనకాద్రి

గారికే ఈ అపస్థ ఇల్లా రావడం నచ్చుశక్యంగాకుండా ఉంది. ఒకేయ్, మాలోకం !

మాలో—అయ్యో!

చం—వీగందర్శి (ఎకమచ్యుతగా ఒక చెయ్యి చూపించి) ఆ గదిలోకూవో పెట్టి రా. అక్కడ బల్లలూ కుర్చీలూ స్నానులూ అవీ సర్వసిద్ధంగా ఉండిఉంటాయి. ఇక ఫలహారాలూ వంటకాలూ వీరి ఏర్పాటు ప్రకారం వస్తాయిగావును మరి. త్వరలోనే నువ్వు నేనూ వడ్డించుదాం. తీసికెళ్లు. స్వాములూ, అల్లా దయ చెయ్యండి.

(మాలోకం వాళ్లందర్నీ ఆశగా నడిపించుకుని తీసికెడతాడు. మళ్ళీ వెంటనే వస్తాడు)

చం—అంతా ఆగడిలో ప్రవేశించారురా ?

మాలో—చిత్తం.

చం—ఇదుగో తాళం! (అని జేబులోంచి తీసియిచ్చి) ఆగడికి పైన గొల్లెం వేసి, ఈతాళం నొక్కి చక్కా రా!

వ—ఈయన కొంచెం కదల్తున్నారండీ.

చం—ఇక కళ్లుగుడా తెరుస్తారు.

క—(కళ్లు తెరిచి, లేచి కూచుని) అబ్బ! ఎవరదీ! వన ప్రయా! నాచుట్టూ జనం కూచుని వలకుండా జులగల్లాగ పట్టుకునిఉ డాలి. ఏ?!

వ—నెళ్లిపోయారు.

చం—నెళ్ల లేకండీ! మీయింట్లోనే ఆగడిలో ఉన్నాను.

క—(భయంతో) మళ్ళీ వస్తారేమో! ఆ గదికి తాళం వెళ్ళు లేకపోయాను! (అని, తేరబారి చూసి) ఎవరవీ? చంద్రగిరి! (కోపంతో) ఏమి గాబ్బాయి, నీకేం పని ఇక్కడా?

(చంద్రగిరి కనకాద్రికి సమాధానం చెప్పకుండానే ఎడమ మధ్యనించి మాటోకం వచ్చి, చంద్రగిరితో)

మూలో—అయ్యగారండి. సోమను చెప్పినట్లే తాళం వేశా నండి. అక్కడ నుంచుంటే నామీద కిటికీలోంచి ఉమ్మెస్తున్నారండి.

చం—ఎడంగా నుంచో, అక్కడే ఉండు. కాపలా ఉండక పోతే, పెంకు లెగిరేలాగు దెబ్బకొడుకుని, తద్వారా పైకొచ్చినా తెలియదు.

వ—(కనకాద్రితో) మనకీ ఉపకారం చేసినవారు ఆయనే!

క—(ఆనందంతో) నిజమే? ఇతడే?..... అగ్బాయి, చంద్రగిరి! ఈ ఉపకారం మాత్రం నేను మరవలేను. లోగడ నిన్ను గురించి ఏమిటో అనుకున్నాను. నన్ను బతికించావు, నామతి పోకుండా రక్షించావు. వసప్రియని నీకే ఇస్తాను.

చం—అంతటి సువార్త తమ నోటంట వచ్చినందుకు చాలా కృతజ్ఞుడే! కాని, ఆ అమ్మాయికి అంగీకారం ఉండాలి కదాండీ!

వ—(కనకాద్రితో) ఆయన అల్లా ఊరికే అంటున్నారండి!

క—(లేచి) మరి పదండి. మరోళ్లూ ఇంకోళ్లూ వచ్చి చుట్ట బెట్టుకోక పూర్వమే ఆకల్యాణంకాస్తా కానిచ్చుగుని చక్కా

నద్దాం. వేగిరం నడవండి... మల్లోమాట: ఏళ్లు ఎల్లానో
పైకొచ్చి పడచుగద !

చం—ఫరవా లేవండి. మా మాలోకం ఉంటామటెండి
ఇక్కడ.

మాలో—చిత్తం. ఎడంగా నుంచు చూస్తూంటాను.

(ఎడనుఎడరనించి నమనం, నురునం వస్తారు)

—అయ్యగారండి. వీళ్లిద్దర్నీ కూడా ఖైదుచెయ్యాలండీ!

చం—టబ్, ఊరుకో. వీరిదే ఈ చలవ అంతా! అమ్మ
రండి. మీరు మాతో ఉండి మా వివాహం చేయితురుగాని!
ఒరేయ్, మాలోకం, నువ్వు ఆస్వాముల్తో చెప్పు—“ఇక కాస్త
పట్టోనేట, పెళ్లిభోజనాలు! మీరు తయారవండి! మిమ్మల్ని
నత్కరించి పంపిస్తారట!” అని. వాళ్లు కోరేది అంతే.
వనస్రియా, రా!

(అనగా, వనస్రియ వచ్చి చెయ్యి ఇస్తుంది. వాళ్లిద్దరూ
ముందూ, తరవాత దనునంమరువాల్నూ, కనకాద్రీ నడ
స్తూడగా తెర పడుతుంది)

రెండు రెళ్ళు నాలుగు

[మోనియర్ రచనల్లో ఒకదానికి ఇది మిక్కిలి సగ్గిర అను
సరణం. ఇది మొదటిసారి 24-1-1942 తేదీన రాజమండ్రి ఆర్ట్స్
కాలేజ్లో శ్రీ రామసుం వేంకటశివుడుగాని అధ్యక్షతకింద
జరిగిన పూర్వవిద్యార్థి వార్షికోత్సవ సమావేశ సందర్భంలో
అనుమతితో, ప్రదర్శించారు.]

పాత్రలు

శానయ్య—భర్త

అనంతం—ఒక గృహిణుడు

లీలారావు—వగుడు

గరుడవామానం—ఒక ధనికుడు

శీలం—అనంతం కూతురు

చంచలం—అనంతం ఇంట్లో దాసీ

చంద్రవంక—శానయ్య భార్య

పాత్రదారులు

శ్రీ మగ్గిరాల సత్యనారాయణరావు

„ సాలగుమ్మ పింగళేశ్వరరావు

„ అనుమరి కృష్ణమూర్తి

„ వరె సుబ్బారావు

„ బి. యస్. అనంత పద్మనాభరావు

„ వి. పీరభద్రరావు

„ కె. కామేశ్వరరావు

రంగం-1.

[అనంతం ఇంటి ఎకటిభాగం. కుడివైపు వీధి. ఎడమవదర శీలం దుఖిస్తూ కూచుంటుంది. మైమిద కండువా అదీ వేసుకుని, అనంతం, వీధులోకి వెళ్లే యత్నంలో ఎడమవదరకనించి వస్తాడు.]

అ—అమ్మాయి, శీలం!

శీ—(కళ్ళనీళ్లు కుక్కుగుంటుందిగాని, మాట్లాడదు.)

అ—శీలం! (ఆగి) ఆగ్! మాట్లాడను చూడండి రాయల్లానూ!

శీ—(ఏమిట ఆవుగుని) నే బహుశాను. నా కక్కర్లేదు. నువ్వు జైచ్చిర కొత్త సాంఘం నేను సుతలామూ చేసుకోను.

అ—చేసుకోవ్! ఔర! ఎంత పెంకితనమే, నీపెంకితనం పెత్తనానికెల్లా! నీకోసంగదా అని ఎంతో ఆలోచించి నేను ఒక శాశ్వతమైన ఏర్పాటు చెయ్యగోతుంటే (బుర్రతిప్పతూ) “ఉహు:ఉ—అల్లా కాదు—ఉ హు:ఉ—” అంటూ నువ్వు కూచోడనూ! ఇదేనా వరసా! నాకు, ఇంతో ఆమాత్రం సర్వాధికారమూ లేనూ! నీ గచ్చకాయబుర్రతో నువ్వు చేసుకున్న బురిబురి ఆలోచనలు, చెట్టోశవాణ్ణి, నాజ్జానానికి అప్పీనే నీ ఊహ! ఓసి వెరితల్లీ, ఇంటిపెత్తనం ఎరిదమ్మా నీదా నాదా? నీ మంచిగురించి నీకు సలహా చెప్పడానికి ఎవరి

బుద్ధి గొప్పకూటావ్!...నరేకాని, అమ్మయ్యావ్, నాకాళ్ళి కోపం తెప్పించకు. నా కింకా భులుపు చావలేదు.

శీ—అయితే ఏమంటావ్, నాన్నా!

అ—ఏమంటానా! నోరు మూసుకుని నే చెప్పినవాణ్ణి కట్టగోడానికి బిచ్చగోనుంటాను. చూశావా! గోల చెయ్యకు, “ఆ అబ్బాయి ఎల్లా ఉంటాడో, ముందు నేకమాత్రం చూసుకోనద్దూ!” అంటూ దీర్ఘాలు తియ్యకు! నువ్వు!

శీ—దీర్ఘాలు తియ్యకపోతే ఎల్లా నాన్నా!

అ—ఛీ, ఊహకో, నీ కేం లెచననూ! నేనొప్పును చెబుతూన్న కొత్త అబ్బాయికి ఎంత ఐశ్వర్యం కొట్టిగొస్తుందో నాకు తెలుసు! ఐశ్వర్యం ఉంటూన్నప్పుడు ఏడవి ఎందుకన్నాను! వేలాదిగా ఆస్తిగల ముగ్గుడికి నగేకరణ అక్షణాలకి తోటునుట వెర్రిదానా! వాడెల్లాంటి ఉండనీ, ఆస్తిమూంట అతణ్ణి లెక్కల్లోకట్టితీరాలి. ఎమో! నేనెల్లా అంటాను!

శీ—అయ్యో, హయ్యో!

అ—(అనకరిస్తూ) ‘అయ్యో’ అనా అన్నావ్! ఎంత బుద్ధిలేని ‘అయ్యో’ వినిపించావే అమ్మాయి! నామతి చెదరగొడుతున్నావు సుమీ! ఇదేమీ అల్లాటప్పా వ్యాపారం కాదు, నెయ్యెళ్లపంట. జాగ్రత్త! నామాటగనక విసకపోతివా, తరవాత సార్థకంగా ‘అయ్యో’ అనుకోవలిసొస్తుంది. అహో తాతీస్యా ఊహూ ఆదిక్కుమాలి నవలలు చదవడంవల్ల వచ్చి వడ్డది ఈపాలుబ్ధకర్మ! ప్రేమా, ప్రణయమూ, వాటి

చుట్టూ ప్రదక్షిణంచేసే సత్తరకాయభావాల చెత్తా, ఇవన్నీ
సీబుర్రగుంజుని అంటుగుబోయాయి. నిక్షేపంలాంటి మనస్సుకి
అవి నిప్పెడతాయి. అటువంటివి కట్టగట్టి తగలబెట్టి, ఓతి
వాక్యాల, ఓమూల పంచనా, ఓ భక్తిగంధాలనీ, ఓ తత్వ
కీర్తనలనీ—ఇటువంటివి దీక్షతో పఠించుగుంటే, (చిరునవ్వుతో)
అప్పుడు నీకు తెలిసొస్తుంది—తండ్రిమాట, మామేకాదు
చివరకి తండ్రి సంకల్పంగూడా సంతానం ఎంతగా మునించ
వలిసి ఉంటుందో! విన్నావా!

శ్రీ—సరేగాని, నాన్నా! వెనక లీలారావుమీద నేను
దృష్టి నిలుపుకోవలసి ఉంటుంది. నువ్వేలన్నావా! పట్టుపట్టా
వా! పోనీ పెద్దవాడు చెబుతున్నాడు, అల్లాసే కానితాం అని
ఆ యత్నంలోనే నే నిష్పటివరకూ ఉన్నానూ! అతణ్ణి ఇప్పుడు
నేను మరిచిపోవాలని సీతజ్ఞానూ, వైపెచ్చు మరొకర్ని ఎన్ను
కోవాలని సినూచినానా! (నోరు నొక్కుకుండా) హావ్! లీలారావు
మీద నాకు గలిగిన భావాన్ని ఎంజెయ్యను నాన్నా!

అ—గిరగిరా లిప్పి దూరం పారెయ్, కూతరా!
ఐశ్వర్యం కూడిన వరుడు సకాలంలో చేజిక్కిన పక్షంలో,
లీలారావువంటివాళ్ళమీద భావాలు ఎప్పున్నా సరే అవీ,
వాళ్ళకిచ్చిన వాగ్దానాలు ఎప్పున్నా సరే అవీ, కలేసి ఏకంగా
మూటగట్టి వెనక్కి గిరవతెయ్యవలసిందే అంటాను. లీలారావు
(వేకలిగానవ్వుతూ) ఎర్రగా బుర్రగా ఉంటాడు. నేనూ ఒప్పు
గుంటాను, నాకూ కళ్ళున్నాయి, కనిపిస్తాయి, చూశాను.

అతడు మాంచి చూపులగుర్రం! అంతే! కాని, డబ్బుగురించిన ఆలోచన మొదటే చెయ్యాలి! కడం ఆలోచన దానికి ఓయూ బై చీడీలు కిందమూటా! నోట్లోంచి బయటికి రాబోయే డోకు ఉండనకో—దానికి డబ్బు చూపిస్తే అది పరమాన్నంగా మారిపోయి వెంక్కితిరిగి విలొంగంగా లోపలికి చక్కాపోతుంది! అందునల్ల ముందు డబ్బు, తరువాత డాబూ! నేనప్పుడు అంటూన్న అబ్బాయిని నువ్వు ప్రేమించనని నాకు తెలుసు. అతడిమీద నీకు ప్రేమభావం తకపోతే అదే పోయే, పోని భర్తభావమేనా ఉంచుకో! భర్తభావంలాంచే ప్రేమభావాలు చాలా సందర్భాల్లో పట్టుగొస్తాయని చెబుతారు...నరే! నామతి మండినట్టే ఉండ. నేను అడ్డుపించననినవాణ్ణి, నాకు వాదనతో ఏనేమిటి? నీ ఉపన్యాసాలూ నాకొద్దు, నీ చాడీలూ వద్దు! నువ్వు ఒప్పుకుతీరాలి. ఏం?

శీ—(శీల నంచుకుని మాట్లాడకండా ఉంటుంది)

అ—ఒప్పుకోకపోతే, తెలుసు అమ్మాయి!...నరేలే, మళ్ళీ వచ్చి చెబుతా!

(అంటూ, విసురుగా కుడిమధ్యకి మళ్ళిపోతాడు. గడ్డం కుడిచేత్తో పట్టుకుని, కుడినోచేతికింద ఎడలచెయ్యి పెట్టుకుని, చంచలం, కుడిపదర్పించివస్తుంది)

చం—ఏమండీ శీలమ్మగారూ! నాన్నగారికి కోపం తెప్పించినట్టున్నారే!

శీ—(మాట్లాడదు)

చం—(సంతోషంగా) నాన్న చెప్పిన అబ్బాయిని ఒప్పుకోండి! ఎందుకండి తమకి పట్టువలా!

శ్రీ—నీకు తెలియదు, ఊరుకో, ఒసీ!

చం—నాకు తెలియదనే పిల్ల వేనమ్మా మెట్టుకి! నిన్నే చూశాను ఇల్లాగ! ఇంకోళ్లయితే ఈపాటి ఎగిరి గంతేసి ఒక్కేనుగుని ఉండేవారు! శుభమల్లా పెళ్లికి తోడుతూనే ఏడుపా? ఎక్కడేనా ఉంటుందా ఇల్లా! సరే అంటే తీరిపాయె “సరే” అనే అక్షరాలు ఎంత సరియైన అక్షరాలూ!... అయ్యో, నా గత! ఎవరేనా మహానుభావుడు, నాకోసం భర్తని వెతిగితెచ్చి నా ఒప్పుదల కోరితే, నేను ఒకసారి కాను, డజనుసార్లు గుక్క తిరక్కుడా (హా! గలగల బా ఊగిస్తూ) “సరే-సరే సరే సరే-సరే-సరే” అనే ఉండేదాన్ని. అంతేగాని, ఏమనుల్లే ఏమిస్తూ కూచుండేవాన్నా!... అయితే, నాదశ (అది కళ్లు తుడుచు గుంటుంది)

శ్రీ—ఒసేవ్, ఊరుకో! ఏమిల్లకోసం నువ్వేడిస్తే నేచావాలి.

చం—ఛఛ ఊరుకోండి, ఏం మాటలవీ! (నవ్వుతెచ్చు గుంటూ) నేను మొండిఘటాన్ని ఊరికేలన్నాను!

శ్రీ—అయితే నన్ననేమాట, లీలారావుని ఇప్పుడు నేను వదులుకోవాలనా? అంత దుష్ప్రవర్త లోకి దిగనా! అతణ్ణి విడనాడి, మానాన్ని మళ్లీ చెప్పి అవకరపుసుటాన్ని నేను కట్టగోనా?

చం—కాదండి! మరీ, ఆలీలారావుగారు సృతిమించినా వాళ్ల ఊర్పించి ఊడిపడజేం? ఇంత అసంగం ఎప్పుడైతే చేశాడో,

అయిన మరొకొమ్మని ఆశ్రయించాడని నా అనుమానం!

శీ—(ప్రీతిగా చిత్రింపబడ్డ బొమ్మ చంచలానికి చూపించి) నీ అసశకుచపు మాటల్తో నన్ను బాధించకు, నీ పుణ్యం! ఈ లక్షణాలు చూడు! వీటిల్లో నిశ్చలప్రేమ వెల్లి విరిసిపోతోంది. ఎవరూ! ఇది మోసం చెయ్యగల మొహం అని నేను నమ్మను. ఈ చిత్రమే ఇంక సత్యంగనక, ఆచ్యక్తి పరమ సత్యమే!

చం—(బొమ్మ కేసి మెప్పుతో చూస్తూ) నిజమేనండోయ్! ఈ మొహం చాలా సరళమైన మొహం. నవనీతంలాంటి మీరేమిట సరియైన ఉన్నీ ఇదే!

శీ—అయినా సరే, నేను అది వదులుకోనాలి! ఇంకో సంబంధం... అయ్యో, అయ్యో...

(అంటూ, ఆ సంతకం తనకి దుర్భరంకాగా, బొమ్మ చేతులోంచి జారవిడిచి, కూచోపడి, వెనక్కి, పడిపోబోతుంటే, చంచలం తన చెయ్యి అడ్డు పెట్టి కూచునే స్థితిలోనే శీలాన్ని పట్టుకుంటుంది.)

చం—అమ్మగారూ, అమ్మగారు!... అయ్యబాబో, నూట్లాడడం లేదు. (దీనంగా) మూర్ఛపోయినట్టుంది... (గట్టిగా) అమ్మూ బాబూ! ఎవరైనా సరే, రండిగండి. వచ్చి రక్షించండి.

(అప్పుడు కుడివరనించి తీసిగా శానయ్య వస్తాడు)

శా—(వచ్చి నిదానించి) ఆగు. ఏమిటా గొడవ? మీం మధ్యం. మూత్రో చెప్పగో నీ బాధ! పోనీ సావకాశంగా వింటాం!

చ — (ఏడుపు మొహం పెట్టి) మా అమ్మాయిగారు మరణించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. (అని, అన్నతరవాత మరీ బ్రష్టుం.)

శా—ఒసే, ఇంతే! ఇంకా ఏముతో అడుకున్నానూ! భూవ్రళయం వచ్చినట్టు గోలచేశావే? సరే, చూద్దాం ఉండు. (శీలాకేసి చూచి) ఏమండీ! అమ్మాయిగారు! చూడు మరణించేసివట్టే? ఔర! ఒక్కమాటైనా ఆకడే, రకం ఏమిటో నానీ! చాలాచిత్రం గా ఉంటే!

చం—బాబూ! నీవు రీవిజ్టి కొంచెం ఇట్లా పట్టుకుని ఉండండి. ఈవిజ్టి లోపలికి తీసుకుపోడానికి నే వెళ్లి ఎవళ్ళనా పిల్చుగొస్తానూ.

(అని ఆవిజ్టి శావయ్యకి అప్పచెప్పి, 'అయ్యో అయ్యో' అటూ కుడిచేయిలో పోతుంది.)

శా—(ఎడమకి తిరిగి కుడిచేయి కాలిమీద మోకరించి, తన ఎడమచేతికూడ శీలాన్ని ఆచూకీపట్టుకుని, కుడిచేత్తో ఆరిడ చేతులూ సాదాలూ. పట్టుకుని చూ.) హా, ఎవరో ఈ అమ్మాయి! ఏమయ్యాయో, ఎంతవని చేశావమ్మా! చేతులూ కాళ్లూ చల్లబడిపోయాయి. నాకు మరి ఆలోచన పోకుండా ఉంది. కాస్తంబడిపిరేనా ఇటూ అటూ ఉన్నదేమో చూస్తాను. (అని ఆమెముక్కుదగ్గర తన కుడిచేయిని, తరవాత తన ఎడమచేతి పెడతాడు. కుడిఎడమకి చంద్రవం వచ్చి ఈశ్వర్యం చూసి-)

చం—ఓహో, మా ఆయనే! (అని కళ్లు మిటకరించి సదానంగా పక్కామించి) ఎమిటీ చాలకం ?... బస్లో పరాయిస్త్రీ... సరేనలే, చెప్తా. వెళ్లి ఓచీపురుకట్ట చేళ్తో పుచ్చుకుని ఆవేపు తిరిగొచ్చి వీడి పట్టికుసరసాలు ఏములో కనుక్కుంటారు సంసారం నిప్పెట్టేశాడు. సంజేహ మేమిటి? చీపురుతో అల్లం నచ్చి ముఖముఖిరి అడుగుతా! (అని అక్కణ్ణించే వెనక్కి పోతుంది)

శా—ఏరో సాధనం చె ర్యులి. ఈవిడ నచ్చిపోడల ఉండే అని చాలా తప్పని నా అభిప్రాయం. ఈ భూలోకంలో నుకాం వెయ్యడానికి నమసా చూకుంటూన్న పురుషుల నాలోలోలోలో ఇంకోలోకానికి ఎరడం అనేది కేవలం ప్రాణతక్కువే! ఎక్కడున్నా ఒకటేగా!

చం—(కుడిమూలనించి నచ్చి) బాబూ, ఒక్క పట్టినా కలిపించలేదు. దేవుడుబాగ ఈమరు నచ్చిపట్టాడుగదా! నాన్న, లేకపోతే నాకు చావొచ్చేది. ఇంకా శ్రమపడి, మీరే ఇట్టో చాకా సాయంచెయ్యాలి. లేనండి.

(శీలన్ని వెంక్కిట్టి కాళ్లవేపుల చుంచలయూ, తండ్రిని శాసన్యాసట్టుకుని మెట్లైగా ఎడమమూలకి నిష్క్రమిస్తూ బొమ్మ అక్కడే పడి ఉంటుంది. ఎడమ ఎరరంచి చ ప్రవేశ వస్తుంది)

చం—ఎక్కి, లేకు. దాన్ని లేవతీసుకుని పోయాడుగావును! ఎంతలో ఇట్టే మాయం అయ్యాడో! మహాకుతూలంగా వచ్చాను

గాని, (చీపురుకట్ట ఎడమమధ్యకి విసిరి) ఆ నూయలమారికన పడకపోయేసరికి ప్రాణం చివుక్కుమంది. ఏమయి తే! : నన్ను ఈ రాలుగాయముగుడు మోసపుచ్చినమాట కూర్చి. నాకళ్లతో నేనే చూసేసివున్నాను, మరొకరి సాక్ష్యం నాకెదుకూ? నా అంత మానవతివట్ల ఇంత గుండెలులేకుండా వర్తించాడు ఏడా నాభర్త! ఉత్తుగుల్ని భరించే ఈ గంధకర్తా నాకు భర్త! ఛీ, కృశణుడు! ఈ సరసుడికి ఇక నేనెందుకూ! బౌర! భర్తల ప్రేమబడలాయీంపు ఎంత చౌకబేరం! భార్యల ప్రేమబడలాయీంపు ఎంత ఘోరనేరం!

(అని తల నడికించి ఉసూరునుంటూ ఆలోచిస్తూ, అక్కడ చిత్రం పడిఉండడం చూసి, సంతోషంతో అరితీసి—)

ఓహోహా, ఏమిటి అకృష్టం! మంచిబామ్మ! చిత్రం! కనుబామ్మలెత్తి, పెదిమిబిగించి అంగీకరించినట్టు మెడ తిప్పుతూ) అబ్బో! అబ్బో! మనోహరం, భివ్యం!

(అని, కుడిఎడరకి నడిచి కుడికేపుకేసి తిరిగి, బామ్మ కుడిచేత్తో పట్టి ఆనందిస్తూ కూచుంటుంది)

శా—(ఎడమఎడరకి వచ్చి) ఆవిడ పోవడం లేదు, ఏమీ లేదు. దానీది అననసరంగా కేకలేసి ఏడిచింది. అన లావిడ నిష్పేసంలా ఉంది. (కుడిచక్కకిచూసి, వెనక్కి ఒక అంగవేసి) ఇదుగో మా గృహలక్ష్మి!

చం—(తను ఒక్కతెమాత్రమే ఉన్నా ననుకుని) బౌర!

ఇంచక్కటిదో! ఏమి బొమ్మ! ఏమి బొమ్మగాడు! (అంతట తిప్పుతూ నాలికతో అగుడు పొక్కిచప్పుడు చేస్తుంది)

శా—(జాగ్రత్తగా భాగ్యనెడికి నుంచుని బొమ్మకేసి చూసి నెట్టి ఎడమఎదరకెల్లి మెల్లిగా) అది ఏమిటి చెప్పా అంత ప్రథగా చూస్తోందీ! అది ఎవరి ఆకారమో! ఆబొమ్మ నాస్వంతగౌరవానికి అపశకునంగా కనిపిస్తోంది. ఆసన్నిధిమైన అనుమానాలు అప్పుడే నాలో మొలకెత్తుతున్నాయి.

చం—(భర్తని చూడకుండానే) ఎనూ! ఇంత అందం జన్మలో చూడలేదు. ఇంతకంటే అందం ఎక్కడో నిశ్చేదు. (బొమ్మ కళ్లకి అద్దుకుని) ఈ బొమ్మ ఎంతవరుసగా కుడా ఉందో!

శా—(తనలో) ఓహో! బొమ్మకి ఓయిద్దుకుడా పారేసే లాగ కనిపిస్తోంది. ఇక నెట్టి ఆబొమ్మ లాగెయ్యాలి. లాగేస్తా నన్నమాటే. లేకపోతే ప్రమాదం స్వంతకళ్లలో చూడవలసిస్తుంది.

చంద్ర—(ఇంకాతనలో) ఇల్లాంటివాడు కళ్లకి అద్దుకున్నప్పుడేగదా స్త్రీయొక్క జన్మ! ఆడదై పుట్టగానేనరా! ఇతడు స్వయంగా బయల్దేరితనహృదయప్రేమనాననంగావ్యక్తపరచడం మొనలెట్టినప్పుడు, చలించకుండా, మనస్సు చిక్కబట్టిఉండడం ఎంతకష్టం! అయ్యోయ్యో! నేను ఇల్లాంటి ముగుడ్డ కలిగి ఉండడం అనేది నోచుకోలేకపోయానుగదా! (కుడిచేత్తో సుమరు కొట్టుకుంటూ) వాడురద్యప్టంకొద్దీ నాకు పోగయాడు —

భార్యగారు, ముసికీకంట్రీ, మజ్జిగిడన స్వరూపం.....అవ్వ (అనుకోరు నొక్కుకుంటుంది.)

శా—(పైమాటలకి కోపం అభివ్యక్తమై చూచి చూచి వెళ్లి బొమ్మలాక్కుని) అసరాని మాటలు ముగుణ్ణి అంటూండే క్షణమండే నిన్ను బరిమీర పెట్టుకున్నాను! అగు! అట్లానా, ఇంకా చెప్పావుకావూ! అయితే, ఓసీ, నానెత్తిమీది పెల్లాం! నీఅంత గొప్ప పెల్లానికి ముగుణు —అ:గా, (తన్నే చూపెట్టుకుంటూ) వీడు— తగ్గవాడు కాను అని ఆలోచనమీర కనిపెట్టావా? ఓసి శని! నాసంబంధంకంటె గొప్పది మరోటి నువ్వుతప్పిస్తే మాత్రం వస్తుంటే! నాకు అవలక్షణాలు ఏమున్నాయి? ఈరూపం (అని మీసంమీద చెయ్యివేసి), ఈతీవి (అని ఒకటి రెండంగలు వేసి), అసలు నేను ఊరికే నిలబడితేచాలు, మెచ్చుకోనివాడు లేడే! ఈ ముహం! ఇది ఎంత మోహవేశం జనింపచేస్తుందో తెలుసా? ఈ ముఖదర్శనంకోసమేకదా రాత్రింపగళ్లు వేలకొలది నుందరీమణులు నిట్టూర్పులు విడిచేదీ? ఏమైతే! ఇంతకళ్ళగల ముహం నీకు చీనుంటైనా ఆరంభం కలిగించడానికి సరిపోయింది కాదేం? పాపం పోన్లే. నాకూ తెలుసు. నా జగ్రత్తమీద నేనుంటాను. నీ పాడుకోరికలకి మద్దతు చెయ్యడానికి భర్తకికూడా తుంటరిలక్షణాలు ఉండాలని కోరతావుగావును!

చంద్ర—నువ్వు ఇట్లా ఎందుకు నోరుచేసుకోడం మొదలెట్టావో నాకు తెలుసు. ఈ మిషమీద నువ్వు నీ తుంటరితనం కప్పెట్టుకోవాలని !

శా—అబ్బబ్బో! నన్ను మోసమవుచున్నానికి యత్నించకో మరీ! సంగతి బట్టబయలైంది. నా ఫిర్యాదు వట్టిది కావడానికి చచ్చినంత ప్రత్యక్షసాక్ష్యం నాచేతులో ఉంది.

చంద్ర—అసలు నాకు ఇందాకానే నీమీద కోపం వచ్చేసి సిద్ధంగా ఉంది. ఇంకోటి మరోటి నేరాలు నువ్వుప్పుడు నోవ్వొచ్చి నన్ను విసిగించక్కర్లేదు. విన్నా నా? నాచేతులో బొమ్మ నా కిచ్చెయ్యి. ఒక్కక్షణం కూచుని ఆలోచించు.

శా—అదే అదే. ఆలోచిస్తున్నా లే, ఆలోచిస్తున్నా--మెడగాళ్ళు విరిగొట్టడం ఎల్లానా అని. అసలు ఏళ్ళు సూరికర్కం నాచేతులోది బొమ్మ అయిపోయిందిగా, ఆ ఆసలువాణమ్మ వ్యక్తి అయిఉంటేనా!

చంద్ర—అవ్వక్తి అయిఉంటే ఏం జేస్తానీ ?

శా—ఏమీ చెయ్యను, ప్రేయసీ, ఏమీ చెయ్యను. నువ్వు ప్రేమసింధు కాదూ, (పెకిలిగా నవ్వుతూ) ప్రేమజలధివి కాదూ, (సమస్కరిస్తూ) ప్రేమమూర్తివి కాదూ, అందుకని నేను నిజంగా నోరెత్తిఉండకూడదు. నా నుదుటి రాత ఇల్లా ఉన్నందుకు అవసరాన్నిబట్టి నిన్ను మెచ్చిఉండవలసింది. (బొమ్మకేసి చూసిస్తూ) ఇడుగో, ఈ బొమ్మలో ఉన్నాడు, నీ యువకుడు, నీ సరసుడు, నీ అపవిత్రన్నే సూతుడు.....

చంద్ర—ఏమిటి నీ వాగుడూ!...కానీ...

శా—ఎల్లా? చచ్చేటంత కోపం, వల్లమాలినంత సిగ్గు నన్ను ఎడాపెడా పట్టుకున్నాయి.

చంద్ర—నీ మతికతోడు నువ్వు తాగి కూడా రాలేదు కద!...జిన్నగా చెప్పు.

శా—నీకు తెలియదేం? నాచేతే చెప్పించానా! సిగ్గు లేకపోతే సరీ! నీ చేష్టల్ని ట్టి నన్నిక్కణ్ణించి శానయ్య అనరు. సానయ్య అంటారు. నా జెండా పడిపోయింది. పడగొట్టింది నువ్వే గనుక, “ధనం నీ చెయ్యి ఒకటి, పక్క ఎముకలు రెండూ ఊడగొడితే గాని నాకళ్ళు చల్లబడవు.

చంద్ర—ఇనా నీ సూటపరువు!

శా—లేకపోతే, నాయెగట రాక్షసి వేషాలేస్తావా?

చంద్ర—రాక్షసివేషా లేమిటి? ఫలానా అని ఏడవరాదూ?

శా—అల్లాంటివి చెప్పాయిస్తుకాదు.

చంద్ర—ఔర! ఎంత దారుణ ద్రోహం చేస్తే స్త్రీకి కోపం వస్తుందో అంత ద్రోహమూ, నాకు నా కళ్ళపదట చేశావా! పైగా నీ కేదో ద్రోహం చేసినట్టు నటన మొదలెట్టావా బోడి నటనా! దాంతో నాకు వచ్చిన సత్యాగ్రహం తుడుచుకుపోతుం దనుకున్నావా? ఎంత నేర్పావా? దెబ్బ తీసినవాడవు నువ్వే, తరవాత మళ్ళీ మొదట్లోనే దెబ్బ లాడేవాడవుకుడా నువ్వే!

శా—(తెల్లపోయి) ఎంత రాజీలా మాట్లాడుతోందో! ఇంత దర్జాగా వాదిస్తూంటే ఎవడేనా పిని ‘అవును. ఈవిడలో కళ్ళంక వేమిటి పో’ మృంతాను కుడానూ.

చంద్ర—నలే, నలే. నువ్వు అల్లానే వాగుతుండు. నీ సరసురాళ్ల అందాలు మెచ్చుకొంటూ కూచో. నీ కొత్త క్రేయసిమీడ ప్రేమ నిమగ్నంను. (మెరిసిపోయి పరుస్తూ) నీ మోహనాంగిని ముద్దెట్టుకుని, ముక్కలవు. కాని ఎదురు తిరిగి, నేనొచ్చి నిన్ను నిగా చేశానుటూ కథమాత్రం అల్లకు! అమ్మ చెల్లా! నే నంత వినుద్దెపుడాన్ననా! (అని శాసయ్య చేతిలోంచి బొమ్మ ఊడలాక్కుని, కుడిఎడటినించి పరుగుపుచ్చుకుంటుంది).

శా—ఒస్, నీ పరుగు నేను అందుకోలేననా! (అని శాసయ్య వెంటాడతాడు. చంద్రవంశ కుడిమూలనించి మళ్ళీ వచ్చి కుడి ఎడరకి పరిగెట్టి వెనుతుంది. వెనకాలే శాసయ్య కూడా పరిగెట్టి వెడతాడు)

రంగం - 2

[శాసయ్య ఇంటి ముందు పీఠి. చాలా ప్రయాణపు బడలికతో, రేగిన జుట్టుతో, అప్పుడే దిగినట్టు ఓ పెట్టి చేత్తో పట్టుకుని, లీలారావు, ఎడమ ఎడరనించి వస్తాడు. పెట్టి పక్కగా, కింద పెడతాడు. జేబులోంచి రుమాలు తీసి మోహం తుడుచుకుంటాడు.]

లీ—ఈవూరు రావడం అయింది గనక, ఇక శీలమణి దగ్గరికి వెళ్లిపడాలి. నాకు ఈ నాఖరు ఎక్కడ దొరికాడో

గదా. నా కేమీ బడలిక లేదు, వాడి కేమీ స్తిమితం లేదు. నాకు కుక్కలు లేవు, వాడికి మొలకువ లేదు. నాకు ఆకలి కనపడదు, వాడికి తిండి చాలడం కనపడదు. నాకు మనస్సు తహ తహ, వాడికి ఆకలి తహతహ. భోజనానికి వెడతాడా, అంతే ! శ్రమిలిరాదు. (కొంతెంతిరుగుతూ) శీలమణి వివాహం అయిపోయిందని ఒకబురు విన్నాను. అదే నిజం అయితే నా జీవితానికి ఏపం ఆవిపోయిందన్నమాటే ! ఆమూల నిజమో అబద్ధమో ఎందుకు ఒకబు చెయ్యాలి. చేస్తేనా ఈ నొఖరుకుంక రావాలిగా ! (అని తూలుతూ) అబ్బ !... ఎప్పుడొస్తాడో, ఏ స్థితిలో వస్తాడో ! (అని ఎడమ ఎకర ఎడమకి తిరిగి కూచుని, కిళ్ళు మూసుకుని, తల వాల్చి, కణ్ణలు పట్టుకుని ఊటాడు) శీలమణి పెళ్ళి అయింది అన్న మాట అబద్ధం అయి ఉంటుంది. తన మనస్సు నామీద ఉన్నట్టు శీలం నాకు అనేకవిధాల ఋజువు ఇచ్చింది. వాళ్ళ నాన్న వాద్దానం చేశాడు. ఇంట్లోంచి సరాశ ఎదుకూ, యధార్థం తెలిసిం తరవాత ఎల్లానూ తప్పుడుగదా !

(కుడిఎడరనించి కుడిచక్క కే తిరిగి ఉండి, శత్రులో ఉన్న బొమ్మకేసి చూస్తూ వెనక్కి నడుస్తూ, శానయ్య నవ్వాడు)
శా—ఈ బొమ్మ మళ్ళీ నా చెయ్యి చిక్కింది గనక, మనం, సావకాశంగా, ఈ మొహం ఏ కుంకదో, నా అవమానానికి కారకుడైన ఏ ద్రాపిదో, పరిశీలించాలి. ఈ తుంటర్ని

నేను లోగడ ఎరిగిస్తున్నట్టు లేదు.

లీ—(లేచి, మెల్లిగా వెళ్ళి, బొమ్మ కేసి చూసి వచ్చి)
ఓయ్ బాబో! ఏమిటచీ! ఆ బొమ్మ నా పోలిక నే ఉండే!
శీలమణి దగ్గర్నుంచి ఇది ఏడి కెల్లా వచ్చిందో!

శా—(లీలా రావుని గుర్తించుకుంటానే రంగం యధ్యపరకూ
జరిగి, తలు నంది, తననే చూసెట్టుకుంటూ) ఓయూ, వెళ్లి
శాసయ్యా, నీ మర్యాద యానత్తూ భగ్గంపాడు అయిందయ్యా!
...అయితే...(అని బొమ్మ కేసి కోపంగా చూస్తూ టాడు)

లీ—(తనలో) నా ప్రేమకి ప్రతినిధిగా నా బొమ్మ ఒకటి
పెట్టగెళ్ళి ప్రాణపదంగా శీలాని కిచ్చాను. ఇది అదే. అది
ఏడి చేతిలో చూసేసరికి నాకు వంటిమీద తేహ్లా జెగ్గలూ
పాకి తూస్తుంది...(అని ఎడమకి తిరిగి, చేతులుకట్టి తల
వాలస్తాడు).

శా—(తనలో) ఇక్కణ్ణించి అడ్డమైనవాడూ నన్ను వేలు
మడిచి లెక్క పెట్టడం మొదలెడతాడు గావును! ఇది
తగాయతు ప్రతీకంతా నామీద పద్యాలూ కీర్తనలూ కట్టి
రాగా లెడతాడు గావును! ఇహ ఎవడు పడితే వాడు నాపేరు
చెప్పుకుని కులుకుతాడు గావును! అది నాకు పెట్టి
ఈ వాతమూలాన్ని నేను అపరిండలపాలు కానాలి గావునూ!
(నిట్టూర్పుతో) రాతా! అం...నూ బొమ్మరాతా!

లీ—(తనలో) ఒకవేళ నేను పొరబడుతున్నానా?

శా—(పైకి తీవ్రంగా చూస్తూ) ఒసీ! చిక్కుమాలిన

విన్నూరీ ! (నృప్తినించి, వయ్యారంగా) వసువులోవాణ్ణి,
చూపసినే నేను ! ఎంత దగా చేశావు ! (కోపంగా)
పాపిష్టి ! (బొమ్మచూసి పట్ల కొడుకుతూ) ఒరీ, కుర్ర
లుచ్చా, ఒరేయి, పరమద్రోహీ...

లీ—(బొమ్మ మళ్ళీ చూసివచ్చి, తనలో) బొమ్మలో
ఉన్నది నేనే. సందేహం లేదు. ఇప్పుడేవో జరుగుతుంది.

శా—(ఎవడో వెనక ఉన్నట్టు కనిపిస్తే, అటు తిరగకుండా)
నా వెనకాల ఏదెవడు చెప్పా, ఏడి జిక్కున మహిమకు వగా
ఉందే ?

లీ—బేర ! ఆ చిత్రమే ! ఏమి చిత్రం ! (అది దగ్గరి
కొచ్చి చూస్తాడు)

శా—(తనలో) ఏ డింత సరిశీలనగా చూస్తా
డెందుకో !

లీ—(తనలో) వీ ణ్ణడగాలి. (పైకి) అయ్యా !
దయచేసి...

శా—(కుడిఎదరకి నడుస్తాడు)

లీ—ఒక్కమాటంశి.

శా—(వెనక్కి తిరక్కుండానే, తనలో) ఏముహో
ఈ భవన నాకో చెప్పే దప్పుడు ?

లీ—కబొమ్మ మీ కెల్లా చేజిక్కుందో కోప్పడకుండా
చెబుతారా ?

శా—(తనలో) ఎందుకు చెప్పా ఏడిల్లా అడుగుతాడా?

ఏమిటికథా! (అని ఎడమకి తిరిగి, బొమ్మకేసి, బీబారావు కేసి ఒకటి రెండు సార్లు చూసి, తనలో) ఓహోహోహో! అనా గ్రంథం! వీడి ఆమెగూ ఇప్పుడు బోధపడింది. వీ డెందుకు తెల్లబోతున్నాడో తెల్లం అయింది. (బీబారావుని చూపెడుతూ) ఈ మనిషి! నా భార్య తాలూకు మనిషి, సన్నదేహం.

లీ—అయ్యో! నామనోభారం ఎవరిగొట్టి, తమ కి ఎల్లా వచ్చిందో...

శా—ఏమండోయ్! శ్రీ తుంటరిగాను! నమ బాధ నాకు తెలుసు. ఈ బొమ్మలో ఉన్నది నమ నీ. ఇది మీ న్నే హితురాలి చేతులో ఉండింది. నాకీ తమకీ జరిగిన పాత ముద్దులు చ్చట్లు నా కెల్లా తెలుస్తాయి? నేను అక్కడ తేనెగా! నా పేరు దేవరవారి చెరువి పడింది అనేటంత గౌరవభాగ్యం నాకు కలగడం అనేదికూడా జరిగిందేమో నే ఎరగను. నానంటి భర్తకి ఇష్టంలేని కుట్రలు సన్నగిరి, తమరు, అథమం ఈ ఊరిం లగాయితు మగానుకోలసి ఉంటుండని మిన్నుల్ని నేను స్వయంగా హెచ్చరిస్తున్నాను. మీ రేమనుకున్నారో గాన, అతి పవిత్ర ఒంపమై ఒప్పేటటా వంటిది దాంఠ్యధర్మం...

లీ—(తెల్లబోయి) దండతులా? ఇది మీరు ఎవరి దగ్గర వుచ్చుకున్నారో, అవిడ...

శా—అవిడ, నాకు కాసాగా పెల్లాం, “అవిడ

ముగుడు" అని నన్ను స్వేచ్ఛగా చెప్పగంటారు కూడానూ!

లీ—మీ యిద్దరికీ, (దీనుగా) పెళ్ళి అయిందా?

శా—(హేళనగా) ఏజిసిస్ట్టే ఉంది. పెళ్ళి అయిం తరవాతేగా, ముగుడూ పెళ్ళామూ అనే మాటలూ!... (శల ఊపుతూ) అయిందన్నా... పెళ్ళీ..., అయింది... కాని, ఆ పెళ్ళి కేలాలు వేసినట్టే ఉందిలే! ఎందుకొచ్చిం దయ్యా అల్లాటి స్థితి అంటే, ఎరుగున్నవారు మీరే. తక్షణం వెళ్లి వాళ్ళవాళ్ళతో ఈ శుభ చిత్తమూసం చెప్పొస్తాను. (అంటూ కుడిఎడమచే గబగబా వెళ్లిపోతాడు)

లీ—హా, దైవమీ! శీలమణిపెళ్ళి అయిపోయిన సంగతి నిజం అన్నమాట! కాని, శీలమణి ఇంత అవకరపు... ఘటాన్ని పెళ్లాడి ఉంటుందా అని సందేహం వేస్తోంది... బేర!... ఏమో!—ఇంత శ్రమపడి నేను రావడమూనూ, వచ్చి రాకుండానే నాకింత దారుణవార్త చెవిని పడడమూనా? భరించలేను.

(అంటూ కిళ్ళుమూసుకుని, కుంగి, కూచోవడం వెనక్కి పూబోతూ చేతులమీద ఆనుకుంటాడు. కుడిమూసించి చంద్రవంక వస్తుంది.)

చంద్ర—(లీలారావుని చూసి) అయ్యా! ఏమండీ అల్లా ఉన్నారా?

లీ—(పెనిమి విరిచి, కుడిచెయ్యి తేలేస్తాడు)

చంద్ర—నువ్వీగా ఉన్నారా?

లీ—తెలియటంలేదండీ. శోష వస్తోంది.

చంద్ర—పాపం! మా యింటికి రండి నోనీను.

లీ—క్షీచి, తీసికెళ్ళు, తల్లీ!

(చంద్రవంక లీలారావుని లేవనీసి, ఎడంచేత్తో కుడి జబ్బు పెట్టుకుని, కుడిచేత్తో పెట్టి పెట్టుకుని, ఎడమ మూలకి నిమ్మశంకా నడిపించి తీసికెళ్ళుతూ.)

శా—(కుడి ఎన్నించి వస్తూ) ఈ సంగతి మా సిగ్గుచాటు గారితో అని చూడాను. తొంగర వద్ద సిదానించ మంటాడు, ఆ ముసలాడు. వాడి కేం తెలుసు త్యాస్త్ర శ్రేష్టుడూ! అసలు ఆ బొమ్మ నీ పెళ్లాం చేతికి ఎల్లా వచ్చిందో కనుక్కోమంటాడు. నీ పెళ్లాం సత్తెకాల్పిల్లా, బొమ్మలో ఉన్న అబ్బిని అసలు ఎరుగునో లేదో కనుక్కోమంటాడు! కనుక్కుంటే మాత్రం ఏమయిసట్టూ! ఈవిడ వాణ్ని ఎరిగున్నావంటుందీ, మన చాదస్తం గాని! కోసినా ఒప్పుకోదు. అయినా సరే. ఆయన అన్నట్టే ఆయె. తరిచి చూస్తాను.

(అని ఎడమమూలకి జరిగి, లోపలికి చూసి, దెబ్బ తిన్న వాడికిచుట్టే వెనక్కి అంగ వేసి, కళ్ళు నిప్పి, నోరు తెరిచి, నిర్ధాతపోయి, కళ్ళు తుడుచుకుని మళ్ళీ మూసి)

—ఆ. ఆ. ఓరి వీళ్ళని తగలెయ్యా! (కళ్ళు చికిలించి) ఇవి నా కళ్ళే! నేను చూస్తున్నానా! ఇది నా యిల్లే!— ఓర! వీడు పాడే! అడుగో, ఫలారం చేస్తున్నాడు,

మా ఆవిడ వడ్డిస్తోంది. అసలు వ్యక్తులు ప్రత్యక్షం అవుతూన్నప్పుడు బొమ్మ లెదుకు ఏవవడానికీ!

(లోల జరుగుతూన్న మాటలు వింటూన్నట్టు చెవి పెట్టి)

—ఇంకేం గావాలి! మా ఆవిడ ముసి ముసి నవ్వుతో “అయ్యో! అప్పడే వెడతారా! మీకు మళ్ళీ నిస్త్రాణ వస్తుంటేమో! మరోక్షణం ఆగండి పోసినూ, వెళుదురు గానీ!” అంటోంది. ఆ సరసుడుచచ్చినాడు నవ్వులు నముల్తూ, “అబ్బేబ్బే, త్వరగా వెళ్ళాలండి. మీ రెరగరు. ఇంత దయతో మీరు నాకు సాయం చేసినందుకు మీ ఋణం తీర్చుకో లేనండి.” అంటున్నాను. లేచారు- వస్తారు గావును. ఇక్కడే దారికి అడ్డంగా నుంతుంటాను. (అని ఎడమ ముక్కుకేసి నుంచు తాను.)

లీ—(పెట్టికో ఎడమ మూలనించి రెండుంగలు వచ్చి వెంక్కి తిరిగి) సెలవండి. నమస్కారం. మీరు ఉండండి. (అని ఓడినిదరికి నడిచి, శానయ్యని చూసి) వీణ్ణి చూసేసరికి నాకు అరికాలిమంట నెత్తికెక్కుతుంది. కాని వీడి మీద నాకు కోపం ఎందుకూ? నా జాతకం. వీడు అదృష్టవంతుడే, కాకపోతే నీలగుణి దక్కుతుందా? (శానయ్యతో ప్రకాశంగా) అంత అందమైన భార్య నీకు దొరికింది, నీది ఏం పుణ్యమయ్యా మహానుభావా!

• (అనేసి, కుడి ఎదర్నించి సక్రమిస్తాను. అప్పుడే ఎడమ

ఎక్కించి శీలం వచ్చి లీలారావు వెళ్లిపోడం ఆశ్చర్యంగా
చూస్తుంది. శానయ్య కుడివేపే తిరిగి ఉండి, లీలారావు
వెళ్ళడంతో గమనిస్తూ క్రమేణా కుడివైకి జగుగుతాడు.)

శా—పోనీ, కాస్త చదురూ బెదురుతుడా లేదే వీడికి! (అని
బొమ్మలుముడిచి నోరు తెరుస్తాడు) నాకు ఇది మహావంతగా
ఉంది. ఎక్కడా ఉండదు ఇంత చిత్రం. (కుడివేపు చూసి) సరే.
వెళ్ళు, వెళ్ళు. (బెదిరించి) నీకు తెలుసునో లేదోకానీ, మర్యాదా
మనస్సికి ఇది ఎంతచూత్రం లక్షణం కాదు, నన్నడిగితే!...
(చొక్కాచేతులు వైకి ఎగసం దోస్తాడు)

శీ—(తనలో) అవెళ్ళి ఏ లీలారావే! మాయింటికి రాలే
దేనో! అల్లా గుట్టుగా వచ్చి మట్టుగాపోతున్నా డెంచేగో!
ఏదో ఉంది!

శా—(ఆవేపే చూస్తూ, తన ఉన్నాననుకుని) “అంత
అందమైన భార్య నీకు దొరికింది, నీది ఏం పుణ్యమయ్యా, హవాను
భావా!” అంటావురా నాతోటి! ఈ మాటల అర్థం నేను కని
పెట్టలేననేగావును వీడి ఉహా!... “జాలీ చట్టుబండలూ లేకుండా
నీకంట్లో కారం చల్లగలిగిన తప్పడు పెళ్లారా నీపెళ్లామూ,
ఓరి వాణమ్మా” అని ఆ మాటలకి అర్థం! ఈమాత్రంకుడా నాకు
బోధపడననే గావును ఈవాణమ్మ ఉద్దేశం!... అయ్యయ్యా!
ఇంత నిష్ఠూర్యమూ వీడివల్ల పడి, వీడిచేత మాటలుకుడా పడి
నాకేం అన్నట్లు వీడు నాదగ్గిరించి దర్జాగా నడుచుకుంటూ
పోతూంటే నింజా, అడాది అబ్బయ్యలాగ చేతులు కట్టుకుని

నేను ఖరగా నిలబడిపోయానేమిటో, నా మొహం ఈడ్చా!
 (నిడినిడిగా వేళ్ళు నలుపుకుంటూ) ఆ పెద్దనటోపీ-టోపీలేదా,
 తలకాయే-బిళ్ళబెట్టుని ఊడగొట్టవలసింది. (ఇటూ అటూ
 తిరుగుతూ) ఒక్క బెడ్డ పుచ్చుకుని కణతమీసి కొట్టవలసింది.
 రెండుచేతులా మోంచి మురుగుబుర్రు తెచ్చి నాడి పంపిమీద
 బాగా గిలాబు చెయ్యవలసింది. అల్లా ధైర్యంగా కనిపిస్తున్నో
 లేకపోయాను, తీరిపోయింది అక్కరికి, మామయ్యదలు
 హరించుకుపోతూన్నా ఈ పోరుల్లో పట్టుగోతానికి ఊరూ నాడూ
 ఏకమయేటట్టు గాపురేకలేనా నాను తోచాయి కావుగదా,
 విటిని తగలెయ్యో!

(వైపునటులు శాసయ్య మాట్లాడడం ఆలస్యంగా, శీలమణి
 కొంచెం కొంచెంగా నిడివేపు జరిగి, అరిగికి వెనకాల నిలబడి,
 అతని ఉద్వేగం తగ్గి తరవాత అతనితో—)

శీ—అమ్మా!

శా—(ఉక్కిరిపడి వెక్కిరి తిరుగుతూ)

శీ—దయచేసి చెప్పండి. మీతో మాట్లాడివెళ్లిన దునునాడూ
 మీపగించుకున్నాడేనా?

శా—ఏమన గుతావ్ అమ్మా! నాపగించుకున్నా కాదు,
 నాపెళ్ళానికి పరిచయము.

శీ—తిన్నగా చెప్పండి. మీరునన్ను మనస్సులో లేనట్టుంది.

శా—(బిక్కిమొహంతో) వాట్టి పుణ్యానికి కాదమ్మా,
 నా కీర్థి రావడం!...మీరు వెనుదురూ, నా నిరాశలో పడి

నేను కొట్టుకుపోతానూ!

శీ—అయ్యో! మిమ్మల్ని కుబ్బించాల్సిందిగా అంగీకరిస్తావే!

శా—(దీనంగా) ఈ స్థితి నా మాస్టరు కావడానికి ఇలాంటి స్థితిలో మునిగి ఉండగలవాణ్ణి ఎన్నోనా చూపించుకు, పండెం! ... నేను ఒక కర్రనున్నా, ఇద్దరిని కర్రలతో కొట్టేయివ భగవంతు. నా అబం, నా చందం, నా మర్యాద, చివరికి నా బతుకుడా ఎగిరిపోయాయి. (తలపక్కకి వాల్చి) తిప్పుతూ చప్పుడులేని చప్పుట్లు కొడుతూ అన్నీ హూమ్ కాజీ అయిపోయాయి.

శీ—అయ్యో! ఏం జరిగినదండీ?

శా—నా చెల్లెలు ఒకటి మీరు ఒకటి కాదు గజక చెప్పిస్తున్నాను! మినమినలాడుతూ ఇప్పుడు ఇలా నెళ్ళాడేం, ఆకురకుంక, నన్ను చాలాచాలా ఆకౌరవపరిచాడు. (దీనంగా) నా భార్యతో రహస్యం నూట్లాడాడమ్మా. ఈ కష్టంతో ఆ అభావం చూశాను.

శీ—(కోపంతో) ఎవడూ? ఇప్పుడిప్పుడే ఇట్లా వెళ్ళిన అ...

శా—నులే నులే. వాడే. నాడు మానితోనూ, అచ్చంగా వాడే. నాకు నా భార్యకి హారతి ఇస్తాను, ఈవిడ వాణ్ణి ఆరాధిస్తుంది.

శీ—అల్లా చెప్పండి సుగీ. ఇప్పుడు నాకు బోసపడింది. అందుకనా అతడు నచ్చిచూకు కనపడకుండా ఉండడం! ఇండాకా ఇక్కణ్ణించి అతగాని పలాయనంధోరణి చూస్తేనే అనిపించింది ఇంత అయిఉంటుందని!

శా—అమ్మా! నాపక్షం ఎక్కువైతేవారు ఇంతవరకు నాకు మీగు కనపించారు. ఏమి దయండి మీదీ? కడంవాళ్ళకి నామీద జాలే లేకూ! ఈవిషయం నేను చెప్పగానే కొందరు, వైపెచ్చు, లోపల నవ్వుకుంటుండడం!

శీ—ఇంతకంటే మరి సిగ్గుఉంటుందా? ఇప్పుడు అతణ్ణి ఎంజేస్తే చావం ఉండీ? ఇంత అశ్మవశం అయి, ఇంకా మనిషి నంటూ చెప్పుకుని తంకుతాడు గావును పశువు!...హా, దైవమా! ఇది నిజమా?

శా—నిజమా ఏమిటండీ, తెగనిజం అండీ! నాకళ్ళు సాక్షి!

శీ—ఔర!! ఎంత క్రూరుడో, ఎంతటి మోసగాడో!

శా—అహ! ఈవిడి ఎంత మందితనం గలవాణో!

శీ—(ఏలారావుని ఉద్దేశించి) సరేనరే, నీకు తగ్గ కొత్త సరకయాతనలు నీకు తయారవుతాయిలే!

శా—ఈవిడభాషకూడా ఎంత గొప్పదండీ?

శీ—లేకపోతేను, మాయా మర్కం ఎరక్కండా, మంచి తినంతప్ప మరోటి తెలియకుండా, అన్యుల చింత లేకుండాఉండే ఈవ్యక్తి విషయంలో నువ్వుఇంత హెచ్చుత్సాహంగా ప్రవర్తిస్తావా?

శా—(నిట్టూర్పు విడిచి) అవునమ్మా, తల్లీ! దణ్ణం, ఎంత నిజం మాట్లాడుతున్నావమ్మా నాహృదయంలోదీ?

శీ—ఇంత ద్రోహం అనుభవించవలసిన హృదయమా, ఈహృదయం?

శా—కాదమ్మా కాదు. ఎందుకవునుంది?

శ్రీ—కాని, ఎమో!...ఎమో ఏమిటి యజ్ఞార్థమే అయి ఉంటుంది...అట్లు...ఆనూట తల్లుగుననరికి బాధ దుష్టరూపి అయిపోతోంది.

శా—అమ్మా! నాకోసం మీరు మీజీవుల్ని అంత జోరగా ఇబ్బంది పెట్టండి, పాపం! నాకోచ్చిన ఇక్కట్లున్న మీమ్మా దయం కలిగిపోయింది. మిమ్మల్ని తూటనా, మినుంటూని విన్నా నాగుండె మిక్కిలై, పొడుగుగుడా అయేటట్టుంది!

శ్రీ—(అటే చూస్తూ) నేను ఊరుకోను. ఎంతేన్నీ నీవీరు తుందో నాకు తెలుసు. నేను జరిగిన నన్ను ఆవలెకు. (అని అందరగా ఎడమ ఎడమనించి పోతుంటుంది).

శా—ఇల్లాంటినాళ్ళు చల్లగా ఉండాలి. ఎంతమంచితనమో నా నిమిత్తం ఎంత కనో! నాకు జరిగిన అననూనగునించి ఆవిడ కొచ్చిన కోపం చూస్తే, నాకు ఎంత కోపం వచ్చిఉండవలసిందో బోధపడుతోంది. ఇంతవని జరిగితేరవాత ఎవడో దద్దెమ్మ గాని, ఎవ డూరుకుంటాడూ! (ముకుందు పెద్దనిచేసి) నేనూ వెళ్ళి తీరతాను, ఆలుచ్చాని సాధించి వట్టుగుంటాను. ఇంత ద్రోహమూ నాకు? నాఎడట! నాయింట్లో! నా కేమాత్రం దైత్యం ఉందో చవిచూపిస్తాను. లేక పోతే, నాఅనుజ్ఞ లేదు, వీడిపిండానుడూ లేదు, నాభార్యని సమీపిస్తాడా! (అని కుడివేపుకి కొట్టేటట్టు మూడునాలుగు అంగలు వేసి, ఆగిపోయి, వెనక్కివచ్చి.

కోప తగ్గి అయితే, ఒకటి! కొంచెం శాంతంకుడా మంచిదే. వాడు బలాసీ, కోపిష్ఠీనూ. నానుదుట ఓముద్ర వేశాడు, ఏపు మీదకూడా వేస్తే! కోపిష్ఠివాళ్ళంటేనే నాకు కోపం. వాళ్ళని నిస్వస్థాను. అసలు ఇంకోళ్ళని కొట్టడంకుడా నాకు అయిష్టం— మళ్ళీ కొడతారు వెధవలు! అయితే, అనురూప ఎల్లా భరించడం? నేను భరించనే భరించను. ఇల్లాంటివి చెబుతూండే మృగాలూ, వింటూండే జంతువులూ భరించి ఆ కళ్ళు అనుభవించుకుంటారు. నాకేం పైగా, ఒక తప్పుకోసం చూడండి ఏడవడం ఎందుకూ; అక్కాక, నేరం చేసినవాళ్ళు అల్లా ఉండగా, వాళ్ళతాలూకు భర్తలు తెలివితక్కువవాళ్ళు ఎల్లా అవుతారు? అల్లా అనుకోడం ఎంత సంకల్పశూన్యం! ఇల్లాంటి అనందస్థాయి తొలగించని ప్రభుత్వం ఏం ప్రభుత్వం! కాని, వాళ్లు ఊరుకుంటే మాత్రం నే నూరుకుంటానా? కొంచెంకోపం ఎల్లానూ ఆవిర్భవించిందిగనక, నలుముఖాలూ ఈసంగతి వెనక్కి, ఆ భటాచారీ పట్టుకుంటాను... ఇంకో, నారక్తం చేడక్కింది. నేను చాలా కోపంలో పడిపోతున్నాను. ఒరేయ్, కాసో! వచ్చేళా, చచ్చేళావ్, తయార్ !

(అంటూ వస్తాడేలాగ, ముక్కులు బిగించి, తల వెనక్కి వట్టి, రొమ్ము విరుచుకుని, ఎత్తైత్తి అడుగులు నిమ్మణంగా వేస్తూ, లీలారావు నిమ్మసించిన ఎడమ ఎడరనించే పోతూండగా తెర).

రంగం—3

[అనంతం ఇంట్లో వీధివేపు ఒకగది. శీలం ఎడమమధ్య ఒక కుర్చీవీధి కూచుని చదువుకుంటూ ఉంటుంది. అప్పుడే చదవడం నూని, కుడివేపు పరకాయించి చూసి—]

శీ—చంచలం ! చంచలం !

చం—(కుడిమధ్యనించి వస్తూ) అమ్మా ! ఎందుకండీ ;

శీ—ఎక్కడికి వెళ్ళిపోతున్నావ్ ?

చం—చూయింటి కెళ్ళిస్తానని నాన్నగారితో చెప్పాను, సరే అన్నాగు.

శీ—అల్లానా ? ఏంటేదులే. ఈవేళ నే నెంజేనానో తెలుసా ?

చం—అయ్యగారికి ఉత్తరం రాశాడుగావును !

శీ—అయ్యగారెవరూ ?

చం—అక్కడికి తమకొరగనట్టు ! అబ్బాయిగారండీ, లీలారావుగారికి.

శీ—ఛీ ! ఆమనిషి పేరు ఎత్తకు. మానాన్నతో చెప్పేశాను.

చం—ఏమనీ ?

శీ—“నాన్నా నాన్నా ! నాకు బుద్ధొచ్చింది. అలీలారావు నా కక్కల్లేదు. నువ్వు మళ్ళీ చెప్పిన కొత్త రావుని పెళ్లాడేస్తాను. నీమాట వింటాను” అని.

చం—ఏమిచిత్రం ఏమిచిత్రం ! నాన్న ఏమన్నామా ?

శ్రీ—“మామ్మే ! మా పిచ్చిశిల్లిగదే, మాపిచ్చితల్లీ !”
అని నన్ను ముద్దెట్టుకుని, నాట్యం చేసిపోయారు.

చం—అబ్బో, నాట్యంకూడా వచ్చా, నాన్నగారికి !

శ్రీ—అబ్బే ! సంతోషంకొద్దినే, వెరిమొహమా !

చం—సరేగాని, అమ్మా ! తమరు చదువుకున్న వారుగదా,
ప్రేమ ఇల్లా బదలాయి చేశారేం ఇట్టేనూ ! లీలారావుగార్ని
చూడకపోతే తమవు నిలవదనేవారే !

శ్రీ—అనేనాన్ని, నిజమే. కాని, లీలారావు వైఖరి చూసి,
అభిప్రాయం ఇల్లా మార్పుగోవలిసాచింది. అదంతా చాలా
గ్రంథంలే !

చం—ఓర ! అతడు తిన్నటివాడు కాడా !

శ్రీ—ఓనో, కాడో విడు. లీలారావు ఒక వయ్యారిభామ
వల్లం పడిపోయాడు. నన్ను చూస్తూ కి రావేదు. రావేడు.
రాడు.

చం—(కుడి ఎడారికి తిరిగి) అయిగో. లీలారావుగారు !
నే నిప్పుడే వస్తా. (అని కుడిసంధ్యకి పోతుంది)

(లీలారావు కుడిఎడరండి ఉసూరుమంటూ వస్తాడు)

లీ—శ్రీలమణీ !

శ్రీ—(కుర్చీలోంచి లేచి నిలబడుతుంది).

లీ—ఇక నావారిని నే పోతాను. రెండుమాటలు
నీ మొహంఎదట అనేసి మరీ పోతాను.

శీ—సెబాను ! సెబాసాని ? అపస్మారపు పనిచేసి వైగా నాతో మాట్టాడ్డానికి రావడమా ? ఏం సాహసం !

లీ—నాది నిజంగా సాహసమే ! నన్ను తోసేసి నువ్వు అల్లాంటి వీరుణ్ణి ఎన్నుకున్నావ్. ఆయన మహానుభావుడు... నిజంగా, సీతలకి కిరీటంలా అమిరాడు... ఆయనతో సుఖంగా ఉండు. అంతే నే శోరేది.

శీ—నరేనయ్యా, ద్రోహీ ! నా ఊరోధ నాది. నీగోల నువ్వు చూసుకుందూ !

లీ—అంత ఆగ్రహానికి నావల్ల వచ్చిన తప్పేమిటి ?

శీ—మరే పాపం ! బాలకుమారుడివి. పరస్త్రిలతో స్నేహం చెయ్యడం తప్పని నీ కెల్లా తెలుస్తుంది !

(యోధవేషం వేసుకుని కుడి మధ్యనించి శానయ్య వస్తాడు.)

శా—(కుడి ఎడరకి జరుగుతూ) యుద్ధం యుద్ధం, సంగ్రామం, ఒంటిచేతి ఘోరసమరం ! కాసుగోమనండి పౌరుషం ఉంటే. నాగౌరవం తప్పరించాడు, నాకీర్తి అటకాయించాడు, నాపేరు కళంకించాడు. ఇంతా చేసి వాడు కుర్రకుంక, పెంకిబుర్ర !

(పైమాటలకి లీలారావు ఎడమ ఎడటికి జరుగుతాడు.)

శీ—(లీలారావుతో) ఆడదాంతో మాట్టాడ్డం కాదు. అల్లా, తిరుగు, అల్లా చూడు !

లీ—అల్లా నే ! ఆయన ఎవరిమీదికో పోతున్నాడు, నాకేం భయం (ఎడమకి తిరిగిఉంటాడు)

శా—(కుడివేపు తిరిగి) నాకోపం చెలరేగింది. నేను ఎదో చేసేస్తాను. నే నిప్పుడు మనిషిని కాను, మృగరాజుని! చీరేస్తాను. వాడు కంటపడితే రక్త వరదలే! వాణ్ణి బలేస్తా నని బట్టెట్టు గున్నాను. డిల్లపెట్టి ఒట్టు తీసెయ్యచ్చు గాని, తీసెయ్యను... వా డెక్కడ కనబడితే అక్కడ కండలు చెండి ఎముకలు రవాణా చేస్తాను... (కత్తి సగం లాగి, వెనక్కి తిరిగి ఎడమ వేపుచూస్తూ నుంచున్న లీలారావుకేసి నడిచి) మాంచిపోటు ఒళ్ళి టిచ్చుగున్నానంటే, గుండెల్లోంచి వెళ్ళిపోవాలి. (అని కత్తి దాచి మళ్ళీ కుడి ఎడరకి నడుస్తాడు.)

లీ—(శానయ్యకేసి జరిగి) అయ్యా! ఇక్కడ ఎవరేనా మీకు అపచారం చేశారా ?

శా—(తగ్గిపోయి, వెనక్కి తిరిగి) లేదు లేదు. ఎవ్వడూ ఏమీ చెయ్యలేదు.

లీ—ఈ ఆయుధాలూ వేషమూ ఎవరికోసం మరి ?

శా—ఈవేషమూ! అవతల చలిగానూ, వర్షంగానూ ఉండడంవల్ల కొంచెం జాగర్తమీద వచ్చాను. (కుడిపక్కకి తిరిగి, తనలో) నే నిప్పుడు వీణ్ణి చంపేస్తే ఎంత పనందుగా ఉంటుందీ. నాశరీరంలో లీనమై ఉన్న దైగ్యచూ, పైకి రావే, నిన్ను తగలెయ్యా!

లీ—(శానయ్యతో) ఏం? ఏమిటయ్యా సందేహిస్తున్నావా?

శా—(వెనక్కి తిరిగి) అబ్బేబ్బే, ఏముందీ, నేనేమీ అనందే! (అని మళ్ళీ కుడివేపు తిరిగి) నాకు బాఘా కోపం

రాదేం ఈపాటికీ! లెంపలు వాయించుగుంటే వస్తుం బేమో చూస్తాను. (అని తన చెంపలమీద కొట్టుకుంటూ) హాయ్, హాయ్, ఓరి, ఎంత విరిగిపీనుగునిరా నేనూ! నాకు సిగ్గులే బే ఇంత చవటలాగ ఊరుకోడానికి!

శ్రీ—(లీలా గావుతో) ఈ ఘటాన్ని చూస్తే నీకు కోపం గావును!

లీ—వారంటే నీ కెంత ప్రేమో మరి!

శ్రీ—తన తప్పు తనకి తెలియడం ఎంత కష్టం!

లీ—చాలా కష్టం

శా—(కుడివేపే తిరిగిఉండి తనకేసీ చూసుకుంటూ) ఏమీ కష్టంలేదు, నిమిషం! ఒక్కో శాసన రూపు! ఆ అమ్మాయి నీకుం దెబ్బలాడుకోందిరా! (పళ్లుకొరికి) కాస్త చీరన చూపెట్టా, నీదుంపతేగా! (చిరుచప్పుతో తనను తను లాటించుకుంటూ) నువ్వు అసాధ్యుడవురా నీప్రజ్ఞ నువ్వెరగన్. గ్రంథంలో దిగిచూడూ. దేవదానవులకూడా నియంతు నక్కల్లాగ పరిగెడతారో లేదో! (తీవ్రంగా) నువ్వు ఒక్క సాహసం చెయ్యాలా! (ఈడుస్తూ) సమయం గాట పెట్టుకుని తరవాత ఏడవకురా దిక్కుమాలాడా, నువ్వెక్కడ దొరికావురా, నాకూ!

లీ—(శాసన్యవేపు నడిచి) అయ్యా! మీరు దెబ్బలాటకి వచ్చినట్టుంది, దెబ్బలాట ఎవరితో?

శా—ప్రస్తుతం నాతోనే! ముందుముందు అవసరాన్ని బట్టి నీలాంటివాళ్ళతో!

లీ—దెబ్బలాట ఎందుకనీ?

శా—ఎందుకనా! (హేళాగా) ఓరభార్యలతో మాట్లాడు తూన్నందుకు!

లీ—నీఎదటేగా!

శా—అది నాకు చునీ శాధ కాదుటయ్య! (గహింపు లేదేం?)

లీ—అదా. శీలమణీ! ఆకున అనవసరంగా అనుమానిస్తున్నారు. వద్దని చెప్పు.

శీ—ఆయనతోనే మాట్లాడుదూ, ఆయనే చెబుతాడు తగ్గట్టూ!

శా—కాదుకాదు. నే కాదు, నువ్వే చెప్పు.

(కుడిమూలనించి చంద్రవంక చక్కావస్తుంది.)

చంద్ర—(వచ్చి, ఈర్ష్యతో) ఓలమ్మాయి, సిగ్గు లేదూ! ఆగాగు! నామొగాడికోసం నువ్వు ఆశపడడం ఎంత ద్రోహం?

శీ—(లీలారావుతో) చూశావా, నీన్యాయపారం ఎల్లా పీధినిపడిందో!

శా—(చంద్రవంకతో) నిన్ను బాట్టెట్టి పిల్చిన నా రెవరోయ్, షాకేజీపెట్టిలాగ వచ్చిపడ్డావ్! దయచేయ్! ఆవిడ కాస్త నాపక్షం ఆడుతోందని తిట్టాచ్చావూ, ఇంతోటి

నరనుడూ జారిపోతాడేమో అనీ!

శీ—(చంద్రవంశతో) బెంగ పెట్టుకోకమ్మా, భయపడకు. నీమొగాడు నాకు వద్దు. శత్రువుకికూడా అటువంటి ఆపద వద్దు.

లీ—(ఈగొడవ తనకి బోధపడలేనన్నట్టు పాత్రలకేసి చికాకుగా చూసి, తరవాత, శానయ్యతో) ఏమండీ, అయిల్లాలు రాగానే, మీరు ఆవిణ్ణి అల్లా అవరకాయించి తిట్టారేం?

శా—నాకు అభ్యాసం మరీ!

(చంచలం కుడిచుక్కనించి వచ్చి శీలంకేసి నడుస్తుంది.)

శీ—రా, రా! నువ్వే లోటు!

చంచ—ఏం ఏం? ఏం జరిగింది, చెప్పండి.

శీ—నే నెనుకు చెప్పడం! గ్రంథంబంతా జరిపించినవాడు ఈయన! (అని లీలారావుని చూసింది) పైగా నన్ను తెగ సాదిస్తున్నాడు!

చంచ—(రంగుసుధ్యకి వెళ్ళి నిలబడి, శీలం లీలారావుల్ని ఎడంపక్కా, శానయ్య చంద్రవంశిల్ని కుడిపక్కా నుంచోమని) బాబూ! అమ్మా! దణ్ణం. అంతా ఉండండి. చిక్కమాట అడుగుతాను. (లీలారావుతో) మీరు మా అమ్మాయిగారిని ఎదుకండి సాదించటం?

లీ—ఎందుకా! ఈవిడ నన్ను పెళ్లాడతానని నమ్మించింది. కాని, ఈవిడకి పెళ్ళి అయిపోయిందని నాకు కొన్నిరోజులక్రితమే

మావూళ్ళో గాలికబురుగా తెలిసింది. నాప్రేమలో నేను ఆమాట విశ్వసించలేక, ఒక్కపరుగున ఈవూహించేవాను. రాగానే, పెళ్ళి అయినమాట రూఢీ అని తెలిసింది.

చంచ—ఎవరికిచ్చి పెళ్ళిచేశారని తెలిసింది?

లీ—(శానయ్యని చూపెట్టి) ఆయనకిట!

చంచ—(శానయ్యని చూపిస్తూ) ఈయనకా?

లీ—అవును.

చంచ—ఎవడు నీ కది చెప్పింది?

లీ—ఈయనే ఇందాకా చెప్పాడు.

చంచ—(శానయ్యతో) ఏమయ్యా, నిజమే?

శా—అబ్బే! నీ అల్లా అన్నెదు. నాపెళ్ళాన్ని నాకిచ్చి పెళ్ళిచేశా రన్నాను.

లీ—మరి నా ఛాయాచిత్రంకేసి చూస్తూ ఇందాకా చాలా హడావిడిగా ఉన్నావు కామటయ్యా?

శా—ఇప్పుడుమాత్రం? హడావిడి తగ్గందేటయ్యా! ఇదుగో బొమ్మ.

లీ—మరి అది ఎక్కడిదయ్యా అని నేను నిన్నడిగితే, నీస్వంతపెళ్ళాం చేతులోంచి లాక్కున్నా నన్నావ్!

శా—అవునూ. (చంద్రవంకని చూపించి) ఆవిడ చేతు లోంచి లాక్కున్నాను. అప్పుడే నాకు బోధపడతా, ఆకలి స్వభావమూ, నీ అభావమూనూ!

చంద్ర—నరే తెలిసింది. నువ్వింక అనుమానంతో కుళ్ళ కయ్యా! అది అక్కడ పడిఉంటే, నేను ఏముటో అని తీశాను, చూశాను. ఈయన, వీధులో శోషవచ్చి పడిపోతూంటే నేను ఈయన్ని ఇంట్లోకి తీసిగెల్చినప్పుడుకూడా, ఆబొమ్మలో చిత్రింపబడ్డది ఈయనే అని నాకు తెలియదు.

శీ—అల్లాయి తే, పొరపాటు నాది. ఇండాకా ఆబొమ్మకేసి చూసుకుంటూ విచారంతో కుంగి పోయాను. (శానయ్యని చూపెట్టి) వీ రిప్పుడు నాయం అయారట. బొమ్మ నాచేతు లోంచి జారిపడి, అక్కడే ఉండిపోయింది.

చంచ—అమ్మయ్య! ఇదా!

లీ—బతికారా, దేవుడా!

శా—అసలు ఈపాటి రెండుమూడు కూసీలు చాలా భాగం పూర్తయిపోయేవి. ఏడవడానికి జనం మిగలని జాలేసి ఊరుకున్నాను.

శీ—(చంచలంతో) చంచలం! ఈచిక్కువదిలి పోయింది, నరే. కాని, నేను అనవసరకోపంతో మరోచిక్కులో పడిపోయి ఉన్నాను. “లీలారావు నాకు వద్దుగాక వద్దు” అని మా నాన్నతో చెప్పేసేశాను. ఎల్లా ఇప్పుడూ! (కుడిమధ్యకి చూసి) అడుగో మానాన్న!

అ—(కుడిమధ్యనించి వస్తూ) ఇదిగో, లీలా రావా ఏమిటి?

లీ—మరే.

అ—ఏం? ఎదేనా వ్యవహారప్పనిమీద వచ్చావా ఏమిటి ఈ ఊరు?

లీ—మిత్రోనే పని!

అ—ఏమిటది?

లీ—తమ మాటప్రకారం తమ శీలమణిని నాకు ఇవ్వాలి.

అ—ఎమో! వీలూ కనిపించదు, ఇష్టమూ లేదు.

లీ—మాట ఇచ్చారుకదండీ!

అ—ఇచ్చాను, అంతా నిలబెట్టుకోగలుగుతారా, పెరిగాని! నాధర్మం నాది, మా అమ్మాయి ధర్మం మా అమ్మాయిది.

శీ—నాధర్మం, మనం ఇచ్చినమాట నిలబెట్టాలని చెప్పడమే నాన్నా.

అ—ఏమిటమ్మా, ఇన్ని నాలుకలా? ఇతడు అట్లురేదనే శావు. నామాట వింటా నన్నావ్. కొత్తది రైటుచేశాను. వియ్యంకుడు బంగారం తులతూగినవాడు. నిమిట్లమీద పెళ్ళి ఏర్పాట్లు చేశాడు. (కుడిఎదర చూసి) అరుగో, వియ్యంకులు గారే వచ్చేశారు! రండిరండి, గరుడవాహనం బావగారు!

(కుడి ఎదరనుంచి గరుడవాహనం వస్తాడు.)

శా—(కొత్తాయనతో) మీ వేరేమిటండీ, గరుడవాహనమా?

అ—అబ్బ, ఉండండీ!

శా—ఉంటానైతే. మరి నడిచొచ్చావేం?

అ—ఊరుకుందుమా! ఏమిటి బావగామా, సంగతి?

గ—ఏమీ లేదు. మీరు క్షమిస్తే చెబుతాను. ఒళ్ళి తిరకా సాచ్చింది. మాట తిరిగిపోవలిసాచ్చిందిగదా అని గుజగుజ లాడుతూవచ్చాను.

అ—భయం లేదు, చెప్పండి.

శా—మేం చాలామంతున్నాం, స్వేదనగా చెప్పండి.

గ—నేనూ సెళ్ళి పురమాయింపులు చాలా భాగం చేసే శాను. ఇంకలో ఏమని పొక్కిందీ—మావాడూ,...

శా—ఎంతపని జరిగింది, పాపం!

గ—(శానయ్యని చూపించి) ఈయ నెవరోండి?

అ—తెలుసుకుని చెబుతా (శ మేపీ! మీరు కానిండి!

గ—మావాడూ, నాలుగు నెలలపూర్వమే, కొంచెం ఆట్టే పట్టికు చెయ్యకుండా, నశాస్త్రీయం గానే ఒక యువతిని పెళ్ళి ఆడేశాడట! ఆపిల్ల తల్లి కండులూ వాళ్ళూకూడా సన్నా కొంచెం పచ్చిగల వాళ్లే! అందుకని ఆసంబంధం కాదన్నేక పోయాను.

అ—మరి ఆగండి. సంశోషం. అది మీ థ. మాకథ వినండి. నేను మొదట నాకుమార్తైని లీలారావుకి—(చూపెట్టి) ఇతడికి వాగ్దానం చేశాను. అతడూ సకాలంలోనే వచ్చేశాడు. ఇతని సుగుణాలు చాలామంది ఇతరులదగ్గర లేవులెండి మరి! మీసంబంధం మాకు వద్దని మీ కెల్లాగా కబురుచెయ్యడమూ

అని చూస్తూంటే మీరే నచ్చారు.

శా—పడిచి!

గ—రక్షించారు. మీకూ మీపెద్దలకీ దణ్ణం.

అ—నీ, మరి సెలవు. ఇక నుచూచూర్తం పెట్టించుదాం.

నే వెళ్ళి ఇప్పుడే వస్తాను.

(గరుడవాహనం కుడిచుక్కచంది పోతాడు. చంద్రవంక కుడిమూలకి పోతుంది. శీలం, లీలారావు, చంచలం ఎడమ చుక్కచంది పోతారు. అనంతం కుడి ఎడమచంది పోతాడు).

శా—(కుడిఎడమ నిలబడి) మాజోడీ, వాళ్ళ జోడీ కలిసి ఎంత ఖంగారు బయల్దేరదీశామూ!...అబ్బో!...నాలంత వాణ్ణి, నేనూ ఖంగారే...కాని, మాలో ఎవ్వరూకుడా నాలంత ధైర్యంగా ఖంగారు పడలేపోయారు...ఇక లీలారావు పెళ్ళి! వాడు నే చంపలేదు గనక ఒక కాడు. కత్తి చేతులోఉన్న వాణ్ణి నేను, వాణ్ణి చీరెయ్యలేనూ? అయితే, మనది దయారసం! అయినాసరే వాడు వెళ్లేటప్పుడు దణ్ణమేనా పెట్టలేదు. అల్లా ఉంటుంది కృతజ్ఞత! పోనిస్తూ, బతకని! మన సొమ్ము ఎంత మంది తిన్నారూకారూ! తినని!

(అంటూ నిర్లక్ష్యంగా చేతులు ఊపుకుంటూ, కుడి ఎడమచంది నిష్క్రమిస్తాడు.)

(తెర)

